

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΦΩΚΑΕΩΣ

ΚΡΗΠΙΣ

ΤΟΥ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΟΥ

ΤΗΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΣΤΟΥΔΑΖΟΝΤΩΝ ΑΥΤΗΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΝΕΑΝ ΜΕΘΟΔΟΝ
ΠΑΡΑ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΕΝΔΟΞΩΝ ΜΟΥΣΙΚΟΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ

ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΡΟΥΣΗΣ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΕΩΤΟΥΑΛΤΟΥ
ΚΑΙ ΧΟΥΡΜΟΥΖΙΟΥ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΟΣ

ΕΚΔΟΘΕΙΣΑ ΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Εστ' ἐρωταπόκρισιν μετὰ προσθήκης πολλῶν ἐτέρων ἀναγκασιού-
των τὰ μολίστα εἰς φιλολογικὴν γνῶσιν ἀπαραλλάκτως
τῆς ἐν Κωνσταντίνῳ δευτέρας ἐκδόσεως τοῦ 1864

ΥΠΟ

Γ. ΚΑΜΠΑΣΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΠΑΡΑ ΤΩ ΕΚΔΟΤῃ Γ. ΚΑΜΠΑΣΗ

(Ὅδος Αἰδίου 91)

1902

ΝΙΚΟΛΑΟΣ
ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ

Στον αγαπημένο μου
μουσική και φιλόσοφο
παλιό φίλο κ' ανδρα

Η ΚΑΤΑ ΘΕΩΡΙΑΝ ΚΑΙ ΠΡΑΞΙΝ ΚΡΗΠΙΣ

ΤΗΣ

Κ. Μουζή
Ιαν. 88

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ

ΜΟΥΣΙΚΗΣ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ερώτ. Τί είναι ἡ Μουσική;
Α'πόκρ. Ἡ Μουσική εἶναι μάθησις μέλους, καὶ ἐκείνων ὅσα
ἀκολουθοῦσι τριγύρω εἰς τὸ μέλος.

Ε'ρ. Τί εἶναι τὸ μέλος;

Α'π. Εἶναι σειρά φθόγγων, ἀνομοίων ἀλλήλοις κατὰ τὴν ὀ-
ξύτητα καὶ βαρύτητα, ἥγουν κατὰ τὴν ἀνάβασιν καὶ κατὰ
βασιν τῆς διαδοχῆς, τοῦτ' ἐστὶ ὅτε ὁ εἰς φθόγγος, διαδέχεται
κατόπιν τὸν ἄλλον, εἰς εὐχαρίστησιν τῆς ἀκοῆς.

Ε'ρ. Ποῖα εἶναι τὰ ἀκολουθοῦντα τριγύρω εἰς τὸ μέλος;

Α'π. Εἶναι τόνοι, Ἦχοι, Συστήματα, Σχέσεις, Χρόνοι,
Ρυθμοὶ, Ἀναλογίαι, Συμφωνίαι, καὶ τ. λ. π.

Ε'ρ. Τί εἶναι ὁ φθόγγος;

Α'π. Εἶναι φωνή, ἀποβλέπουσα εἰς μέλος, ἥ ὅποια σέκε-
ται εἰς μίαν βάσιν ὅθεν καὶ πτώσις ἐμμελῆς τῆς φωνῆς
λέγεται, δηλονότι ἡ φωνή ἡ ἐκ τοῦ κρουσθέντος σώματος
πειναζομένη καὶ εἰς τὴν ἀκοὴν πίπτουσα, διὰ τὴν σχέσιν τῇ
ὅποιαν ἔχει ὁ φθόγγος, ἥγουν διὰ τὴν τελειωτικὴν δύναμιν
τὴν ὅποιαν ἔχει εἰς σύστασιν τοῦ μέλους, διὰ τοῦτο ἄνευ συ-
σεως, οὔτε φθόγγος γίνεται, οὔτε μέλος.

Ερ. Εἰς πόσα διαιρεῖται ἡ Μουσική;

Α'π. Ἡ Μουσική διαιρεῖται γενικῶς εἰς δύο, εἰς Θεωρη-
τικὴν καὶ Πρακτικὴν.

Ερ. Τί εἶναι ἡ Θεωρητική;

Α'π. Ἡ κατὰ θεωρίαν μάθησις τῶν βασίμων ὀρισμῶν τῆς
Μουσικῆς.

Ερ. Πῶς θεωρεῖ ὁ Θεωρητικὸς τοὺς βασίμους λόγους τῆς
Μουσικῆς;

Α'π. Καταγινόμενος εἰς τὸ νὰ μανθάνῃ τὰς διαφόρους
ἀναφάρας, εἰς τὰς ὁποίας ἀναφέρεται τὸ βαρὺ πρὸς τὸ ὀξύ,
καὶ τὸ ταχὺ πρὸς τὸ βραδύ.

Ερ. Εἰς πόσα διαιρεῖται;

Α'π. Εἰς δύο, εἰς Ἀρμονικὴν, ἥ γουν εἰς τὸν τρόπον τοῦ
προσαρμῶζειν, καὶ εἰς Ῥυθμικὴν.

Ερ. Εἰς τί καταγίνεται ἡ ἀρμονική;

Α'π. Εἰς τὴν μάθησιν τῶν φθάγγων, καὶ τοῦ μέτρου τῶν
διασημάτων τῆς.

Ερ. Ἡ δὲ Ῥυθμική εἰς τί ἀποβλέπει;

Α'π. Εἰς τὴν μάθησιν τῆς μεταχειρίσεως τοῦ τακτικοῦ
χρόνου.

Ερ. Τί εἶναι ἡ Πρακτική;

Α'π. Τὸ νὰ ψάλλῃ τίς τὰ πεποιημένα, ἢ ψαλλόμενα μέλη
κατὰ συνήθειαν, ἄνευ παραδόσεως τῶν βασίμων ὀρισμῶν.

Ερ. Τί ἐρμηνεύει ἡ Πρακτική;

Α'π. Ἐρμηνεύει πῶς νὰ συμφωνοῦν αἱ ἀρχαὶ τῆς Θεωρητι-
κῆς, ὥς νὰ προφέρῃ ὁ Μουσικὸς, καὶ νὰ διορίζῃ τοὺς φλόγ-
γους πρὸς τὴν διαδοχὴν, εἰς τελειωποίησιν τοῦ μέλους τῆς
Ἀρμονίας, καὶ οὕτω νὰ γίνηται τὸ μέλος εἰς τὴν ἀκοὴν
εὐάρεστον.

Ερ. Εἰς πόσα διαιρεῖται;

Α'π. Εἰς δύο, εἰς μελοποιῖαν καὶ Ῥυθμοποιῖαν.

Ερ.

Ε'ρ. Εἰς τὶ καταγίνεται ἡ μελοποιΐα ;
Α'π. Εἰς τὸ νὰ δίδῃ τοὺς κανόνας διὰ νὰ κάμνῃ τίς εὐά-
ρεστα καὶ ἁρμονικὰ τὰ ᾄσματα .

Ε'ρ. Ἡ δὲ Ῥυθμοποιΐα ;

Α'π. Αὕτη ἐρμηνεύει τοὺς κανόνας τῆς ἐφαρμογῆς , ἡγουν
τοῦ προσαρμοσματος τῶν μέτρων καὶ τῶν χρόνων .

Ε'ρ. Εἰς πόσα διαιρεῖται τὸ μέλος ;

Α'π. Εἰς δύο, ἡγουν εἰς τέλειον , καὶ ἀτελές .

Ε'ρ. Ποῖον εἶναι τὸ τέλειον ;

Α'π. Εἶναι ἐκεῖνο , τὸ ὁποῖον συνίσταται ἀπὸ Μελωδίαν ,
Ῥυθμὸν , καὶ λέξιν .

Ε'ρ. Ποῖον λέγεται ἀτελές ;

Α'π. Ἀτελές λέγεται , ἡ μελωδία ἐκείνη , ἣτις πλέκει ἁ-
νομοίους φθόγγους, χωρὶς Ῥυθμῶν, κατὰ τὴν ὀξύτητα καὶ βα-
ρύτητα , καὶ φαίνεται εὐάρεστος εἰς τὴν ἀκοήν .

Ε'ρ. Ποῖος λέγεται ὅτι ψάλλει ἀτελῶς ;

Α'π. Ἐκεῖνος, ὅς τις ψάλλει χωρὶς νὰ ἤξεύρῃ τοὺς κανόνας
τῆς Μουσικῆς , καὶ τὴν φύσιν, καὶ τὰ ιδιώματα τῶν ἤχων,
ἂν καὶ οἱ προφερόμενοι παρ' αὐτοῦ φθόγγοι ἀρέσκουσι κατὰ
μέρος εἰς τοὺς ἀκρατάς , ψάλλει ὁμως ἀτεχνῶς .

Ε'ρ. Ποῖος λοιπὸν ψάλλει , ἐπιστημονικῶς καὶ μὲ τέχνην ;

Α'π. Ἐκεῖνος, ὅστις ἤξεύρει ἀλανθᾶτως τοὺς κανόνας τῆς
Μουσικῆς , καὶ τὴν φύσιν καὶ τὰ ιδιώματα τῶν ἤχων , καὶ
προφέρει τὸ μέλος , κανονικῶς προσηρμοσμένον εἰς τὴν φύσιν
τοῦ φαλλομένου ἤχου .

Ε'ρ. Εἶναι δυνατόν ὁ ἐπιστήμων νὰ ψάλλῃ τεχνικῶς ;

Α'π. Μάλιστα .

Ε'ρ. Ὁ δὲ πρακτικὸς, δύναται νὰ ψάλλῃ ἐπιστημονικῶς ;

Α'π. Ὁχι βέβαια .

Ε'ρ. Διατί ;

Α'π. Διότι ὁ ἐπιστημονικὸς ἔχει καὶ τὰ μέσα τῆς τέχνης
πολ-

πολλῷ περισσότερον καὶ ὅταν τὸν βοηθῇ καὶ τὸ ὄργανον. Ὁ πρακτικὸς ὁμῶς, διότι δὲν γνωρίζει τοὺς βασίμους ὅρους, τυχὸν καὶ νὰ ἡδύνη τοὺς ἀκροατὰς, ὁμῶς μὴ γνωρίζων ποῦ περιφέρεται.

Εῖρ. Ποῖος ψάλλη, ἐπισημονικῶς;

Α'π. Ἐκεῖνος, ὅστις ἡξεύρει τοὺς κανόνας τῆς Μουσικῆς, καὶ τὴν φύσιν καὶ τὰ ιδιώματα τῶν ἡχῶν, καὶ προφέρει κανονικῶς τὸν φαλλόμενον ἦχον, καὶ ἡμπορεῖ νὰ διεγείρῃ τὰ ψυχικὰ πάθη τῶν ἀκροατῶν, κατὰ τὴν ἰδίαν ἀρέσκειαν, ἡγουν εἰς κατάνυξιν, καὶ λύπην, εἰς χαρὰν καὶ ὀργὴν καὶ τ.λ.π.

Εῖρ. Τί πρέπει νὰ ἡξεύρῃ ὁ τοιοῦτος Μουσικὸς, διὰ νὰ διεγείρῃ τὰ ψυχικὰ πάθη τῶν ἀκροατῶν;

Α'π. Πρέπει νὰ ἡξεύρῃ ταῦτα τὰ πέντε μέγα.

Δον. Νὰ ἡξεύρῃ καλῶς, τὰ περὶ τὸ μέλος συμβαίνοντα, μετὰ λόγου καὶ θεωρίας, καὶ νὰ μελοποιῇ ὀρθῶς, κατὰ τοὺς κανόνας ἐκάστου.

Β'. Πρέπει νὰ γράφῃ ἀσφαλῶς καὶ ὡς ἡ τέχνη τὸ ἀπαιτεῖ.

Γ'. Νὰ δύναται νὰ ψάλλῃ ἐλευθέρως καὶ ὀρθῶς καθέν τῶν σεσημειωμένων μαθημάτων, χωρὶς προμελέτης.

Δ'. Νὰ εἶναι ἀρκετὸς νὰ γράφῃ καθέν μέλος ἐκ πρώτης ἀκοῆς (α), τὸ ὁποῖον ἤθελεν ἀκούσῃ παρ' ἄλλου λεγόμενον; Ἐκκλησιαστικόν, ἢ ἐξωτερικόν, καὶ νὰ τὸ ψάλλῃ χωρὶς διαφθορᾶς, ἀπαραλλάκτως. (β)

Ε'.

(α) Ἡξευρε, φιλόλογε τῆς Μουσικῆς, τοῦτα, ὅτι τὸ λεγόμενον ἐκ πρώτης ἀκοῆς, δὲν ἐννοεῖ ὅλον τὸ φαλλόμενον, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ δύο, ἢ τρεῖς χαρακτῆρας, ἢ καὶ περισσότερους συμποσούμενον μέλος· διότι καὶ ἡ λέξις μέλος εἰς τὴν Μουσικὴν ἐννοεῖ ἐν κόμμα, καθὼς καὶ τὰ μέλη τοῦ ὁποιοῦδήποτε ἄλλου σώματος· καὶ ὅρα ἐν τοῖς λέξικοῖς· διότι τὸ ὅλον μάθημα ἐκ πρώτης ἀκοῆς εἶναι ἀδύνατον.

(β) Σημειῶσαι ὅτι ἀπαραλλάκτως ἐννοεῖ, τὸ κατὰ τὴν ἀπαίτησιν τῶν σημείων

Ε'. Νὰ διακρίνη ἀπὸ μόνης ἀκοῆς τὸ τυχὸν μέλος, ἂν εἶ-
ναι καλῶς πεποιημένον καθ' ὅλους τοὺς κανόνας τῆς τέχνης·
ὅθεν ταῦτα πάντα τὰ χαρακτηριστικὰ, πρέπει ὁ ἐπιστημονι-
κὸς καὶ τέλειος Μουσικὸς νὰ τὰ γνωρίζῃ ἀκριβῶς.

~~~~~

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ ποτικότητος τῆς μελωδίας.

Ε'ρ. Πόσα εἶναι τὰ συστατικὰ τῆς μελωδίας;

Α'π. Δύο, Ποσότης, καὶ Ποιότης, διὸ καὶ με δύο εἰδῶν
χαρακτῆρας γράφεται ἡ μελωδία.

Ε'ρ. Τὶ ἐστὶ Ποσότης εἰς τὴν Μουσικὴν;

Α'π. Ἡ καταμέτρησις τῶν φωνῶν, αἱ ὁποῖαι θεωροῦνται
εἰς ἓν μέλος, ἥτοι ἀπὸ πόσας φωνὰς αὐτὸ συνίσταται.

Ε'ρ. Πῶς θεωρεῖται εἰς τὴν μελωδίαν;

Α'π. Δι' ἀναβάσεως, καὶ καταβάσεως, καὶ ἰσότητος.

Ε'ρ. Τὶ εἶναι ἡ ἀνάβασις;

Α'π. Εἶναι σειρὰ φθόγγων, οἵτινες ψάλλονται με τὰς ἐξῆς
συλλαβὰς, κατὰ τάξιν τοιαύτην· οἶον,

Πα, Βου, Γα, Δι, Κε, Ζω, Νη, Πα.

Ε'ρ. Τὶ εἶναι ἡ κατάβασις;

Α'π. Εἶναι σειρὰ φθόγγων, οἵτινες ψάλλονται κατὰ τὴν ἐναν-
τίαν τάξιν τῆς ἀναβάσεως, δηλαδὴ καθοπισθεδρόμησιν οἶον.

Πα, Νη, Ζω, Κε, Δι, Γα, Βου, Πα.

Ε'ρ.

μείων, ἀλλ οὐχὶ καὶ κατὰ τὸ ὕψος· διότι τὸ ὕψος ἀπερ'γραπτὸν εἶναι, καθ'
ὁ ἀέρας ὃν· διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη πολλάκις τις νὰ ἀκούσῃ αὐτὸ, καὶ οὕτω
ἂν τὸ σημειώσῃ, καίτοι ἀνωτέρω λέγει ἐκ πρώτης ἀκοῆς.

Ερ. Τί εἶναι ἡ ἰσότης .

Α'π. Ἰσότης δὲ εἶναι σειρά φθόγγων, οἵτινες ψάλλονται μέ τὰς αὐτὰς συλλαβὰς εἰς μίαν βάσιν, οἷον .

Πα, Πα, Πα . ἢ Δι, Δι, Δι . ἢ Ζω, Ζω, Ζω .

Ερ. Καὶ ἄλλως ὀνομάζεται ἡ ἀνάβασις καὶ ἡ κατὰβασις;

Α'π. Μάλιστα .

Ερ. Πῶς;

Α'π. Ἡ μὲν ἀνάβασις λέγεται ὀξύτης, καὶ ἀνιέναι . ἡ δὲ κατὰβασις, βαρύτης, καὶ κατιέναι .

Ερ. Αὕτη ἡ τάξις τῶν εἰρημένων φθόγγων πῶς ὀνομάζεται;

Α'π. Κλίμαξ, ἥγουν σκάλλα, διατονικὴ κατὰ τὸ διὰ πα-
σῶν σύστημα, εἰς τὴν ὁποίαν διδάσκονται οἱ πρωτὰπειροι μα-
θηταὶ τὴν ποσότητα τῆς μελωδίας, καθὼς ἐσχεδιάσται.

MARTYRIAΙ.

π ρ		Π α
	12	
ψ ς		Ν η
	7	
ζ λ		Ζ ω
	9	
χ ϥ		Κ ε
	12	
υ ϣ		Δ ι
	12	
ϛ ϡ		Τ α
	7	
ε λ		Β ου
	9	
π ρ		Π α

ΦΘΟΓΓΙΟΙ.

68

Ερ. Αὐτὴ ἡ Κλίμαξ ἀπὸ πόσους φθόγγους συγκροτεῖται ;
 Α'π. Συγκροτεῖται ἀπὸ φθόγγους ὀκτώ, οἱ ὅποιοι περικλείουσι
 διαστήματα ἑπτὰ, καθ' ἓν ἀπὸ τὰ ὅποια λέγεται τόνος, ἡ-
 τοι φωνὰ, ἔχουσα εἰς ἐαυτὴν διάστημα.

Ερ.

Ερ. Τί είναι τὸ τμήμα;

Α'π. Τμήμα είναι μικρόν τι διάστημα, ἡγουν τὸ ἐν ἀπὸ τὰ δώδεκα τοῦ μείζονος τόνου, ἢ τοῦ ἐλάσσενος καὶ τοῦ ἐλαχίστου.

Ερ. Ἀπὸ πόσα τοιαῦτα τμήματα συμποσοῦται ὅλη ἡ Κλίμαξ;

Α'π. Ἀπὸ ἐξήκοντα ὀκτώ.

Ερ. Πῶς ἄλλως λέγεται ἡ ἀνάβασις καὶ ἡ κατάβασις;

Α'π. Ἡ ἀνάβασις καὶ ἡ κατάβασις λέγεται συνεχῆς, καὶ ὑπερβατὴ.

Ερ. Ποία εἶναι ἡ συνεχῆς;

Α'π. Ἡ συνεχῆς εἶναι ὅταν οἱ φθόγγοι διαδέχωνται ὁ εἰς τὸν ἄλλον ἀμέσως, ἡγουν κατὰ τὴν τάξιν των, καθὼς, Πα, Βου, Γα, Δι, Κε, Ζω, Νη, Πα.

Ερ. Ποία εἶναι ἡ ὑπερβατὴ;

Α'π. Ἡ ὑπερβατὴ γίνεται τότε, ὅταν οἱ φθόγγοι διαδέχωνται ὁ εἰς τὸν ἄλλον οὐχὶ ἀμέσως, ἀλλὰ κατὰ παράληψιν, ὅταν ἀπὸ τὴν τάξιν των ἐν τῷ μεταξὺ σιωπᾶται εἰς φθόγγος, ἢ δύο, ἢ πολλοί, καὶ ὁ τελευταῖος μόνον φθόγγος κατὰ τὸ διάστημα τὸ ὁποῖον τύχη προφέρεται, καθὼς, Πα, Δι, Νη, ἢ, Δι, Βου, Ζω,

Ερ. Ὅταν γένῃ χρεῖα περισσοτέρας συνεχοῦς ἀναβάσεως ἀπὸ τοὺς ἑπτὰ φθόγγους, τότε τί πρέπει νὰ κάμωμεν;

Α'π. Τότε ψάλλομεν καὶ ἄλλους ἀνιόντας φθόγγους, πάλιν μὲ τὰς ἰδίας συλλαβὰς, ἡγουν κατὰ τὸ δις Διαπασῶν, λέγοντες τὸν μὲν ὀγδοον φθόγγον, Πα, τὸν δὲ ἑνατον Βου, καὶ τοὺς λοιποὺς καθ' ἑξῆς ὡς ἤδη ἡ Κλίμαξ ὑπαγορεύει.

Μαρτυρίαι κατὰ τὸ δις Διαπασσών.

Ν	12	Δι
Γ	7	Γα
Ε	9	Βου
Χ	12	Πα -
Π	7	Νη
Ζ	9	Ζω
Κ	12	Κε
Δ	12	Δι
Γ	7	Γα
Β	9	Βου
Π	12	Πα -
Ν	7	Νη
Ζ	9	Ζω
Κ	12	Κε
Δ	12	Δι

Η κατὰ τὸ δις Διαπασσών Κλίμαξ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῶν Χαρακτήρων τῶν φθόγγων.

Ε'ρ. Πόσοι εἶναι οἱ χαρακτῆρες τῆς ποσότητος;

Α'π. Οἱ Χαρακτῆρες μὲ τοὺς ὁποίους γράφεται ἡ ποσότης τῆς μελωδίας, ἤγουν τὰ σημεῖα ἅτινα παρασαίνουσι τοὺς φθόγγους τοῦ γραφομένου μέλους, καθ' ἡμᾶς εἶναι δέκα· γράφονται δὲ καὶ ὀνομάζονται οὕτως.

Ἴσον		ο
Ὀλίγον		α
Πεταγή.		α
Κεντήματα.		α
Κέντημα		β
Υψηλή		δ

φωναί· ἀνιόνσαι,

Ἀπόστροφος		α
Υποόρρη.		α
Ἐλαφρόν		β
Χαμηλή		δ

κατιόνσαι.

Ε'ρ. Ὅποιαν ἐνέργειαν παρασαίνει ἕκαστος χαρακτήρ τῆς ποσότητος;

Α'π. τὸ μὲν Ἴσον , οὔτε ἀνάβασιν ἔχει, οὔτε κατέβασιν, ἀλλ' ἰσότητα, καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ προκείμενον μηδέν ο. φέρει δὲ πάντοτε τὸν φθόγγον τοῦ πρὸ ἑαυτοῦ χαρακτῆρος· τὸ δ' Ὀλίγον , ἡ Πεταγή , καὶ τὰ κεντήματα , φανερώνουσι τὸν πρῶτον ἀνιόντα φθόγγον, ἀπὸ τῆς βάσεως εἰς τὴν ὁποίαν εὐρισκόμεθα· ἡ Ἀπόστροφος φα-

φα-

φανερώνει τὸν πρῶτον κατιόντα φθόγγον, ἀπὸ τὴν βάσιν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρισκόμεθα, καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ προκείμενον ἄλφα-α. ἡ Ὑπόρροη , φανερώνει δύο κατιόντας φθόγγους μὲ συνέχειαν, καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ προκείμενον Ἀραβικὸν ἀριθμητικὸν σημεῖον 2. τὸ δὲ κέντημα , φανερώνει τὸν δεύτερον ἀνιόντα φθόγγον ὑπερβατῶς, καὶ ὁ πρῶτος φθόγγος αὐτοῦ σιωπᾶται, καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ προκείμενον β'. τὸ δὲ Ἐλαφρόν , φανερώνει τὸν δεύτερον κατιόντα φθόγγον, καὶ ὁ πρῶτος φθόγγος αὐτοῦ σιωπᾶται, καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ προκείμενον β. ἡ Ὑψηλὴ , φανερώνει τὸν τέταρτον ὑπερβατῶς ἀνιόντα φθόγγον, καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ προκείμενον δ. καὶ οἱ μεταξὺ αὐτῆς φθόγγοι σιωπῶνται· ἡ δὲ Χαμηλὴ , φανερώνει τὸν τέταρτον κατιόντα φθόγγον, ὡσαύτως καὶ αὐτὸ δηλοῖ τὸ προκείμενον δ, καὶ οἱ μεταξὺ αὐτῆς φθόγγοι σιωπῶνται.

Εῖρ. Μὲ τοὺς παρόντας δέκα χαρακτῆρας, πῶς ἤμποροῦμεν νὰ σημειώσωμεν τὴν ἀνάβασιν, κατὰβασιν, καὶ ἰσότητα;

Α'π. Γράφοντες τὴν μελωδίαν, ὅταν ἔχωμεν χρεῖαν ἰσότητος, μεταχειριζόμεθα τὸ Ἴσον — καὶ ὅταν θέλωμεν νὰ ἀναβῶμεν μὲ συνέχειαν ἀνὰ μίαν φωνὴν, πολλοὺς φθόγγους μεταχειριζόμεθα τὸ Ὀλίγον —, τὰ Κεντήματα , καὶ τὴν Πεταγὴν , κατὰ τὴν περίσασιν· ὅταν δὲ θέλωμεν νὰ καταβῶμεν ὁμοίως, μεταχειριζόμεθα τὴν Ἀπόστροφον , τὴν Ὑπόρροην , τὴν Χαμηλὴν, τὸ Ἐλαφρόν, καὶ τὸ συνεχές Ἐλαφρόν.

Εῖρ. Πῶς σημειώνεται ἡ ὑπερβατὴ ἀνάβασις καὶ κατὰβασις διὰ τῶν ἄνω χαρακτῆρων;

Α'π. Ἡ ὑπερβατὴ ἀνάβασις καὶ κατὰβασις, ἐπειδὴ γίνεται κατὰ πολλοὺς τρόπους, γράφεται μὲν μὲ τοὺς ἰδίους χαρακτῆρας, ἀλλ' οὐχὶ πλέον μὲ ἀπλοῦς, ἀλλὰ συνθέτους· ἐπειδὴ ἡ σύνθεσις ἤμπορεῖ νὰ αὐξάνει τὴν ποσότητα τῶν χαρακτῆρων ὀρισμένως, κατὰ τὴν χρεῖαν τοῦ σημειοῦντος.

Εῖρ.

Ερ. Πῶς λογαριάζεται ἡ ποσότης τῆς ὑπερβατῆς ἀναβά-
σεως καὶ καταβάσεως;

Α'π. Λογαριάζεται μὲ τὸ μέσον τῆς Κλίμακος· ἐπεὶ δὴ ὅ-
ταν εὐρεθῶσι δύο φθόγγοι, παραδείγματος χάριν, ἡ Πα, ἡ
Δι, καὶ θέλωμεν νὰ εὕρωμεν τὴν ποσότητά των, βλέπομεν
εἰς τὴν τάξιν τῆς Κλίμακος, ὁ Δι, κατὰ πόσους φθόγγους
ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸν Πα, καὶ οὕτως εὐρίσκονται τρεῖς·
Πα, Βου, εἰς τόνο. Βου, Γα, δύο τόνοι. Γα, Δι, τρεῖς
τόνοι. ὥς ἡ ποσότης Πα, Δι, εἶναι τρία, ὁμοίως καὶ
τὰ λοιπὰ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ συνθέσεως τῶν Χαρακτῆρων.

Ερ. Πῶς συνθέτονται οἱ Χαρακτῆρες;

Α'π. Συνθέτονται οἱ Χαρακτῆρες μὲ εὐτακτον συμπλο-
κὴν, διὰ νὰ παρασαίνουσι ὠρισμένως τὰς διαφοροὺς ποσότητας
τῶν φθόγγων, πλὴν χωρὶς συνθέσεως ἡμποροῦν νὰ γράφονται
μόνον τὸ Ἴσον —, τὸ Ὀλίγον —, ἡ Πετασὴ —, ἡ Ἀ-
πόστροφος —, τὸ Ἐλαφρὸν —, καὶ ἡ χαμηλὴ —. Οἱ δὲ
λοιποὶ χαρακτῆρες δὲν ἡμποροῦσι νὰ γράφονται μόνοι των,
ἀλλὰ ἱσάμενοι ἐμπροσθεν ἢ ἐπ' ἄνω, ἢ ὑπὸ κάτω τῶν χα-
ρακτῆρων, αὐξάνουσι τὴν ποσότητά των, κατὰ τὴν θέσιν τὴν
ὁποίαν ἤθελον εἶχει, τοῦτ' ἐστὶ τὸ Κέντημα, ὅταν συντεθῇ
μὲ τὸ Ὀλίγον ἐμπροσθεν, ἢ κάτωθεν αὐτοῦ οὕτως —

αὐξάνει τὸν δεῦτερον ὑπερβατῶς ἀνιόντα φθόγγον· ἂν δὲ
ᾖ ἄνωθεν τοῦ Ὀλίγου οὕτω —, φανερώσει τὸν τρίτον ὑ-

περ-

περδατῶς ἀνιόντα φθόγγον. Τὸ Ὀλίγον —, ὑποτίθεται εἰς
 ὅλους τοὺς χαρακτῆρας, ἐκτὸς τῶν Κεντημάτων α, ὁ δὲ ὑ-
 ποτασσόμενος χαρακτήρ, ἤγουν τὸ Ὀλίγον —, χάνει τὴν
 ποσότητά του, καὶ λογαριάζεται ἡ ποσότης ἐκείνου μόνον
 τοῦ χαρακτῆρος, ὅς τις τὸ ὑπέταξεν, ἤγουν ὅταν ἡ Ὑψηλὴ

τεθῇ ἔμπροσθεν εἰς τὸ Ὀλίγον οὕτως —, ἡ δύναμις τοῦ
 Ὀλίγου χάνεται, καὶ λογαριάζεται ἡ ποσότης τῆς Ὑψηλῆς.

Ὅταν δὲ τεθῇ ἡ Ὑψηλὴ ὀπίσθεν οὕτως —, ἢ ἐν μέσῳ —,
 δὲν ὑποτάσσεται τὸ Ὀλίγον, ἀλλὰ λογαριάζεται ἡ ποσότης
 καὶ τῶν δύο χαρακτῆρων· ὁμοίως καὶ ἡ Πεταξή —, ὑπο-
 τίθεται ὑπὸ ὅλους τοὺς χαρακτῆρας, καὶ χάνει τὴν ποσότη-
 τῆς, ὅχι ὁμῶς καὶ τὴν ὀξύτητα, οἷον τὴν δυνάμιν-
 τῆς, ἐκτὸς τοῦ Ὀλίγου —, καὶ τοῦ Κεντήματος α, πολ-
 λάκις καὶ ἀπὸ τὴν Ὑψηλὴν, ὅταν ᾔθελε τεθῶσι οὕτως —,

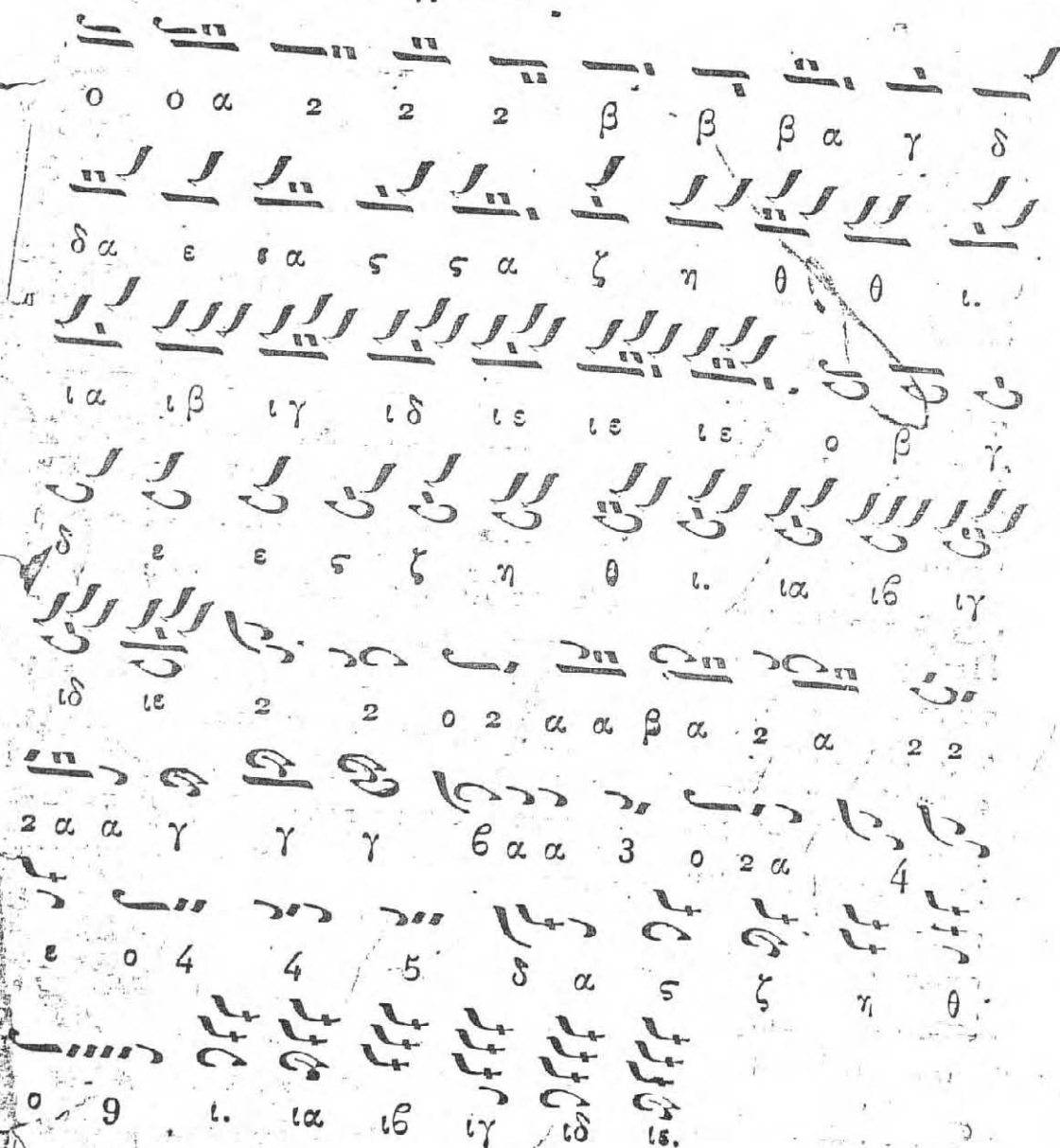
—, —, —, τότε καὶ ὁ ὑποτιθέμενος χαρακτήρ, ἤγουν
 Πεταξή, ἔχει τὴν ἐαυτῆς ποσότητα, ἀλλὰ καὶ τὴν ὀξύ-
 τητά, ἤγουν τὴν δυνάμιν τῆς· τὸ Ἐλαφρόν-δὲ ὅταν ὑποτάξῃ
 τὴν Ἀπόστροφον οὕτως —, οἱ δύο φθόγγοι τοῦ Ἐλαφροῦ,
 προφέρονται μὲ συνέχειαν, ἐννοουμένης τῆς Ἀποστροφῆς, εἰς
 τόπον γοργοῦ, διὰ τὸν πρῶτον φθόγγον τοῦ Ἐλαφροῦ· τὸ Ὀ-
 λίγον, καὶ ἡ Πεταξή, ὑποτάσσονται ἀκόμη καὶ ἀπὸ ὅλους
 τοὺς κατιόντας χαρακτῆρας, ὁμοίως καὶ ἀπὸ τὸ Ἴσον,
 ὅταν τεθῶσιν ἀνωθεν αὐτῶν οὕτως:

—, —, —, —, —, —, —, —, —, —, —, —,
 0 0 α α 2 2 6 2 6 2

—, —, —.
 γ δ δ

Τοῦ καὶ ὁ πίναξ τῶν συνθέτων χαρακτῆρων, ἐνθα δεικνύει
 ὁ τρόπος, καὶ ὅν αὐξάνει ἡ σύνθεσις τὴν ποσότητα αὐτῶν α

τινα χρησιμεύουσιν εἰς τὴν παραλλαγὴν. ἤξευρε δὲ ὅτι τὰ
 μὲν γράμματα φανερώνουσι τὸ ὑπερβατὸν, οἱ δὲ ἀριθμητικοὶ
 χαρακτῆρες τὴν συνέχειαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Περὶ Παραλλαγῆς.

Ε'ρ. Τί εἶναι ἡ Παραλλαγή;

Α'π. Παραλλαγή εἶναι, τὸ ~~να~~ συμφωνῶμεν τὰς συλλαβὰς τῶν φθόγγων ἐπάνω εἰς τοὺς γεγραμμένους χαρακτῆρας τῆς μελωδίας, ἐπὶ τούτοις δὲ πρότερον ἀπὸ πάσης μελωδίας γραπτῆς, τίθεται μαρτυρία, ἡ ὁποία φανερώνει τὸ, ποῖος φθόγος γίνεται ἀρχὴ τῆς μελωδίας. ἔπειτα ἐμβαίνουν οἱ χαρακτῆρες τῶν φθόγγων. παρατηρεῖται λοιπὸν ἡ ποσότης τῶν χαρακτήρων, καὶ προφέρεται ὁ φθόγος ὁ ἀνήκων εἰς πάντα χαρακτῆρα, ὅταν εἶναι μόνος, ἢ μὲ ὁποῖαν δήτινα σύνθεσιν.

Ε'ρ. Δὲν μοὶ φανερώνεις τοῦτο πραγματικῶς εἰς τὸ συνεχές πρῶτον, καὶ ἔπειτα εἰς τὸ ὑπερβατόν;

Α'π. Εἰς τὴν συνεχῇ παραλλαγὴν τοῦ διατονικοῦ γένους κατ' ἀρχὰς τίθεται τοῦ π μαρτυρία, ἡ ὁποία φανερώνει, ὅτι ὁ Πα, φθόγος γίνεται ἀρχή, καὶ ἐπειδὴ ὁ πρῶτος χαρακτήρ, ἦγουν (τὸ "Ἰσον) δηλοῖ ἰσότητα, πρόφερε τὸν Πα, φθόγγον κατὰ τὸ "Ἰσον $\cup$, ἔπειτα μὲ τοὺς δύο Ἀποσρόφους $\cup \cup$, πρόφερε ἀκολουθῶς τοὺς δύο κατιόντας φθόγγους, Νη, Ζω, εἶτα μὲ τὰ τρία Ὀλίγα — — — — , πρόφερε αὖθις τοὺς τρεῖς ἀνιόντας φθόγγους, Νη, Πα, Βου, καὶ πάλιν μὲ τοὺς δύο Ἀποσρόφους, τοὺς δύο κατιόντας φθόγγους, Πα, Νη, καὶ καθ' ἐξῆς οὕτω ποιεῖς, ἕως ὅτου ἤθελες φθάσει εἰς τὸν διάμετρον, Πα, τῆς πρώτης βάσεως, ἦγουν ἀπ' ἐ-

χεί-

κεινην τὴν βάσιν, ὅθεν ἔκαμες τὴν ἀρχήν.
 Ἰδού καὶ παράδειγμα τῆς συνεχοῦς παραλλαγῆς τοῦ διατο-
 νικοῦ γένους.

π Πα νη ζω νη πα -βου πα νη πα βου γα βου
 πα βου γα δι γα βου γα δι κε δι γα βου γα
 δι κε ζω κε δι γα δι κε ζω νη ζω κε
 δι κε ζω νη πα π νη ζω κε δι κε ζω νη
 ζω κε δι γα δι κε ζω κε δι γα βου γα δι
 κε δι γα βου πα βου γα δι γα βου πα νη πα
 βου γα βου πα νη ζω νη πα π

Ερ. Δέν μέ πληροφορεῖς καί περί τῆς ὑπερβατῆς παραλ-
 λαγῆς;

Α'π. Εἰς τὴν ὑπερβατὴν παραλλαγὴν τοῦ διατονικοῦ γέ-
 νους, κατ' ἀρχὰς τίθεται μαρτυρία τοῦ π ἡ ὁποία φανερώ-
 νει ὅτι ὁ Πα, φθόγγος γίνεται ἀρχή, καὶ ἐπειδὴ ὁ πρῶτος
 χαρακτήρ, ἡγουν τὸ (Ἰσον) $\sim$, δηλοῖ ἰσότητα, πρόφερε
 τὸν Πα, φθόγγον μέ τὸ Ἰσον $\sim$, ἔπειτα εἰς τὸ ὑπερ-
 βατόν, ἡγουν εἰς τὸ Κέντημα μέ τὸ Ὀλίγον $\sim$, πρό-
 φερε τὸν Γα, φθόγγον, ἔπειτα εἰς τὴν Ἀπόστροφον $\sim$,
 πρόφερε τὸν Βοῦ, φθόγγον, ἔπειτα πάλιν πρόφερε εἰς τὸ Κέν-

τη-

τημα μέ τὸ Ὀλίγον, —, τὸν Δι, φθόγγον, ἔπειτα εἰς
τὴν ἀπόστροφον >, τὸν Γα, καὶ καθ' ἐξῆς, ἕως ὅτου ᾗθε-

λες φθάσῃ εἰς τὸν ὑψηλὸν φθόγγον, q, ἔπειτα πρόφερε εἰς τὸ
Εἰλαφρόν <, τὸν Ζω, φθόγγον, ἔπειτα εἰς τὸ Ὀλί-
γον —, τὸν Νη, φθόγγον, ἕως ὅτου πάλιν ᾗθεις φθί-

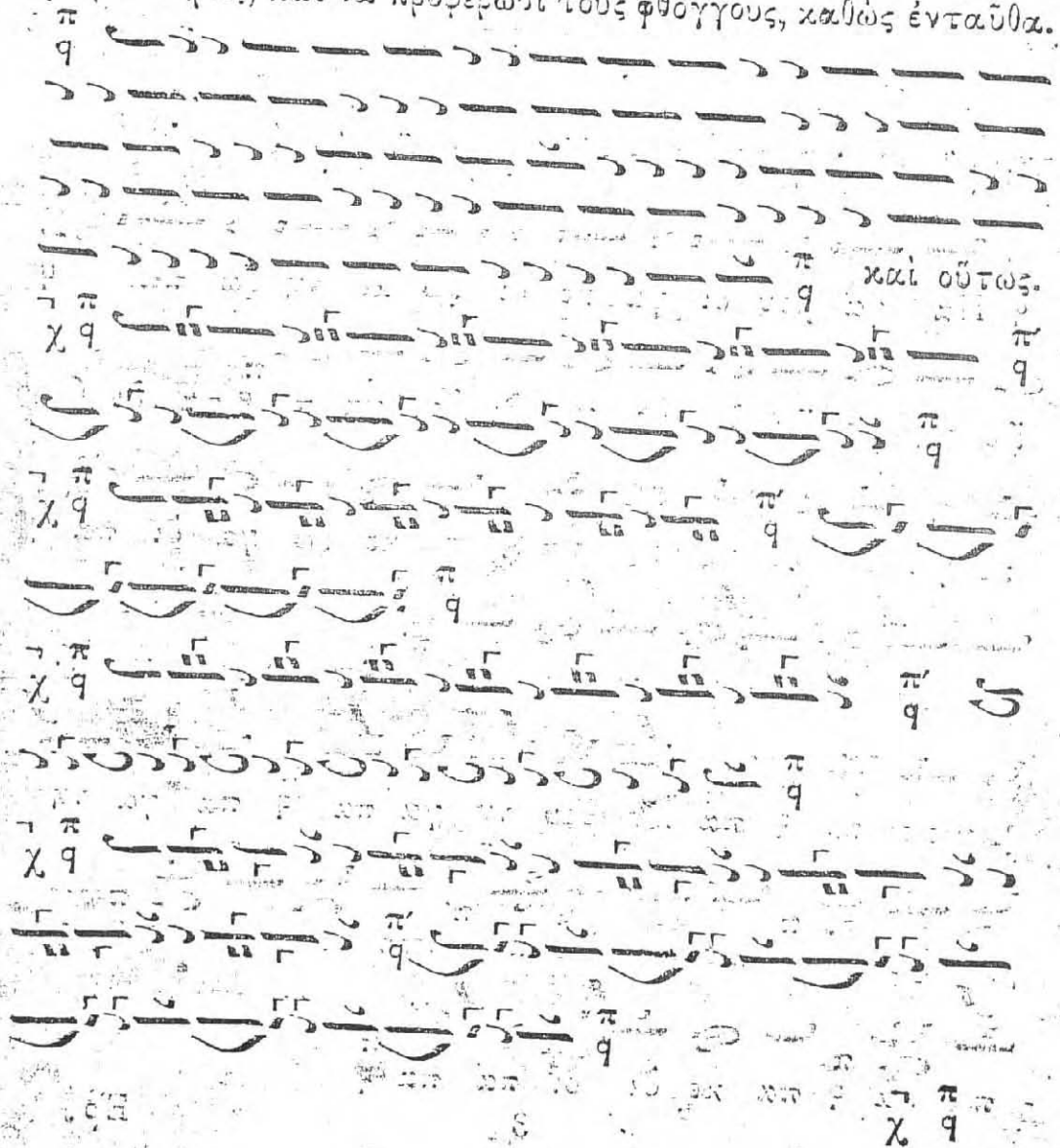
σῇ εἰς τὴν ἐσχάτην μαρτυρίαν, οἷον τὸν q, ὅθεν ἄρχησες,
καὶ τὰ λοιπὰ, ἀναλόγως κατὰ τὰς ποσότητες, αἵτινες ση-
μπίπτουσι, παρατηρεῖς, καὶ οὕτω κάμνεις ἕως τέλους κα-
τὰ τὸ ἐξῆς παράδειγμα.

Υπερβατὴ παραλλαγή τοῦ διατονικοῦ γένους.

χ — — — — — π'
 q Πα γα βου δι γα κε δι ζω κε νη ζω πα q
 ζω νη κε ζω δι κε γα δι βου γα πα q πα δι βου
 κε γα ζω δι νη κε πα q πα κε ζω γα δι πα q
 πα κε βου ζω γα νη δι πα q πα δι νη γα ζω
 βου κε πα q πα ζω βου νη γα πα q πα γα νη
 βου ζω πα q πα νη βου πα q πα βου νη πα q πα
 πα πα q πα κε δι δι πα πα q

Ερ. Οἱ Διδάσκαλοι πῶς γυμνάζουσιν εἰς τὴν παραλλαγὴν τοὺς μαθητάς;

Α'π. Γράροντες κάτωθεν τῶν χαρακτήρων τὰς συλλαβὰς τῶν φθόγγων, καὶ ἐπειδὴ γίνεται τοῦτο διὰ τὴν εὐκολίαν, καὶ οὐχὶ διὰ τὴν τελείαν μάθησιν, ὕψερρον ἐξαλείφουσι τὰς συλλαβὰς τῶν φθόγγων, καὶ ἀφίνουσι μόνον τοὺς χαρακτῆρας διὰ νὰ συνεθίσωσιν οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ νὰ βλέπωσι τοὺς χαρακτῆρας, καὶ νὰ προφέρωσι τοὺς φθόγγους, καθὼς ἐνταῦθα.

π
 χ q

π
 q

π
 q

χ

q

q

π
 χ q

q

q

π
 q

π
 q

π
 q

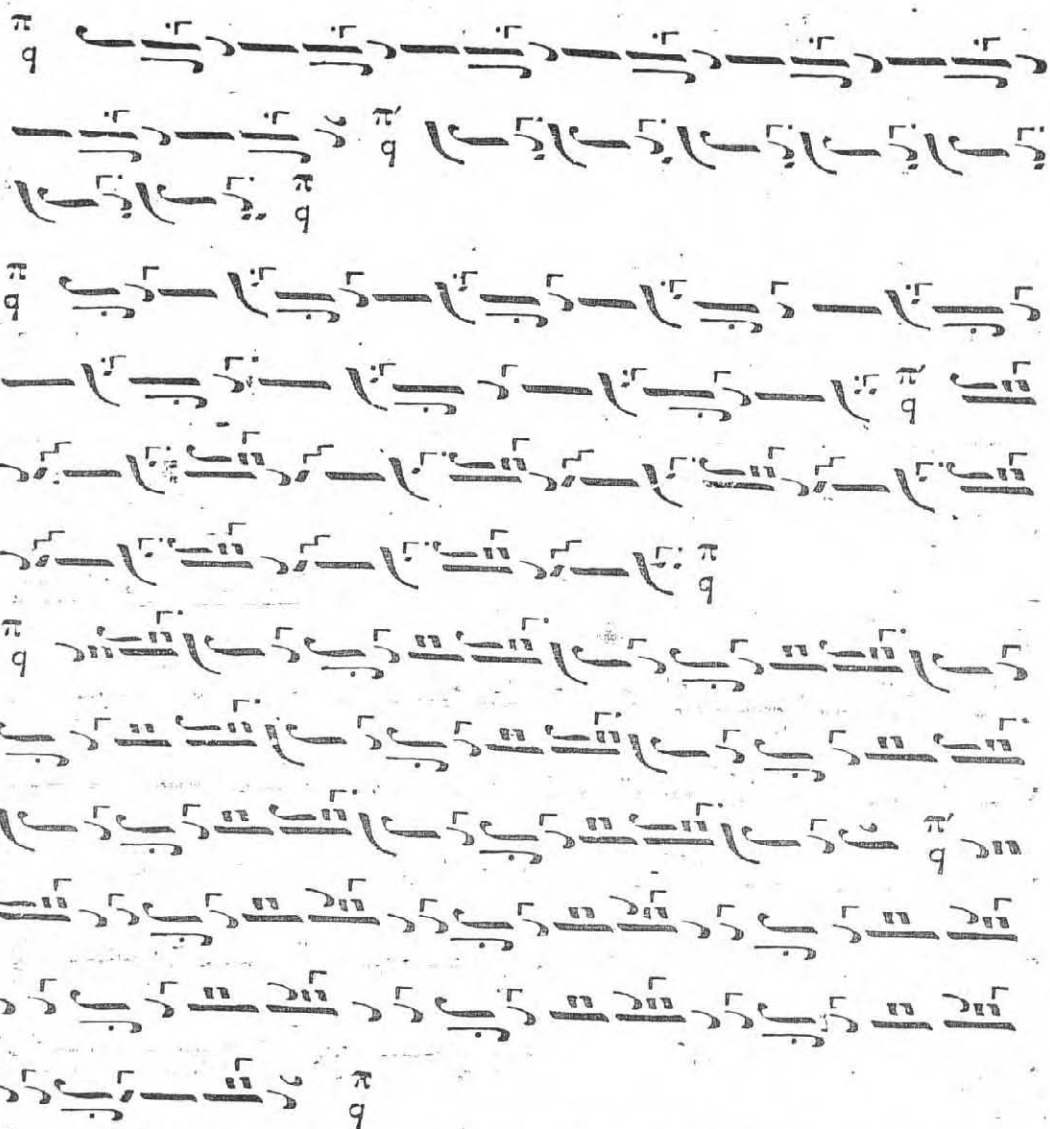
π
 q

π
 q

π
 q

π
 q

π
 q

Ε'ρ. Πῶς ἔμπορεῖ τις νὰ διδαχθῇ τὸ ἀδόμενον μέλος ὁποῖον καὶ ἂν εἶναι;

Α'π. Πρῶτον πρέπει νὰ μάθῃ νὰ ψάλλῃ τὴν παραλλαγὴν ἀσφαλῶς, καὶ ἔπειτα ἀντὶ τῶν συλλαβῶν τῶν φθόγγων, νὰ προσφέρῃ τὰς συλλαβὰς τῶν λέξεων τοῦ μέλους.

Ε'ρ. Δύναται ὁ μαθητὴς ἐκ μόνης μελέτης νὰ γένῃ ἀριστος μουσικός;

Α'π.

Α'π. Οὐχὶ βίβλια, ἀλλ' ὁ μαθητὴς πρέπει ὅταν καταγίνηται, νὰ ἐξετάζεται, καὶ νὰ γυμνάζεται ἀπὸ τὸν διδάσκαλον κατὰ τὸν χρόνον, κατὰ τοὺς φθόγγους, κατὰ τοὺς χαρακτῆρας, κατὰ τὰ διαστήματα, κατὰ τὸ συνεχές, κατὰ τὸ ὑπερβατὸν, κατὰ τὰς φθοράς, κατὰ τὰ γένη, κατὰ τὰ συστήματα, καὶ διαφόρως κατὰ τὴν ἀνάγκην τῆς συμφωνίας τῶν χαρακτήρων καὶ τοῦ μέλους, ὥς οἱ εἰς τὰ γραμματικὰ γυμναζόμενοι παῖδες, γυμνάζονται πρῶτον εἰς τὴν τεχνολογίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5'.

Περὶ Συμφωνίας.

Ε'ρ. Τὶ εἶναι ἡ συμφωνία;

Α'π. Εἶναι Συνδυασμός, ἥτοι συνένωσις Μουσικῶν τόνων ἀνομοίων κατὰ τὴν ὀξύτητα, καὶ βαρύτητα.

Ε'ρ. Ἄλλως τί θέλει νὰ εἰπῇ Συνδυασμός;

Α'π. Σύγχρονος ἀπαγγελία δύο ἀνομοίων τόνων κατὰ τὴν ὀξύτητα, καὶ τὴν βαρύτητα.

Ε'ρ. Μὲ ποῖον τρόπον γίνεται ἡ σύγχρονος αὕτη ἀπαγγελία;

Α'π. Ὅταν δύο Μουσικοὶ ἐκφωνοῦν δύο ὁμοίους, ἢ ἀνομοίους τόνους εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν, μὲ ἀρέσκειαν τῆς ἀκοῆς.

Ε'ρ. Πόσα εἶναι τὰ εἶδη τοῦ Συνδυασμοῦ;

Α'π. Τέσσαρα· τὸ ὁμόφωνον, τὸ σύμφωνον, τὸ διάφωνον, καὶ τὸ παράφωνον.

Ε'ρ. Πῶς γίνεται κατὰ τὸ ὁμόφωνον;

Α'π. Ὅταν δύο, ἢ καὶ πολλοὶ Μουσικοὶ ἐκφωνοῦν ταυ-

τοχρόνως ἓνα τόνον εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ἦχον, ἥτοι εἰς τὸν αὐτὸν βαθμὸν, ἢ ψάλλουν συγχρόνως ἐν Μουσικὸν μάθημα εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν θάσιν.

Εῤ. Πῶς κατὰ τὸ σύμφωνον;

Α'π. Ὅταν δύο, ἢ πολλοὶ Μουσικοὶ διηρημένον εἰς δύο, ἐκφωνοῦν ταυτοχρόνως δύο τόνους, οἵτινες διαφέρουν μὲν κατὰ τὴν ὀξύτητα καὶ βαρύτητα, ὑπάρχει ὁμως μεταξὺ αὐτῶν ὁμοιότης· παραδείγματος χάριν, δύο Μουσικοὶ, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν εἰς ἐκφωνεῖ τὸν Πα, τόνον τῆς Κλίμακος, ὁ δὲ ἕτερος τὸν ὑψηλὸν Πα, ταυτοχρόνως ὁμως· καὶ τὸ τοιοῦτον μέλος λέγεται κράσις. Ὅταν δὲ ὁ μὲν τὸν Πα, ὁ δὲ τὸν Κε, ὡς Πα· καὶ ὁ μὲν τὸν Πα, ὁ δὲ τὸν Δι, ὡς Πα. ἢ ὁ μὲν τὸν Νη, ὁ δὲ τὸν Γα, ὡς Νη. τὸ τοιοῦτον μέλος λέγεται σχέτις.

Εῤ. Πῶς κατὰ τὸ διάφωνον;

Απ. Κατὰ τὸ διάφωνον εἶναι, ὅταν δύο φθόγγοι προφέρωνται εἰς ἓνα κειρὸν, ἀνόμοιοι κατὰ τὴν θάσιν, καὶ ἔχουσι μεταξύτων μόνον μίαν κράσιν, καθὼς Πα, Βου, ἢ Νη, Ζω, καὶ δὲν διακρίνεται μεταξὺ αὐτῶν οὐδὲ μία ἐλκυστικὴ ποιότης, ἤγουν συμφωνία.

Εῤ. Πῶς κατὰ τὸ παράφωνον;

Α'π. Τὸ παράφωνον εἶναι, ὅταν δύο Μουσικοὶ ψάλλουν, ἢ ἐκφωνοῦν ταυτοχρόνως δύο ἀνομοίους τόνους, ἤγουν ὁ μὲν τὸν Νη, ὁ δὲ τὸν Βου, ἢ ὁ μὲν τὸν Βου, ὁ δὲ τὸν Δι, οἵτινες παρεμφαίνουσι μὲν κάποιαν διαφωνίαν, ὅχι ὁμως, καὶ ἐντελῇ συμφωνίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ τοῦ Ἐναρμονίου γένους.

Ε'ρ. Ποῖον εἶναι τὸ ἐναρμόνιον γένος τῆς Μουσικῆς;

Α'π. Τὸ ἐκ πλειόνων, ἢ ἐξ ἑνὸς τόνου ψαλλόμενον μέλος, ἢ τῇ ἁρμονίᾳ εἶναι, ὅταν ἐν Μουσικὸν μάθημα ψάλλεται ἀπὸ πολλοὺς εἰς διαφόρους ἀνομοίους φθόγγους μιᾶς ὁποίας δὴ ποτε Κλίμακος (1)

Ε'ρ. Τὶ ἐννοοῦμεν λέγοντες Ἀρμονίαν;

Α'π. Ἐφαρμογὴν διαφόρων συστημάτων ἡγουν ἁρμονία Κυρίως εἶναι τάξεις συμφωνιῶν, εὐτάκτως καὶ μετὰ λόγου προσηρμοσμένων.

Ε'ρ. Πόθεν γεννᾶται ἡ Ἀρμονία;

Α'π. Ἐκ τῶν διαφόρων τῆς Μουσικῆς συστημάτων.

Ε'ρ. Πόσα εἶναι τὰ μέρη τῆς Ἀρμονίας;

Α'π. Τρία· τὸ ὑπατοειδές, τὸ μεσοειδές, καὶ τὸ νητοειδές. ἡγουν ἐὰν ἐν ἁρμονικὸν μέλος ἦναι προσηρμοσμένον εἰς τὸ Διαπασῶν (τὸ ὁποῖον σύγκειται ἐκ δύο συστημάτων, ἡγουν ἐκ τετραχόρδου, καὶ πενταχόρδου.) τότε τὸ ὑπατοειδές ἡγουν ὁ Νη, φθόγγος θέλει εἶναι ἡ πρώτη χορδὴ τῆς Διαπασῶν, τὸ δὲ μεσοειδές, θέλει εἶναι ὁ Δι, φθόγγος, ἡγουν ἡ πέμπτη χορδὴ, καὶ τὸ νητοειδές, ὁ ὀξὺς Νη, φθόγγος, ἡτοι ἡ ὀγδόη χορδὴ.

Ε'ρ. Μὲ ποῖον τρόπον γίνεται ἡ τοιαύτη ἐφαρμογὴ τοῦ ἐναρμονίου μέλους;

Α'π.

(1) Τελευταίῳ γὰρ αὐτῷ, καὶ μόλις μετὰ πολλοῦ πόνου συνειθίζεται ἡ αἴσθησις. (Ἀριστόξ.)

Α'π. Αὕτη γίνεται ὅταν δύο, ἢ καὶ περισσότεροι Μουσικοὶ, λαμβάνωσιν ὡς βάσιν τὸν πρῶτον φθόγγον τῆς Κλίμακος, ἡγουν τὸν Νη, ἄλλοι τὸν τρίτον, οἶον τὸν Βου, ἄλλοι τὸν ὀγδοον, ἡτοι τὸν ὀξὺν Νη φθόγγον, καὶ ἄλλοι τὸν δέκατον, ἡτοι τὸν ὀξὺ Βου, φθόγγον, καὶ ψάλλοντες εὐρύθμως ἐν Μουσικὸν μάθημα, ἀποτελοῦν Ἀρμονίαν. (1)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ ποιότητος τῆς μελωδίας.

Ε'ρ. Κατὰ ταῦτα μόνον θεωρεῖται ἡ Μουσική, ἢ εἶχει καὶ ἄλλα θεωρίας ἀξια;

Α'π. Καὶ κατὰ ταῦτα μὲν, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη, καὶ τῆς θεωρίας τῆς ποιότητος.

Ε'ρ. Τί εἶναι ποιότης εἰς τὴν Μουσικὴν;

Α'π. Ποιότης εἰς τὴν Μουσικὴν λέγεται, ἡ καταμέτρησις τῶν φθόγγων, ἡ ἀνάβασις καὶ κατάβασις, ἡ ταχύτης, καὶ βραδύτης, τὸ δυνατὸν, καὶ ἀδύνατον, τὸ ὀμαλὸν, καὶ ἀνώμαλον, τὸ λαιπτὸν, καὶ τραχὺ, καὶ ἄλλα πολλὰ, ἃτινα ὁμοῦ συνενώνόμενα ἀποτελοῦσι τὴν ποιότητα, καθ' ὁμοίωσιν τῶν σωμάτων, ἃπερ ὑπὸ ἀτόμων συνιστάμενα προσβάλλουσιν εἰς τὰς αἰσθήσεις, καὶ δεικνύουσι τοιαύτην, ἢ τοιαύτην ποιότητα.

Ε'ρ. Ἡ ποιότης ἀπλῶς ἀπὸ πόσα τινὰ γινώριζεται;

Α'π. Ἀπὸ δύο, οἶον ἀπὸ τὴν καταμέτρησιν τοῦ χρόνου, ἡγουν

(1) Ἀκριβεστέρον δὲ τὸ ἐναρμόνιον, παρὰ γὰρ τοῖς ἐπιφανεστάτοις ἐν Μουσικῇ τετύχηκε παραδοχῆς· τοῖς δὲ πολλοῖς ἐστὶ ἀδύνατον. (Ἀριστείδ.)

ἤγουν τοῦ καιροῦ, ὅς τις ἀπερνᾷ εἰς τὴν μελωδίαν, καὶ ἀ-
πὸ τὸν τρόπον τῆς ἐκφωνήσεως τῶν φθόγγων, ἐν ᾧ ψάλλε-
ται τὸ μέλος.

Εἰρ. Ποῖοι εἶναι οἱ χαρακτῆρες, αἵτινες παρισῶσι τὴν ποιό-
τητα διὰ χρόνου;

Α'π. Οἱ χαρακτῆρες μὲ τοὺς ὁποίους γράφεται ἡ ποιότης
τῆς μελωδίας εἶναι, ἡ ἔγχρονοι, ἡ ἄχρονοι, ἤγουν ἡ ὑποκείμε-
νοι εἰς χρόνον, ἡ ὑπερούμενοι χρόνου.

Εἰρ. Πόσοι εἶναι οἱ ἔγχρονοι;

Α'π. Τέσσαρες, τὸ Κλάσμα, $\frac{1}{2}$, ἡ Ἀπλῇ, $\frac{1}{4}$, τὸ Γοργόν, $\frac{1}{8}$,
καὶ τὸ Ἀργόν, $\frac{3}{4}$. ἅτινα χρησιμεύουσιν εἰς τὴν καταμέ-
τρησιν τοῦ χρόνου καὶ τοῦ ῥυθμοῦ.

Εἰρ. Τὸ Κλάσμα τί δύναμιν ἔχει;

Α'π. Τὸ Κλάσμα εἰς ὁποῖον χαρακτῆρα ἤθελε τεθῇ, ὁ χα-
ρακτῆρ ἐκεῖνος, δαπανᾷ δύο χρόνους· ἓνα διὰ τὸν χαρα-
κτῆρα, καὶ ἓνα διὰ τὸ Κλάσμα, τίθεται δὲ τὸ Κλάσμα
εἰς ὅλους τοὺς χαρακτῆρας ἐκτὸς τῶν Κεντημάτων, καὶ
τῆς Ὑποῤῥοῆς· ἐπεὶ δὴ τὰ μὲν Κεντήματα δὲν ἀργοποροῦσι
ποτὲ περισσύτερον ἀπὸ ἓνα χρόνον, ἡ δὲ Ὑποῤῥοῆ ἀντὶ τοῦ
Κλάσματος δέχεται τὴν Ἀπλῇν.

Εἰρ. Ποίαν ἐνέργειαν ἔχει ἡ ἀπλῇ;

Α'π. Ἡ Ἀπλῇ τίθεται κάτωθεν τῆς Ὑποῤῥοῆς διὰ τὸν δεύ-
τερον αὐτῆς φθόγγον, καὶ ὑποκάτω εἰς τὴν Ἀπόῤῥοφον, ἡ
ὁποία ἡμπερεῖ νὰ δέχεται καὶ Γοργόν οὕτω $\frac{1}{8}$, ἔτι τί-

θεῖται καὶ ὑποκάτω εἰς τὸ Ἀντικένωμα ὡς $\frac{1}{16}$, τὸ δὲ Ὀ-

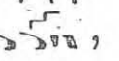
λίγον τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν Ἀπλῇν δαπανᾷ δύο χρόνους, ἓνα
διὰ τὸν χαρακτῆρα καὶ ἓνα διὰ τὴν Ἀπλῇν· ὅταν δὲ χρεια-
σθῶσι τρεῖς χρόνοι γίνεται διπλῇ, πλὴν μὲ ἕτερον, καὶ
οὐχὶ πλέον μὲ Ἀντικένωμα οὕτω $\frac{1}{32}$ ὅταν δὲ τέσσαρες,

τριπλῇ οὕτω ὡσαύτως γίνεται καὶ τετραπλῇ
καὶ πενταπλῇ, καὶ ἔτι περισσότερον, πλὴν μὲ ἕτε-
ρον καὶ χωρὶς Ἀντικένωμα. ὑπογράφεται δὲ ἡ διπλῇ, καὶ
τριπλῇ, καὶ τετραπλῇ, εἰς ὅλους τοὺς χαρακτῆρας, ἐκτὸς
τῶν Κεντημάτων, καὶ τῆς Πετασῆς.

Εἰρ. Τίνα δύναμιν ἔχει τὸ γοργόν ὅταν τίθεται εἰς τοὺς
χαρακτῆρας;

Α'π. Ὅταν εἶναι χρεῖα δύο φθόγγοι νὰ ἐξοδεύωσιν ἓνα
χρόνον, τίθεται Γοργόν εἰς τὸν δεύτερον χαρακτῆρα οὐ-
τω, $\overline{q}$, καὶ εἰς μὲν τὸν πρῶτον χαρακτῆρα ἡγουν
τὸ Ἴσον ἐξοδεύεται ἡ θέσις, εἰς δὲ τὸν δεύτερον, ἡγουν τὸ Ὀ-
λίγον ἔνθα εἶναι τὸ Γοργόν ἐξοδεύεται ἡ ἄρσις.

Εἰρ. Ὅταν δὲ χρειάζεται νὰ ἐξοδεύσωσιν ἓνα χρόνον τρεῖς
φθόγγοι;

Α'π. Τότε τίθεται δίγοργον εἰς τὸν δεύτερον καὶ τρίτον
χαρακτῆρα οὕτω, $\overline{q}$, ὥστε ἡ μὲν πρώτη Ἀπόστροφος
ἔχει ὅλην τὴν θέσιν, ἡ δὲ δευτέρα μὲ τὰ Κεντήματα ἔχου-
σιν ὅλην τὴν ἄρσιν.

Εἰρ. Ὅταν γένῃ χρεῖα νὰ ἐξοδεύσωσι τέσσαρες φθόγγοι ἓ-
να χρόνον;

Α'π. Τότε τίθεται τρίγοργον εἰς τοὺς ὑσέρους τρεῖς φθόγ-
γους οὕτω καὶ τὸ μὲν Κέντημα μὲ τὸ Ὀλίγον λαμβά-
νουνσι τὴν θέσιν, ἡ δὲ Ὑπορροή μετὰ τῆς Ἀποστροφῆς, ὅ-
λην τὴν ἄρσιν, καὶ καθ' ἐξῆς. Ὅταν δὲ εἰς χαρακτῆρ ἔχει καὶ
Γοργόν καὶ Ἀπλὴν πρῶτον ἐναργεῖ τὸ Γοργόν, καὶ ὕστερον
ἡ Ἀπλῇ καθὼς , ὡσαύτως γίνεται καὶ ὅταν τύχη

δίγοργον ἢ τρίγοργον μὲ Ἀπλὴν ἢ διπλὴν ὡς $\overline{q}$

Εἰρ.

Ερ. Τὸ δὲ ἄργον τίνα δύναμιν ἔχει;

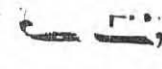
Α'π. Τὸ ἄργον ὅταν τεθῇ ἐπάνω εἰς τὸ Ὀλίγον, κάτωθεν τοῦ ὁποίου εἶναι Κεντήματα οὕτω $\pi \cdot \frac{1}{q}$, θέλει νὰ ἐξο-

δεύωνται δύο χρόνοι ὁ εἰς διὰ τὸ Ὀλίγον, καὶ ὁ ἄλλος διὰ τὸ ἄργον, τὰ δὲ Κεντήματα, θέλει νὰ λαμβάνωνται γοργῶς εἰς τὴν ἄρσιν, τοῦ πρὸ αὐτῶν χαρακτῆρος, καθὼς ἐνταῦθα τοῦ Ἰσου $\pi \cdot \frac{1}{q}$, ὅταν δὲ χρειασθῇ νὰ ἐξοδευθῶσι τρεῖς χρόνοι εἰς τὸ Ὀλίγον, τότε διπλασιάζεται τὸ ἄργον μὲ μίαν κάθετον γραμμὴν ἄνωθεν οὕτω $\pi \cdot \frac{1}{q}$, εἰδὲ χρειασθῶσι τέσσαρες χρόνοι τότε τριπλασιάζεται τὸ ἄργον μὲ ἑτέραν εὐθεῖαν γραμμὴν ἐπὶ τῆς καθέτου οὕτω $\pi \cdot \frac{1}{q}$, καὶ καθ' ἐξῆς ὅσας ἄλλας γραμμάς εὐθείας καὶ καθέτους, ἤθελε δεχθῇ τὸ ἄργον, τέσους δὲ καὶ τοὺς χρόνους λαμβάνει.

Ερ. Εἴπομεν ἄνωτέρω ὅτι τὸ Γοργὸν ὅταν εἶναι μόνον οὕτω $\pi \cdot \frac{1}{q}$, διαιρεῖ τὸν χρόνον εἰς δύο, καὶ ἐξοδεύουσιν οἱ δύο φθόγγοι ἀπὸ ἡμισυ χρόνον, ὅταν δὲ εἰς αὐτὸ εἶναι καὶ Ἀπλῇ ποίαν δύναμιν ἔχει;

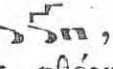
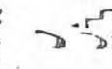
Α'π. Διαιρεῖ τὸν χρόνον εἰς τρία· καὶ ἐὰν ἡ Ἀπλῇ εὐρίσκεται ἀπὸ τὸ ἀριστερὸν αὐτοῦ μέρος οὕτω $\pi \cdot \frac{1}{q}$, ὁ πρῶτος φθόγγος, ἦτοι τὸ Ἰσον ἐξοδεύει δύο τρίτα τοῦ χρόνου, καὶ ὁ δεύτερος ἦτοι τὸ Ὀλίγον ἐξοδεύει ἓνα τρίτον· ἐὰν δὲ ἡ Ἀπλῇ, τεθῇ ἀπὸ τὸ δεξιὸν αὐτοῦ μέρος οὕτω, $\pi \cdot \frac{1}{q}$, τότε τὸ Ἰσον ἐξοδεύει ἓνα τρίτον τοῦ χρόνου

καὶ δύο τρίτα τὸ Ὀλίγον· τιθεμένης δὲ Διπλῆς εἰς τὸ Γοργὸν· ὁ χρόνος διαιρεῖται εἰς τέσσαρα, καὶ εἰμὲν ἀριστερόθεν ἡ Διπλῇ κεῖται οὕτω, $\pi \cdot \frac{1}{q}$, τρία τέταρτα τοῦ χρόνου ἐξοδεύει τὸ Ἰσον, καὶ ἓν τέταρτον τὸ Ὀλίγον, ἐὰν δὲ

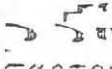
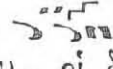
ἡ Διπλῇ τεθῇ ἀπὸ τὸ δεξιὸν αὐτοῦ μέρος οὕτω $\frac{\pi}{q}$

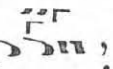
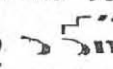
τὸ Ἴσον τότε ἐξοδεύει ἐν τέταρτον τοῦ χρόνου, καὶ τὸ Ὀλίγον τρία τέταρτα.

Εἶρ. Τὸ Δίγοργον πῶς;

Α'π. Τὸ Δίγοργον μόνον κείμενον οὕτω $\frac{\pi}{q}$, διαιρεῖ τὸν χρόνον εἰς τρία, καὶ ἐξοδεύουσιν οἱ τρεῖς φθόγγοι ἀπὸ ἑν τρίτον τοῦ χρόνου· ὅταν δὲ λάβῃ Ἀπλῇ διαιρεῖ τὸν χρόνον εἰς τέσσαρα, καὶ ἂν ἡ Ἀπλῇ κεῖται ἀριστερόθεν οὕτω $\frac{\pi}{q}$, ὁ πρῶτος φθόγγος δαπανᾷ δύο τέταρτα τοῦ χρό-

νου, οἱ δὲ ἄλλοι δύο δαπανῶσιν ἀπὸ ἑν τέταρτον· ἂν δὲ πάλιν ἡ Ἀπλῇ τεθῇ ἀνωθεν τοῦ πρώτου Γοργοῦ οὕτω $\frac{\pi}{q}$

ὁ πρῶτος φθόγγος τότε δαπανᾷ ἐν τέταρτον τοῦ χρόνου, ὁ δεύτερος δύο τέταρτα, καὶ ὁ τρίτος ἐν τέταρτον, ἂν δὲ ἡ Ἀπλῇ ᾗθελε τεθῇ ἀπὸ τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ Δίγοργου οὕτω, $\frac{\pi}{q}$, τότε οἱ δύο πρῶτοι φθόγγοι ἐξοδεύουσιν ἀπὸ ἑν τέταρτον, ὁ δὲ τρίτος φθόγγος τὰ δύο τέταρτα τοῦ χρόνου· τιθεμένης δὲ Διπλῆς εἰς τὸ Δίγοργον, ὁ χρόνος διαιρεῖται εἰς πέντε, καὶ εἰμὲν ἀριστερόθεν ἡ Διπλῇ κεῖται οὕτω, $\frac{\pi}{q}$, ὁ πρῶτος φθόγγος δαπανᾷ τρία τέταρτα τοῦ χρόνου, οἱ δὲ ἄλλοι δύο δαπανῶσιν ἀπὸ ἑν τέταρτον· ἂν δὲ πάλιν ἡ Δι-

πλῇ τεθῇ ἀνωθεν τοῦ πρώτου Γοργοῦ οὕτω $\frac{\pi}{q}$, ὁ πρῶτος φθόγγος τότε δαπανᾷ ἐν τέταρτον τοῦ χρόνου, ὁ δεύτερος τρία τέταρτα, καὶ ὁ τρίτος ἐν· ἂν δὲ ἡ Ἀπλῇ ᾗθελε τεθῇ ἀπὸ τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ δευτέρου Γοργοῦ οὕτω, $\frac{\pi}{q}$, τότε οἱ δύο πρῶτοι φθόγγοι ἐξοδεύουσιν ἀπὸ ἑν τέταρτον, ὁ δὲ τρίτος φθόγγος τὰ τρία τέταρτα τοῦ χρόνου· ἡ ἀνάλογος διαίρεσις τοῦ χρόνου γίνεται καὶ ὅταν εὕρισκεται εἰς τὸ Τρίγοργον καὶ Τετράγοργον Ἀπλῇ, ἡ Διπλῇ ὀπισθεν ἡ

ἐμπροσθεν ἢ ἐν μέσῳ αὐτῶν, ὡς τὸ σημειούμενον παρά-
δειγμα.

Διαίρεσις τοῦ Χρόνου

Εἰς δύο.

Τὸ Συνεπτυγμένον.

Τὸ Ἀναλέλυμένον.

π χ π
πα βου πα

π
q πα βου πα

π
q

Εἰς Τρία.

π
q

π
q

π
q

π
q

π
q

π
q

Εἰς Τέσσαρα.

π
q

π
q

π
q

π
q

π
q

π
q

Εἰς Τρία.

π
q

π
q

π
q

Εἰς Τέσσαρα.

π
q

π
q

π
q

π
q

π
q

π
q

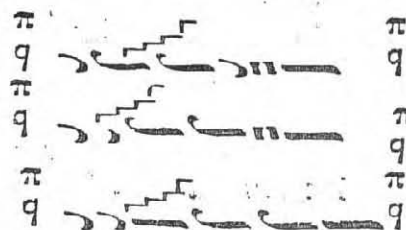
π
q

π
q

π
q

Εἰς

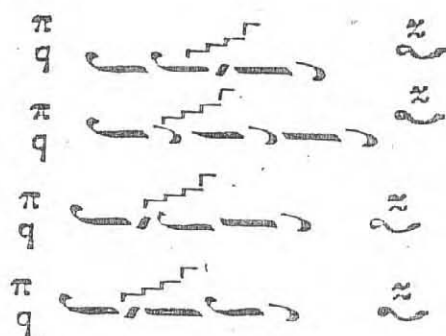
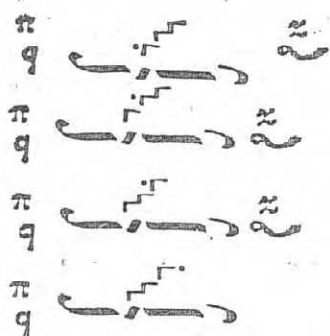
Εἰς Πέντε .

Εἰς τέσσαρα .

Εἰς Ἑξ .

ἡ ἀνάλογος διαίρεσις γίνεται καὶ ὅταν εὐρίσκεται εἰς τὸ Τρί-
γοργον Διπλῇ ὀπισθεν ἢ ἔμπροσθεν ἢ ἐν μέσῳ .

Εῖρ. Εἶναι καὶ ἄλλοι χαρακτῆρες ἑγχρόνοι ;

Α'π. Εἶναι δύο , ἡ Σιωπὴ , καὶ ὁ Σταυρός .

Εῖρ. Πῶς σημειώνεται ἡ Σιωπὴ ;

Α'π. Ὅταν ἡ Ἀπλὴ τίθεται μετὰ τὴν Βαρεΐαν οὕτω ,
ἐξωθεν τῶν χαρακτῆρων .

Εῖρ. Τίνα δύναμιν ἔχει ;

Α'π. Τότε ὁ χρόνος αὐτῆς ἐξοδεύεται μετὰ σιωπὴν . ἐὰν δὲ
γένῃ μετὰ Διπλῇ οὕτω , , σιωπῶνται δύο χρόνοι . εἶδε μετὰ

Τριπλῆν, $\text{V}^{\text{'''}}$, τρεῖς, καὶ τέσσαρες, καὶ πέντε, καὶ καθ' ἑξῆς. (1)

Ερ. Τίνα δύναμιν ἔχει ἡ Σιωπὴ ὅταν λάβῃ καὶ Γοργόν;

Α'π. Τότε σιωπᾶται τὸ ἥμισυ τοῦ χρόνου, ἡγουν τὸ μὲν ἥμισυ τοῦ χρόνου πρῶτον ὁμιλεῖται εἰς τὴν ἄρσιν, τὸ δὲ ἥμισυ σιωπᾶται εἰς τὴν θέσιν. ὁμοίως καὶ ὅταν θέλωμεν νὰ διαιρέσωμεν τὸ ἓν τρίτον τῆς Σιωπῆς τὸ σημειώνωμεν οὕτω V^{F} , ὅταν δὲ ἓν τέταρτον οὕτω, $\text{V}^{\text{'''F}}$, καὶ τὸ ἀνάπαλιν, οὕτω V^{F} καὶ οὕτω, $\text{V}^{\text{'''}}$, πράττοντες ἀπαραλλάκτως καθὼς καὶ εἰς τὴν χρονικὴν διαιρέσιν.

Ερ. Τίνα δύναμιν ἔχει ὁ Σταυρός;†.

Α'π. Διακόπτει τὴν φωνήν, καὶ ἄρχεται ἡ φωνὴ τοῦ ἀκολούθου χαρακτῆρος μὲ νέον πνεῦμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ Χρόνου καὶ ἀγωγῆς χρονικῆς.

Ερ. Τί εἶναι χρόνος;

Α'π. Χρόνος εἶναι ὁ καιρὸς ὁ ὁποῖος δαπανᾶται εἰς τὸ προσδιωρισμένον μέτρον.

Ερ. Πῶς ἐννοεῖται κατὰ τοὺς Μουσικούς;

Α'π. Ὁ χρόνος κατὰ τοὺς Μουσικούς εἶναι καταμέτρησις τῆς κινήσεως τοῦ κινουμένου, ἡγουν μέτρονμα εὐτάκτου κινή-

νή-

(1) Ἐγὼ δὲ γνωσκὼν ὅτι εἰς τὰς ἐξωτερικὰς μελοποιίας συμπίπτει νὰ σημειώνεται ἡ Σιωπὴ καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ μέλους, καὶ εἰς τὸ μέσον, καὶ εἰς τὸ τέλος.

νήσεως, ἐνὸς σώματος κατὰ θέσιν καὶ ἄρσιν.

Εἰρ. Πῶς δύναται νὰ μετρηῇται ὁ χρόνος;

Α'π. Μετρεῖται ὁ Χρόνος ἡγουν ὁ καιρὸς εἰς τὴν Μουσικὴν ὅταν ἡ χεὶρ κινεῖται κάτω καὶ ἄνω μὲ εὐταξίαν, τύπτουσα τὸ γόνυ, ὁ δαπανώμενος καιρὸς λοιπὸν τῆς πρώτης θέσεως, ἡγουν τοῦ κρούσματος, ὅς τις γίνεται διὰ τῆς χειρὸς· ἕως εἰς τὴν τελείαν ἄρσιν ὅπου ἄρχεται ἡ χεὶρ νὰ καταβαίνει πρὸς τὴν δευτέραν θέσιν, (ἐννοεῖται) ἓνας Χρόνος, καὶ ἄρχεται νὰ μετρηῇται ὁ δεύτερος· διὰ τοῦτο τὸ ἐκτελεστικὸν αἴτιον τοῦ χρόνου εἶναι ἡ πᾶσα κρούσις, εἴτε τῆς ἐμφώνου Μουσικῆς, εἴτε τῶν ὀργάνων, οἷον τυμπάνων, κωδόνων καὶ λοιπῶν.

Εἰρ. Εἰς πᾶσαν ἀρχὴν τῆς μελωδίας πῶς ἄρχεται ὁ χρόνος;

Α'π. Εἰς πᾶσαν ἀρχὴν πρέπει ὁ εἷς Μουσικὸς, ἢ πολλοί, νὰ ὑψῶνουν συγχρόνως τὴν χεῖρά τους εἰς τὴν ἄρσιν, προφέροντες ὁ καθ' εἷς τὸν φθόγγον τῆς προγεγραμμένης μαρτυρίας· ὁ δὲ δαπανώμενος καιρὸς ὅς τις ἐξοδεύεται εἰς τὴν ἄρσιν, νὰ ἰσομετρηῇται μὲ τοὺς δύο Χρόνους τῆς τοιαύτης

ἀγωγῆς χ. ἡ μὲ ἓν χρόνον ταύτης χ· καὶ οὕτως νὰ ἀρχίσουν τὸν τακτικὸν Χρόνον τῆς τυχούσης ἀγωγῆς ὁ δὲ καιρὸς τῆς προετοιμασίας τῆς χειρὸς ὅς τις δαπανᾶται διὰ τὴν ἑναρξιν τοῦ χρόνου ὡς εἴρηται, δὲν ἐμπεριέχεται εἰς τὴν καταμέτρησιν τοῦ πρώτου χρονικοῦ μέτρου τῆς αὐτῆς μελωδίας.

Εἰρ. Τὶ εἶναι ἡρεμία;

Α'π. Ἠρεμία εἶναι ἡ διατριβὴ τῆς χειρὸς ἥτις γίνεται εἰς πᾶσαν θέσιν καὶ ἄρσιν τοῦ χρόνου.

Εἰρ. Χωρὶς Χρόνου δύναται τις νὰ ψάλλῃ;

Α'π. Οὐχὶ βέβαια διότι ὅλα τὰ ὑποκείμενα τῆς Μουσικῆς καὶ πᾶν μέλος μὲ τὸ νὰ γίνωνται ὁμολογουμένως ἐν

Χρόνω καὶ χωρὶς τοῦ Χρόνου, ἐπειδὴ τίποτε δὲν συνίσταται,
ἄρα ἡ ψυχὴ τῆς Μουσικῆς εἶναι ὁ Χρόνος.

Ἐρ. Εἰς πᾶν μέλος εἶναι ὁμοῖος ὁ Χρόνος τῆς Μουσικῆς;

Α'π. Οὐχί, ἀλλ' ἄλλοτε μὲν βραδύτερος, ἄλλοτε δὲ τα-
χύτερος.

Ἐρ. Πῶς ὀνομάζεται ὁ τρόπος οὗτος;

Α'π. Ἀγωγὴ τοῦ Χρόνου, ἡγουν ὁδὸς τοῦ μέλους.

Ἐρ. Εἰς πόσα διαιρεῖται;

Α'π. Εἰς τέσσαρα καὶ ἡμισυ, ἡγουν δύο καὶ ἡμισυ βρα-
δύτητος, καὶ δύο ταχύτητος, ὅθεν ὅταν ἡ ἀγωγὴ τοῦ Χρό-
νου διαρκῇ ἓν δεύτερον λεπτόν (1) ἕως οὗ ἤθελε κτυπηθῇ

εἰς Χρόνος εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Χρόνου, σημειοῦται οὕτω, χ .

ὅταν διαρκῇ ἓν καὶ ἡμισυ δεύτερον λεπτόν, οὕτω, χ . ὅταν
δὲ διαρκῇ δύο δεύτερα λεπτά ἕως οὗ νὰ ἤθελε κτυπηθῇ εἰς

Χρόνος εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ μέλους, σημειοῦται οὕτω, χ . "Ο-

ταν δὲ ἡμισυ δεύτερον λεπτόν οὕτω, χ . "Οταν ἓν τέταρ-
τον τοῦ δευτέρου λεπτοῦ οὕτω, χ . Τὸ ὁποῖον θέλει νὰ εἰ-

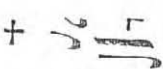
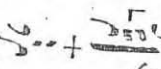
πῇ, ὅτι ἕως οὗ ἤθελε νὰ κτυπηθῇ εἰς Χρόνος αὐτῆς τῆς ἀ-
γωγῆς, χ . δι' αὐτὴν χ , κτυπῶνται Χρόνοι δύο, δι' αὐ-

τὴν, χ , Χρόνοι τέσσαρες καὶ δι' αὐτὴν, χ , Χρόνοι ὀκτώ,
καὶ ἕως οὗ ἤθελε κτυπηθῇ εἰς Χρόνος αὐτῆς τῆς ἀγω-

(1) Δεύτερον λεπτόν εἶναι τὸ ἐν ἑξήκοσόν τοῦ ἐνὸς λεπτοῦ τῆς ὥρας, τὸ ὁποῖον παραβάλλεται μὲ τὸν κτύπον ἐνὸς ὑγιоῦς σφιγμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἐπειδὴ δὲν εὐρίσκεται ὁ σφιγμὸς πάντοτε εἰς τὴν ὁμοίαν κίνησιν, ἐξ αἰτίας τῆς διαφόρου διαθέσεως, πλέον ὀρθῶς παραβάλλεται μὲ τὸν κτύπον τοῦ κινήματος τοῦ ἀσφαλοῦς ὡρολογίου.

γῆς, χ , δι' αὐτὴν, χ , κτυπῶνται. Χρόνοι τρεῖς (1), ὅπου δὲ ἡ ἀγωγή τοῦ Χρόνου εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ μέλους εἶναι ἀσημεῖωτος, ἐννοεῖται ἡ ἀγωγή αὕτη. χ .

Εἰς. Μὲ αὐτὰς τὰς ἀγωγὰς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς δυνάμεθα νὰ σημειώσωμεν πᾶσαν τακτικὴν ἀγωγήν ἐξωτερικὴν;

Α'π. Μάλιστα, ἐξ ὧν τινὰ ῥυθμὸν (ὀνομαζόμενον εἰς τὴν Τουρκικὴν διάλεκτον Γιουρούκ Σοφιάν) τὸν ὁποῖον διὰ νὰ ἡμπορέσωμεν νὰ τὸν σημειώσωμεν τέλειον, πρέπει νὰ τὸν μεταβάλωμεν εἰς τοιαύτην ἀγωγήν οὕτω, χ . προσθέτοντες μετὰ τέσσαρας Χρόνους τὸ σημεῖον τοῦ παρόντος Σταυροῦ μὲ δύο Ἀπλᾶς ἀριστερόθεν οὕτω $\dots +$, καθὼς χ , χ $\dots +$ $\dots +$ $\dots +$ π τοῦτ' ἔστι τρία τέταρτα τοῦ Χρόνου δαπανῶνται εἰς τὸν Χρόνον τοῦ Κλάσματος, καὶ ἓν εἰς τὸ κόμμα τοῦ Σταυροῦ. Εἰς τὰ ἐξωτερικὰ μέλη, πολλάκις καὶ εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικά, μ' ὅλον ὅτι ἀκολουθοῦσιν ἀγωγαὶ ταχύτεραι, καὶ μᾶλλον ταχύτεραι, πλὴν εἰς τοιαύτας ταχείας ἀγωγὰς μὲ τὸ νὰ μὴν προφθάνῃ οὔτε ἡ χεὶρ νὰ κτυπᾷ, οὔτε ἡ γλῶσσα νὰ προφέρῃ τὰς συλλαβὰς τῶν φθόγγων εἰς τὰ χρονικά κτυπήματα, διὰ τοῦτο δὲν διωρίσαμεν εἰς τὴν ἀγωγήν τοῦ Χρόνου τρόπους περισσοτέρους ἀπὸ τὰς εἰρημένους ἀγωγὰς, ἀφῆσαντες τὰς ταχύτερας τούτων εἰς τὴν ἐπιτηδειότητα καὶ ἕξιν τοῦ καθ' ἑνός.

ΚΕ-

(1) Ἡ παρούσα ἀγωγή χ , συμπίπτει ἐνίοτε εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικά Κρατήματα, καὶ εἰς τὰς ἐξωτερικάς μελοποιίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Περὶ τῶν ἀχρόνων ὑποξάσεων .

Ε'ρ. Αἱ δὲ ἄχροναι ὑποξάσεις πόσαι ;

Α'π. Αἱ ἄχροναι ὑποξάσεις , ἤτοι οἱ χαρακτῆρες οἵτινες προξενοῦσι τὴν ποιότητα τοῦ μέλους καὶ δὲν ἔχουσι χρόνον, εἶναι ἕξ .

Ἡ Βαρεῖα ,	—	—	↖
Τὸ Ὀμαλὸν ,	—	—	→
Τὸ Ἀντικένωμα ,	—	—	→
Τὸ Ψηφισὸν ,	—	—	↘
Τὸ Ἑτερον ,	—	—	↗
Καὶ τὸ Ἐνδόφωνον ,	—	—	↘

καὶ χρησιμεύουσι διὰ τὸν τρόπον τῆς προφορᾶς τῶν φθόγγων .

Ε'ρ. Ἡ Βαρεῖα πῶς ;

Α'π. Ἡ Βαρεῖα προφέρει μετὰ θάρους τὸν φθόγγον τοῦ χαρακτῆρος , ὅστις εἶναι ἔμπροσθέν της , ὥστε νὰ διακρίνηται ἡ ζωηρότης του καὶ ἀπὸ τὸν ἡγούμενον , καὶ ἀπὸ τὸν ἐπόμε-

νον φθόγγον , καθὼς τοῦτο , $\overset{\wedge}{\text{h}} \text{ u u u u u }^{\pi} \text{ q}$
το ο ο το ο ο το ο ο

Ε'ρ. Μόνον διὰ ζωηρότητα προγράφεται ἡ Βαρεῖα ;

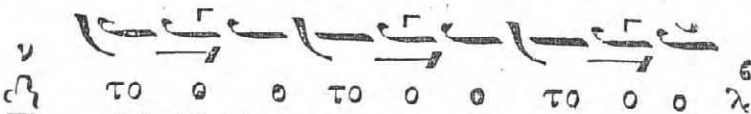
Α'π. Οὐχί , ἀλλὰ πολλάκις τίθεται καὶ πρὸς σύζασιν γραμ-

μῆς . οὕτω , $\overset{\wedge}{\text{h}} \text{ u u u u u }^{\pi} \text{ q}$
ου ου φε ε ε ε ε ρω

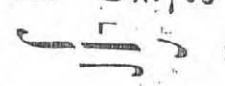
Ε'ρ.

Ερ. Τὸ δὲ Ὀμαλὸν τίνα ἐνέργειαν ἔχει;

Α'π. Τὸ Ὀμαλὸν προξενεῖ ἓνα κυματισμὸν τραχὺν τῆς φωνῆς εἰς τὸν λάρυγγα μὲ κάποιαν ὀξύτητα καθὼς,

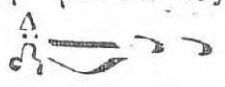
Ερ. Τὸ δὲ Ἀντικένωμα τίνα ἐνέργειαν ἔχει;

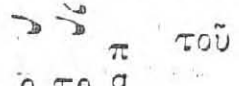
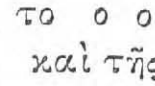
Α'π. Τὸ Ἀντικένωμα ὅταν τεθῇ κάτωθεν τοῦ Ὀλίγου, μὲ κατιόντα χαρακτῆρα ἔμπροσθεν, οὕτω, , προφέρει μὲ τόνον τὴν φωνὴν τοῦ Ὀλίγου.

Ερ. Ὅταν ἔχη Ἀπλὴν κάτωθεν;

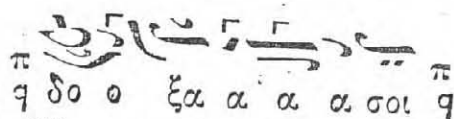
Α'π. Ὅταν δὲ τεθῇ Ἀπλὴ κάτωθεν τοῦ Ἀντικενώματος μὲ κατιόντα χαρακτῆρα ἔμπροσθεν καὶ Γοργόν οὕτω, ἡ φωνὴ τοῦ κατιόντος χαρακτῆρος προφέρεται ὡς κρεμασμένη τρόπον τινὰ καὶ ἀχώριστος.

Ερ. Τὸ δὲ Ψηφισὸν τίνα ἐνέργειαν ἔχει;

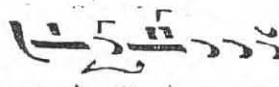
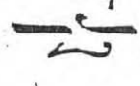
Α'π. Τὸ Ψηφισὸν προξενεῖ ζωηρότητα εἰς τὸν φθόγγον τοῦ χαρακτῆρος ὅς τις ὑπογράφεται, τίθεται δὲ ἔμπροσθεν εἰς κατιόντας χαρακτῆρας κάτωθεν τοῦ Ὀλίγου.

 τοῦ Ἰσου, τοῦ Ὀλίγου, καὶ τῆς

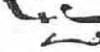
Πετασῆς,

Ερ. Τὸ δὲ Ἑτερον τίνα δύναμιν ἔχει;

Α'π. Τὸ Ἑτερον συμπλέκει χαρακτῆρας ἀνιόντας μὲ κατιόντας, καθὼς, ἡ Ἰσον μὲ Ἰσον , ἡ Ὀλίγον μὲ Ἰσον, , ἡ Ἀπόστροφον μὲ

Ἰσόν, , ἢ Ὑπορόρην μὲ Ἰσόν, , ἢ Ἐλαφρόν μὲ Ἰσόν, , , ἢ Χαμηλὴν μὲ Ἰσόν, ,
προφέρονται δὲ οἱ φθόγγοι μὲ μαλακότητα, τρόπον τινά,
καὶ μὲ κυματισμὸν τῆς φωνῆς ἀδύνατον, ὅταν εἶναι οὕτω
συνδεδεμένοι.

Ἐρ. Τὸ δὲ Ἐνδόφωνον προφέρει τὴν φωνὴν τοῦ χαρακτῆ-
ρος, ὅπου ὑπογράφεται, ἀπὸ τὴν μύτην κλειομένου τοῦ σώ-
ματος, καὶ ἂν τύχη καὶ χρονικὸν σημεῖον εἰς τὸν χαρακτῆ-
ρα, ἐξοδεύεται ὁ Χρόνος ὁμοίως μὲ κλεισμένον σῶμα ἐκ τῆς
ρίνθς οὕτω,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

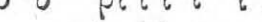
Περὶ διαφορᾶς τῆς ἐντονότητος τῶν φθόγγων
τῶν Χαρακτήρων.

Ἐρ. Εἰς ὅλους τοὺς χαρακτῆρας, οἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν
ποσότητα, ὁμοία εἶναι ἡ ἐντονότης τῶν φθόγγων, ἢ δια-
φορος;

Α'π. Εἰς τοὺς χαρακτῆρας, μὲ τοὺς ὁποίους γράφεται ἡ
ποσότης τῆς μελωδίας, εὐρίσκεται διαφορὰ ἐντονότητος τῶν
φθόγγων· ἐπεὶ δὲ παραδείγματος χάριν, ἄλλως προφέρεται ὁ
φθόγγος τοῦ Ὀλίγου, καὶ ἄλλως τῶν Κεντημάτων· ἐξαιρεῖται
δὲ τὸ Ἰσόν, τὸ Κέντημα, καὶ ἡ Ὑψηλὴ, ἐπεὶ δὲ τὸ Ἰσόν,
τὰ Κεντήματα μὲ ἓνα μόνον ἔντονον τρόπον προφέρονται,
τὸ δὲ Κέντημα καὶ ἡ Ὑψηλὴ φυλάττουσι τὴν ἔντονον προ-
φορὰν τοῦ Ὀλίγου καὶ τῆς Πετασῆς, μὲ τὰ ὁποῖα πάντο-
τε εὐρίσκονται συνθεμένα.

Ὅθεν τὸ μὲν Ὀλίγον ἀνεβά-
ζει

ζει τὴν φωνὴν χωρὶς ἄ ἐλευθέρως, ὅπου λοιπὸν ἤθελε γένῃ
 χρεῖα συνεχοῦς ἀναβάσεως, μετὰ χειριζόμεθα τὸ Ὀλίγον.
 ἔταν δὲ αὐτὸ ὑποτάσσεται ἀπὸ τὸ Ἴσον, καὶ ἀπὸ τοῦς
 κατιόντας χαρακτῆρας, ὁ φθόγγος του προσέρεται ζωηρό-
 τερος· ἡ δὲ Πετασὴ ἀναδιβάζει τὴν φωνὴν ὀλίγω περισσό-
 τερον ἀπὸ τὴν φυσικὴν βάσιν τοῦ τυχόντος τόνου μετὰ
 χεῖαν ἐπιστροφὴν ἀνεπαισθήτως εἰς τὴν ἰδίαν βάσιν του· φυ-
 λάττει δὲ τοῦτο καὶ ὅταν ὑποτάσσεται ἀπὸ τὸ Ἴσον, καὶ
 ἀπὸ τοῦς κατιόντας χαρακτῆρας· ἐμβαίνει δὲ πάντοτε ἐμ-
 πρὸς εἰς κατιόντας χαρακτῆρας, αὐτοὶ δὲ, εἰμὲν εἶναι
 πολλοὶ λαμβάνει Κλάσμα ἢ Πετασὴ, εἰδὲ εἷς, τότε τί-
 θεται χωρὶς Κλάσματος, ἐξαιρουμένης ταύτης τῆς θέσεως,

π π τὰ δὲ Κεντήματα δένουσι τὴν
 η Κυ υ ρ ι ι ι ι ε η
 φωνὴν, καὶ δὲν χωρίζουσι τὸν φθόγγον τοῦς, οὔτε ἀπὸ τὸν
 ἡγούμενον, οὔτε ἀπὸ τὸν ἐπόμενον φθόγγον· μήτε δέχονται
 συλλαβὴν, εἰμὴ εἰς τὰ Κεντήματα· ὅταν δὲ γράφονται ἄ-
 νωθεν, ἢ κάτωθεν τοῦ Ὀλίγου καὶ τύχη Γοργόν, ἐννοεῖται
 πάντοτε εἰς τὰ Κεντήματα, καθὼς, π η

$\frac{x}{q}$ τὰ ὁποῖα καὶ εἰς τὸν κτύπον τοῦ χρόνου λαμβά-
 νονται πάντοτε εἰς τὴν ἄρσιν, ἂν δὲ τύχη ἄργον οὕτω,
 $\frac{p}{q}$ $\frac{1}{a}$ $\frac{1}{a}$ $\frac{x}{q}$ πάλιν τὰ Κεντήματα λαμβάνονται
 εἰς τὸν ἡμισυ χρόνον τῆς ἄρσεως τοῦ Ἰσου, καὶ εἰς τὸν κτύ-
 πον τοῦ χρόνου προφέρεται ὁ φθόγγος τοῦ Ὀλίγου, ὅς τις
 ἐξοδεύει δύο χρόνους, ἕνα διὰ τὸ ἄργον, καὶ ἕνα διὰ τὸ
 Ὀλίγον· ἀνίσως δὲ τὸ ἄργον εἶναι οὕτω, $\frac{p}{q}$ $\frac{1}{a}$ ἢ οὕ-
 τως $\frac{1}{a}$ $\frac{x}{q}$ ἐξοδεύει τρεῖς χρόνους, καὶ εἰς τὸ διπλοῦν
 τέσσαρας καὶ οὕτως ἐφεξῆς. Προσέτι, ὅπου προξενεῖται
 σύγ-

σύγχυσις εἰς τὴν σύνθεσιν, τίθεται Ὀλίγον ἀντὶ Κεντημάτων,
ὡς δείκνυται ἐπὶ παραδείγματος , ἔνταῦθα

τὰ Κεντήματα ἐπειδὴ ἐνόησαν μετὰ τὸ Κέντημα τίθεται
Ὀλίγον εἰς τὸν τόπον τοῦ οὗτω, π

εἰς τὴν ὁποίαν περίσασιν τὸ Ὀλίγον δὲν ἐπιδέχεται ψηφισὸν
ὁμοίως καὶ εἰς ἄλλας τοιαύτας περιστάσεις. Ἡ Ἀπόσρο-
φος τὸ Ἐλαφρὸν καὶ ἡ Χαμηλὴ καταβιβάζουσι τὴν φωνὴν
ἐξωρισά, καὶ ὑποδέχονται συλλαβὰς, ὅταν δὲ τὸ Ἐλα-
φρὸν ὑποτάξῃ τὴν Ἀπόσροφον, οὗτω , τότε οἱ δύο
αὐτοῦ φθόγγοι λαμβάνονται μετὰ συνέχειαν, καὶ οὐχὶ ὑπερβατῶς
εἰς ταύτην λοιπὸν τὴν σύνθεσιν ὁ πρῶτος φθόγγος τοῦ Ἐ-
λαφροῦ λαμβάνεται πάντοτε μετὰ Γοργὸν εἰς τὴν ἄρσιν, καὶ
δὲν δέχεται συλλαβὴν, μένον ὁ δεῦτερος αὐτοῦ φθόγγος, ὅς
τις καὶ προφέρεται εἰς τὸν κτύπον τοῦ χρόνου· ἡ Ὑπορρόη
καταβιβάζει τοὺς δύο τῆς φθόγγου μετὰ συνέχειαν πάντοτε,
καὶ χωρὶς τομῆς τῆς φωνῆς, δέχεται δὲ Γοργὸν εἰς τὸ ἄνω-
θεν μόνον μέρος αὐτῆς, τὸ ὁποῖον ἐννοεῖται διὰ τὸν πρῶτον
τῆς φθόγγου, εἰς δὲ τὸν κτύπον τοῦ χρόνου προφέρεται ὁ
δεῦτερος αὐτῆς φθόγγος· ὅταν δὲ τεθῇ εἰς αὐτὴν φθορά, εἰ
μὲν ἄνωθεν, ἐννοεῖται εἰς τὸν πρῶτον τῆς φθόγγου, εἰδὲ
κάτωθεν, εἰς τὸν δεῦτερον. Ἡ Ὑπορρόη δὲν ὑποδέχεται
συλλαβὴν, εἰμὴ μόνον εἰς τὰ Κρατήματα τῶν τερετισμῶν,
εἰς δὲ τοὺς λεανισμούς, ἀντὶ τῆς Ὑπορρόης τίθεται πρὸ
τῆς Ἀποσρόφου Ἐλαφρὸν καθὼς π

ε ρρεμ ε ρρεμ ε ρρεμ

π ν
q ε να ε να ε να ρ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Περὶ Διαίσεως καὶ Ὑφέσεως.

Ερ. Αὐτὰ εἶναι ὅλα τὰ περιγράφοντα τὴν Μουσικὴν, ἢ εἶναι καὶ ἄλλα;

Α'π. Ἐξω ἀπὸ τοὺς δέκα χαρακτῆρας τῆς ποσότητος, καὶ τὰς ἑνδεκα ὑποστάσεις τῆς ποιότητος τῆς Μουσικῆς, εἶναι καὶ ἄλλα σημεῖα εἰς αὐτὴν διὰ τὰς φθοράς, καὶ διὰ τὰς ὁποίας ὑπερον θέλομεν ὁμιλήσει, ἥδη δὲ εἶναι ἡ Δίαι-
σις καὶ Ὑφεςις.

Ερ. Τὶ εἶναι ἡ Ὑφεςις;

Α'π. Ὑφεςις εἶναι ἐλάττωσις τοῦ τονικοῦ διαστήματος, ἡ-
γουν ὅταν θεωρῇται ἀπὸ τὸ χαμηλὸν, εἰς τὸ ὑψηλὸν, καὶ
λῆψις τῆς ἡμίσεως φωνῆς τοῦ ὀξέως τόνου, ὅτε καὶ γίνεται
ἡ Ὑφεςις.

Ερ. Τὶ ἡ Δίαισις;

Α'π. Δίαισις δὲ εἶναι αὐξήσις τοῦ τονικοῦ διαστήματος, πά-
λιν ἀπὸ τὸ χαμηλὸν εἰς τὸ ὑψηλὸν, ἡγουν τοῦ Γα, Δι, δια-
στήματος, τὸ ὁποῖον εἶναι μείζων τόνος, τὸ μὲν ἡμισυ, κά-
μνει τὴν Ὑφесιν, τὸ δὲ ἡμιόλιον, ἡγουν τὸ περισσότερον
ἀπὸ τὸν μείζονα, κάμνει τὴν Δίαισιν. δ.

Ερ. Ποῖα εἶναι τὰ σημεῖα τούτων;

Α'π. Τὸ σημεῖον τῆς μὲν Ὑφέσεως εἶναι τοῦτο ρ, τῆς δὲ
Διαίσεως τοῦτο δ, ὅταν λοιπὸν τεθῇ ἡ Δίαισις ἢ ἡ Ὑφεςις,
εἰς ἓνα χαρακτῆρα, ἐκείνου μόνον τοῦ χαρακτῆρος ὁ φθόγ-
γος λέγεται μὲ Δίαισιν ἢ μὲ Ὑφесιν, καὶ οὐχὶ ἄλλου· ὅταν
δὲ αὐταὶ τεθῶσιν εἰς τὸ ἴσον, ὁ φθόγγος τούτου προφέρε-
ται

ται ὀξύτερος σχεδὸν μὲ ἥμισυ τόνον διὰ τὴν Δίεσιν, ἢ βα-
ρύτερος ἡμιτόνου σχεδὸν διὰ τὴν Ὑφρῆσιν.

Ἐρ. Δὲν εἶναι τρόπος νὰ ἐρμηνευθῇ εὐληπτοτέρως;

Πα	Νη	Ζω	Κε	Δι	Γα	Βου	Πα
12	7	9	6	18	7	9	68
π' q	ν' ς	ζ' ς	κ' q	δ	λ' ς	ε' ς	π' q

Ἐν ἀναβάσει.

Πα	Νη	Ζω	Κε	Δι	Γα	Βου	Πα
12	7	9	18	6	7	9	68
π' q	ν' ς	ζ' ς	κ' q	δ	λ' ς	ε' ς	π' q

Ἐν ἀναβάσει.

Πα	Νη	Ζω	Κε	Δι	Γα	Βουρ	Πα
12	9	7	12	12	12	4	68
π' q	ν' ς	ζ' ς	κ' q	δ	λ' ς	ε' ς	π' q

Ἐν καταβάσει.

Πα	Νη	Ζω	Κε	Δι	Γα	Βου	Πα
12	7	9	6	18	7	9	68
π' q	ν' ς	ζ' ς	κ' q	δ	λ' ς	ε' ς	π' q

Ἐν καταβάσει.

ρημένον εἰς δύο, καθὼς τὰ δώδεκα εἰς ὀκτὼ καὶ τέσσαρα, ἢ εἰς ἑννέα καὶ τρία, καὶ καθεξῆς.

Εῖ. Χρειαζεται καὶ ἄλλη ἐξακρίβωσις δι' αὐτά;

Α'π. Ἡ Δίεσις καὶ ἡ Ὑφεσις τῶν ἐλαχίστων τόνων Βου, Γα, καὶ Ζω, Νη· εἶναι μικρόταται, διὰ τοῦτο καὶ δὲν χωρίζονται διὰ τοῦ λάρυγγος εἰς τριτημόρια καὶ τεταρτημόρια διὰ τὸ ἀνεπαίσθητον, ἀλλὰ μόνον θεωρεῖται ἀκριβέστερον εἰς τὸ φθογγόμετρον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Περὶ Ἦχων.

Εῖ. Τί εἶναι ὁ ἦχος εἰς τὴν Μουσικὴν;

Α'π. Ἦχος εἶναι κατὰ τοὺς Μουσικοὺς τρόπος τακτικῆς διαδοχῆς ἑμμελῶν φθόγγων, διωρισμένος οὕτω πως ἀπὸ τοὺς παλαιούς· ἀπὸ τὸν ὁποῖον τρόπον τὸ προφερόμενον μέλος ὠνομάσθη ἦχος. ἢ εἶναι μία συστηματικὴ Κλίμαξ, εἰς τὴν ὁποίαν ἀρχίζοντες οἱ Μουσικοὶ ἀπὸ ῥητοὺς φθόγγους, φυλάττοντες καὶ ῥητὰ διαστήματα, καὶ εἰς ῥητοὺς φθόγγους καταλήγοντες, κἀμνουςι τὸ μέλος τοῦ τυχόντος ἤχου.

Εῖ. Κατὰ τὴν Ἑκκλησίαν πόσοι εἶναι;

Α'π. Ἦχοι καθ' ἡμᾶς εἶναι ἑπτὰ διατονικοὶ κύριοι, Ζω, Νη, Πα, Βου, Γα, Δι, Κε.

Εῖ. Αὐτοὶ εἶναι ὅλοι;

Α'π. Αὐτοὶ μὲν εἶναι, ἀλλ' ἀπὸ αὐτοὺς γίνονται καὶ ἄλλοι δύο κύριοι χρωματικοὶ μετὰ τὴν μεταβολὴν τῶν τονικῶν διαστημάτων, ἄλλων μὲν ἐπὶ τὸ βαρύτερον, ἄλλων δὲ ἐπὶ τὸ ὀξύτερον· οἱ ὁποῖοι ἔχουσι τὴν βάσιν των, ὁ εἰς τὸν Πα,

καὶ

καὶ ὁ ἄλλος εἰς τὸν Δι, χρωματικῶς καὶ οἱ δύο :

Εἰρ. Πῶς παρασαίνονται ;

Α'π. Αὐτοὶ οἱ ἤχοι ὅλοι παρασαίνονται ἀπὸ τὴν διατονικὴν Κλίμακα τοῦ Διαπασῶν συστήματος, τῆς ὁποίας ἕκαστος φθόγγος συνιστᾷ ἓνα κύριον ἤχον ἀποδεικτικῶς, ἔχοντα ἐδικήν του ξεχωριστὴν ιδέαν, καὶ διάφορα ιδιώματα, καὶ ποιῶντα ἴδιον μέρος εἰς πλάτος καὶ μέ ἐντέλειαν, ὥστε ὅλοι οἱ εἰρημένοι ἤχοι κατὰ λόγον φυσικὸν εἶναι κύριοι, ἐπειδὴ κύριος ἤχος ἐκεῖνος ἐννοεῖται καὶ λέγεται, ὅς τις μέ τὴν ἐδικήν του ιδέαν καὶ κλίμακα, κάμνει μέλη, ἐκτεταμένα καὶ τέλεια· ἀλλαμὴν τοιοῦτοι εἶναι οἱ, Ζω, Νη, Πα, Βου, Γα, Δι, Κε, καθὼς καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν παραγόμενοι δύο χρωματικοὶ Πα, Δι, ἄρα πάντες εἰσὶν ἤχοι κύριοι· ὅτι δὲ ἄλλων ἢ βάσις εἶναι ὀξεῖα, καὶ ἄλλων βαρεῖα, τοῦτο δὲν ἐμποδίζει, οὔτε βλάπτει τὴν κυριότητά των· ἐπειδὴ προέρχεται ἀπὸ τὴν τάξιν τῆς Κλίμακος.

Εἰρ. Εἰς αὐτοὺς περιορίζεται ἡ Μουσικὴ ;

Α'π. Εἰς αὐτοὺς μὲν, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ πάθη τῆς ὀξύτητος, καὶ βαρύτητος τῶν τόνων, πολλοὶ καὶ ἄλλοι ἤχοι γεννῶνται χρωματικοὶ καὶ ἐναρμόνιοι, ἔχοντες μέλη ἐκτεταμένα καὶ ιδέαν χωριστὴν, μέ διάφορα ιδιώματα, τοὺς ὁποίους μάλις παραστήνουν οἱ ἐξωτερικοὶ Μουσικοὶ, προσφέροντες αὐτοὺς περιέργως καὶ τακτικῶς, καὶ ἀποδεικνύοντές τους ὅλους κυρίως σχεδόν, ἐπειδὴ τοὺς διακρίνουσι μέ ἀκρίβειαν ἱκανὴν εἰς διεξοδικὰ μέλη, μέ ἰδιαιτέρας ὀνομασίας, μέ ῥυθμὸν, καὶ μέ πολλὴν ἐπιτηδειότητα. Ἡμεῖς ὁμῶς μέ τὸ νὰ μὴν εὐρίσκωμεν τοιαῦτα ἐκτεταμένα μέλη εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν Μουσικὴν, δὲν ἐκτεινόμεθα περὶ τῶν τοιούτων· χρεῖας δὲ τυχοῦσης τὰ παραστήνομεν μέ τὸ μέσον τῶν φθονῶν, καὶ τῶν ὑποστάσεων.

Ε'ρ. Πόθεν περιωρίσθη ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ εἰς ὀκτὼ ἤχους ;

Α'π. Ἀπὸ τοὺς παλαιούς Ἐκκλησιαστικούς Μουσικούς, οἱ ἤχαι πάντες εἶναι ὀκτὼ, τοὺς ὁποίους ὀνομάζουσι, Πρῶτον, Δεύτερον, Τρίτον, Τέταρτον, Πλάγιον τοῦ Πρώτου, Πλάγιον τοῦ Δευτέρου, Βαρὺν, καὶ Πλάγιον τοῦ Τετάρτου. Διαιροῦντες αὐτοὺς ἐν γένει πάντες, εἰς Κυρίου καὶ εἰς Πλαγίους. Κυρίου λέγουσι τοὺς τέσσαρας, Πρῶτον, Δεύτερον, Τρίτον, καὶ Τέταρτον. Καὶ Πλαγίους τοὺς λοιποὺς τέσσαρας.

Ε'ρ. Ἀπὸ ὅλους τοὺς Μουσικούς εἰς αὐτοὺς τοὺς ἤχους περιρίζεται ἡ Μουσικὴ ;

Α'π. Εἰς αὐτοὺς μὲν, πλὴν τοὺς ὑποδιαιροῦσιν εἰς μέσους, Παραμέσους, Πλαγίους, καὶ Παραπλαγίους. Τριφώνους, Τετραφώνους, Πενταφώνους, καὶ ἑπταφώνους. Πλὴν αὐταὶ αἱ ὑποδιαιρέσεις, ἐπειδὴ εἶναι ἀνώφελεῖς εἰς τὴν νῦν Ἐκκλησιαστικὴν Μουσικὴν ἀποσιωπῶνται.

Ε'ρ. Οἱ ὀκτὼ ἤχαι εἰς πόσα γένη ἀνάγονται καθολικῶς ;

Α'π. Εἰς τρία, εἰς Διατονικόν, χρωματικόν, καὶ Ἐναρμόνιον.

Ε'ρ. Εἰς πόσα συστήματα ;

Α'π. Εἰς τέσσαρα. εἰς Ὀκτάχορδον, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ Διαπασῶν, εἰς Πεντάχορδον, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ Τροχός, εἰς Τετράχορδον, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ Τριφωνία, εἰς Τρίχορδον, τὸ ὁποῖον λέγεται καὶ Διφωνία.

Ε'ρ. Τί εἶναι γένος εἰς τὴν Μουσικὴν ;

Α'π. Γένος εἰς τὴν Μουσικὴν εἶναι διαίρεσις τις Τετραχορδου, ἢ ἰδιότης μέλους.

Ε'ρ. Τί εἶναι σύστημα ;

Α'π. Σύστημα δέ, τὸ ἐξ ἑνός, ἢ πλειόνων διαστημάτων συγκείμενον.

Ε'ρ.

Ερ. Ποῖον εἶναι τὸ Διατονικὸν γένος;

Α'π. Εἶναι ἐκεῖνο, τοῦ ὁποίου ἡ Κλίμαξ περιέχει μόνον φυσικοὺς τόνους κατὰ τὸ διαπασῶν σύστημα.

Ερ. Πόσοι ἤχοι ἀνάγονται εἰς αὐτό;

Α'π. Εἰς αὐτὸ τὸ γένος ἀνάγονται τέσσαρες ἤχοι,

Ὁ Πρῶτος . — — — — $\frac{4}{q}$. Κε.

Ὁ Τέταρτος . — — — — $\frac{4}{d}$. Δι.

Ὁ Πλάγιος τοῦ Πρώτου . — — $\frac{\lambda}{p}$. Πα.

Ὁ Πλάγιος τοῦ Τετάρτου . — — $\frac{\lambda}{e}$. Νη.

Ερ. Ποῖον εἶναι τὸ χρωματικὸν γένος;

Α'π. Εἶναι ἐκεῖνο, τοῦ ὁποίου ἡ Κλίμαξ περιέχει καὶ ἡμί-
τονα.

Ερ. Πόσοι ἤχοι ἀνάγονται εἰς τοῦτο;

Α'π. Δύω, ὁ Δεύτερος . — — — — $\frac{e}{u}$. Δι.

Καὶ ὁ Πλάγιος τοῦ Δευτέρου . — — $\frac{\lambda}{u}$. Πα.

Ερ. Ποῖον εἶναι τὸ Ἐναρμόνιον γένος;

Α'π. Εἶναι ἐκεῖνο, ἡ Κλίμαξ τοῦ ὁποίου περιέχει καὶ τὸ
τεταρτημόριον τοῦ μείζονος τόνου.

Ερ. Πόσοι ἤχοι ἀνάγονται εἰς τοῦτο;

Α'π. Δύω, ὁ Τρίτος. $\frac{\lambda}{i}$. Γα.

Στιχηρατικοὶ ὄντες.

$\frac{\lambda}{z}$. Ζω.

Καὶ ὁ Βαρύς .

Ερ. Τί εἶναι τὸ Διαπασῶν σύστημα;

Α'π. Εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον περιέχει διαστήματα ἑπτὰ
περικλειόμενα ἀπὸ φθόγγους ὀκτώ, σιόν, Πα, Βου, Γα, Δι,
Κε, Ζω, Νη, Πα. Ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ : Πα : Βου : ,
διάστημα εἶναι τόνος ἐλάσσων, τὸ : Βου : Γα : , τόνος ἐλάχι-
στος, τὸ : Γα : Δι : , καὶ τὸ Δι : Κε : , τόνος μείζωνος : , τὸ :

Κε,

Κε : Ζω : , τόνος ἐλάσσων , τὸ Ζω : Νη : , τόνος ἐλάχιςτος , καὶ τὸ : Νη : Πα : , τόνος μείζων .

Ε'ρ. Ὁ μείζων τόνος τίνα λόγον ἔχει πρὸς τὸν ἐλάσσονα ;

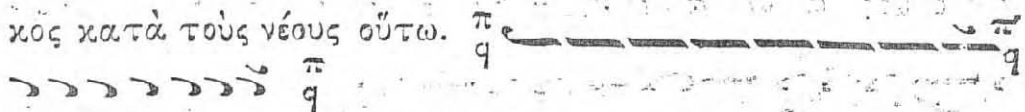
Α'π. Ὅν τὰ δώδεκα πρὸς τὰ ἐννέα , πρὸς δὲ τὸν ἐλάχι-
σον , ὃν τὰ δώδεκα πρὸς τὰ ἑπτὰ , ἡγουν ἂν ὁ μείζων τόνος
ὑποθετικῶς ἤθελε διαιρεθῇ εἰς δώδεκα ὅμοια , ὁ ἐλάσσων τό-
νος ἔχει ἐννέα τοιαῦτα , καὶ ὁ ἐλάχιςτος ἑπτὰ .

Ε'ρ. Ἀπὸ ποῖον Μουσικὸν δύναται νὰ μάθῃ ὁ μαθητὴς
τοὺς φθόγγους τῆς Κλίμακος καλῶς ;

Α'π. Διὰ νὰ ἡμπορέσῃ ὁ ἀρχάριος μαθητὴς νὰ μάθῃ νὰ
προφέρει τοὺς φθόγγους τῆς Κλίμακος καλῶς κατὰ τὰ δια-
στήματα τῶν τόνων τὰ ὁποῖα εἶπομεν , εἶναι χρεῖα νὰ δι-
δαχθῇ νὰ ψάλλῃ τὴν Κλίμακα ἀπὸ Ψάλτην ἔχοντα ἐμπει-
ρίαν καὶ ὕψος τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας , ἅμα δὲ καὶ νὰ
προσέχῃ εἰς τὴν προφορὰν , ἐπειδὴ ὁ Μουσικὸς ὁ μὴ ἔχων
ἐμπειρίαν , καὶ ὕψος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς , ὅταν
ψάλλῃ , δὲν φυλάττει μὲ ἀκρίβειαν τὰ διαστήματα καθὼς διω-
ρίσθησαν .

Ε'ρ. Πῶς λοιπὸν γράφεται καὶ παραλλαγίζεται ;

Α'π. Γράφεται καὶ παραλλαγίζεται τὸ μέλος τῆς Κλίμα-
κος κατὰ τοὺς νέους οὕτω.

Ε'ρ. Ὁ τροχὸς κατὰ τοὺς Μουσικοὺς τί εἶναι ;

Α'π. Ὁ τροχὸς εἶναι σύστημα , τὸ ὁποῖον περιέχει διαστή-
ματα τέσσαρα , περικλειόμενα ἀπὸ φθόγγους πέντε , καὶ ὁ
πρῶτος φθόγγος συμφωνεῖ μὲ τὸν πέμπτον , οὕτω Πα , Βου ,
Γα , Δι , Πα , Βου , Γα , Δι , Πα , Βου , Γα , Δι , Πα . Ὅς
τις λέγεται καὶ πεντάχορδον .

Ε'ρ. Πῶς γράφεται το μέλος του ;

Α'π. Τὸ μέλος τοῦ τροχῆος γράφεται καὶ παραλλαγίζε-
ται

ται κατὰ τοὺς νέους οὕτω,

π
9

Πα Βου Γα Δι Πα

Βου Γα Δι Πα Βου Γα Δι Κε Δι Γα Βου Κε Δι Γα Βου Κε

Δι Γα Βου Κε Δι Γα Δι Πα Βου Πα

Ερ. Κατὰ τοὺς παλαιούς πῶς;

Α'π. Κατὰ δὲ τοὺς παλαιούς οὕτω.

π
9 α κε α κε α κε α κε α γι α α α

κε α κε α κε α γι α α α κε α κε α

α α α γι α α α κε α γι ε α α κε α

α κε α κε α κε α γι ε α α κε α κε α

α κε α κε α γι ε α α κε α κε α κε α

κε α γι ε α α κε α γι α α α κε α

κε α κε α κε α

Ερ. Τί εἶναι ἡ Τριφωνία;

Α'π.

Α'π. Τριφωνία δὲ εἶναι σύστημα, τὸ ὁποῖον περιέχει δια-
σήματα τρία, περικλειόμενα ἀπὸ φθόγγους τέσσαρας, καὶ ὁ
πρῶτος φθόγγος συμφωνεῖ μὲ τὸν τέταρτον οὕτω. Νη, Πα,
Βου, Νη, Πα, Βου, Νη, αὐτὸ τοῦτο λέγεται καὶ τετρά-
χορδον.

Ε'ρ. Πῶς γράφεται τὸ μέλος τῆς Τριφωνίας;

Α'π. Τὸ μέλος κατὰ τὴν Τριφωνίαν γράφεται καὶ παραλ-
λαγίζεται κατὰ τοὺς νέους οὕτω.

Νη Πα Βου Νη Πα

Βου Γα Βου Πα Γα Βου Πα Νη

Ε'ρ. Οἱ παλαιοὶ πῶς ἐπρόφερον αὐτό;

Α'π. Οἱ δὲ παλαιοὶ Ἑκκλησιαστικοὶ Μουσικοὶ μὲ τὰς πο-
λυσυλλάβους αὐτῶν διατονικὰς λέξεις, ἀναλκας, λεαλές, γα-
λὰ, καὶ λοιπὰς· δὲν ἤμποροῦσι νὰ παραλλαγίζωσι τὸ τε-
τράχορδον σύστημα, καθὼς καὶ τὸ Διαπασῶν. ἀκόμη μὲ τὰς
χρωματικὰς λέξεις τῆς παραλλαγῆς τοῦ δευτέρου καὶ τοῦ
πλαγίου δευτέρου τῶν ἡχων, δὲν ἤμποροῦσιν ὑγιῶς νὰ δια-
κρίνωσι τὴν παραλλαγὴν, οὕτε νὰ προφέρωσιν ἀκριβῶς τὰ
διασήματα τούτων τῶν δύο ἡχων, παρὰ τὸ μέλος αὐτῶν
προφέρουσι καλῶς ἀπὸ συνήθειαν.

Ε'ρ. Τὶ εἶναι διφωνία;

Α'π. Διφωνία εἶναι σύστημα, τὸ ὁποῖον περιέχει διασήματα
δύω, περικλειόμενα ἀπὸ φθόγγους τρεῖς, καὶ ὁ πρῶτος φθόγ-
γος συμφωνεῖ μὲ τὸν τρίτον, οἷον

Βου Γα Δι Κε Ζω

Κε Δι Γα Βου Πα Νη Πα Βου

Ε'ρ. Ποῖος ἡχος παραλλαγίζεται δι' αὐτῆς;

Α'π. Δι' αὐτοῦ μόνου τοῦ συστήματος ψάλλεται καὶ παραλ-
λα-

Α'π. Εἰς τὴν Μουσικὴν εἶναι καὶ φθόγγοι, λεγόμενοι ὑπερβάσιμοι· τοιοῦτοι εἶναι ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων ἡ ποιότης ἀπρακτεῖ διόλου εἰς τὸν ἦχον, ἐπειδὴ προξενεῖ δυσαρέσκειαν εἰς τὴν ἀκοήν.

Ε'ρ. Ὅλαι αἱ καταλήξεις τῶν θέσεων εἰς ἓν καταλήγουσιν;

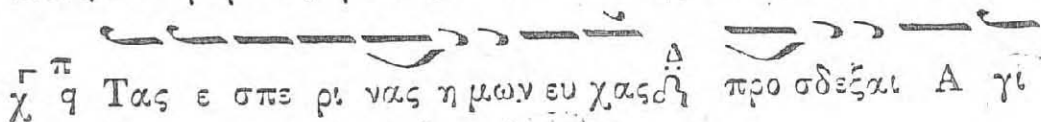
Α'π. Αἱ καταλήξεις, ἡγουν τὰ τέλη τῶν θέσεων, μεταξὺ τοῦ μέλους, ἄλλα εἶναι ἀτελῇ, καὶ ἄλλα ἐντελῇ, καὶ ἄλλα τελικά.

Ε'ρ. Ποῖα εἶναι τὰ ἀτελῇ, ἢ αἱ ἀτελεῖς καταλήξεις;

Α'π. Ἀτελῆς κατάληξις εἶναι, ὅταν τὸ μέλος μεταξὺ κάμνη σάτιν τινά, πλὴν εὐρίσκεται ὡς κρεμᾶμενον, καὶ ζητεῖ καὶ ἄλλο, ὥςτε νὰ λάβῃ τὴν ἀνάπαυσίν του.

Ε'ρ. Ποῖαι αἱ ἐντελεῖς;

Α'π. Ἐντελῆς δὲ κατάληξις εἶναι, ὅταν τὸ μέλος ἀναπαύηται μερικῶς μεταξὺ εἰς τὸ τυχὸν Μάθημα καθῶς,

 Τας εσπερινας ημων ευχας προσδεξαι

 Κυριε

Ε'ρ. Ποῖα εἶναι ἐδῶ ἡ ἀτελῆς κατάληξις, καὶ ποῖα ἡ ἐντελής;

Α'π. Ἐδῶ τὸ εὐχὰς, εἶναι κατάληξις ἀτελής, τὸ δὲ Κύριε, ἐντελής κατάληξις.

Ε'ρ. Ποῖα ἡ τελική;

Α'π. Τελικὴ κατάληξις εἶναι ἡ εὐρισκομένη ἐν τῷ τέλει τοῦ τυχόντος τροπαρίου, ἢ ἄλλου τινὸς μέλους· ἡ ὁποία πολλάκις συμβαίνει νὰ εἶναι ἡ αὐτὴ μετὰ τὴν ἐντελῇ κατάληξιν, πλὴν ὅταν εἶναι εἰς τὸ τέλος τοῦ μέλους, ὡς εἵπομεν, τότε λέγεται τελική.

Ερ. Τίνα διαίρεσιν ἔχουσι τὰ μέλη τῆς Μουσικῆς;

Α'π. Διαιροῦνται εἰς σύντομα, καὶ ἀργά.

Ερ. Εἰς πόσα διαιροῦνται τὰ σύντομα;

Α'π. Τὰ σύντομα μέλη διαιροῦνται εἰς Στιχηραρικά καὶ εἰς εἰρμολογικά· τὸ στιχηράρικόν μέλος εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔχουσι τὰ ἰδιόμελα ἐκκλησιαστικά τροπάρια, τὸ δὲ εἰρμολογικόν εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔχουσι τὰ προσόμοια καὶ οἱ κανόνες.

Ερ. Τὸ δὲ ἀργὸν μέλος;

Α'π. Τὸ ἀργὸν μέλος δὲν ἔχει διαίρεσεις, ἀλλὰ πάντοτε ὁμοίως ἐξακολουθεῖ κατὰ τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἤθελε τὸ τακτοποιήσῃ ὁ ψάλλων, ὅπερ ὠνομάσθη παπαδικὸν ὅταν δὲ ἐν μέσῳ τοῦ μέλους, ἢ περὶ τὰ τέλη εὗρεθῇ κράτημα, τότε ταχύνει τὴν ἀγωγὴν τοῦ χρόνου, οὕτως, ᾠ.

*****

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Περὶ τοῦ Πρώτου ἤχου.

Ερ. Τίνα κλίμακα μεταχειρίζεται ὁ πρῶτος ἤχος;

Α'π. Ὁ Πρῶτος ἤχος μεταχειρίζεται κλίμακα διατονικὴν κατὰ τὸν τροχὸν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οὕτω.

Νη	Πα	Βου	Γα	Δι	Κε	Ζε	Νη	Πα
12	9	7	12	12	9	7	21	
Ση	Ϛ	ϛ	Ϝ	ϝ	Ϟ	ϟ	Ϡ	ϡ

ἤχουν

ἤγουν ζητεῖ νὰ ἔχη τὰ δύο τετράχορδα ὅμοια, τὸ μὲν Πα Βου, διάστημα ὅμοιον μὲ τὸ Κε Ζω, τὸ Βου Γα, ὅμοιον μὲ τὸ Ζω Νη, καὶ τὸ Γα Δι, ὅμοιον μὲ τὸ Νη Πα· ὁ δὲ Νη, φθόγγος εὐρίσκεται εἰς τὴν κλίμακα προσλαμβανόμενος, καὶ χρησιμεύει πρὸς ἀποπλήρωσιν τοῦ Πενταχόρδου, Νη Πα Βου Γα Δι, καὶ εἰς τὸ νὰ μετρήσῃ τὸ διάστημα τοῦ Νη Πα, τόνου, τὸ ὁποῖον εἶναι ὅμοιον μὲ τὸ Δι Κε, ἐπεὶ δὲ ὁ Δι, νοεῖται προσλαμβανόμενος, τοῦ δευτέρου Πενταχόρδου, Δι Κε Ζω Νη Πα, εἰδὲ ζητηθῇ καὶ περισσοτέρα ἀνάβασις, πάλιν ἀπὸ τοῦ Πα, ὃς τις νοεῖται προσλαμβανόμενος τοῦ τρίτου πενταχόρδου, γίνεται καὶ ἄλλο πεντάχορδον ἐπὶ τὸ ὅξυ, Πα Βου Γα Δι Κε, τὸ ἀνάλογον γίνεται ὅταν λάβωμεν χρεῖαν ἀπὸ περισσοτέραν κατάβασιν.

Εἰρ. Τίνας φθόγγους ἔχει Δεσπόζοντας;

Α'π. Ὁ πρῶτος ἤχος ὅταν βαδίζῃ σιχηραρικῶς, ἔχει δεσπόζοντας φθόγγους τοὺς Πα Γα, καταλήξει δὲ κάμνει, τὰς μὲν ἐντελεῖς καὶ τελικὰς εἰς τὸν Πα, τὰς δὲ ἀτελεῖς εἰς τοὺς Πα Γα, ὅταν δὲ βαδίζῃ εἰρμολογικῶς, ἔχει δεσπόζοντας φθόγγους τοὺς Πα Δι, καὶ καταλήγει ἀτελῶς μὲν εἰς τὸν Δι, ἐντελῶς δὲ καὶ τελικῶς εἰς τὸν Πα.

Εἰρ. Ποῖον εἶναι τὸ φθορικὸν αὐτοῦ σημεῖον;

Α'π. Σημεῖον τῆς φθορᾶς τοῦ πρώτου ἤχου εἶναι τὸ, δ, καὶ τίθεται φυσικὰ εἰς τὸν Κε, ὅταν δὲ τεθῇ εἰς ἄλλον τόνον, ἐκεῖνος ἀφίνει τὸν φθόγγον· του, καὶ λαμβάνει τὸν φθόγγον τοῦ Κε, τότε τὸ ἐξῆς μέλος παραλλαγίζεται ὡς ἀπὸ τοῦ Κε ἀρχόμενον· εἰς τὰ διαγράμματα λοιπὸν τῶν κλιμάκων, καθὼς τὸ σημεῖον αὐτοῦ δ, ἔχει φυσικὴν θέσιν τὸν Κε, οὕτω τὰ λοιπὰ, τοῦ λοιπούς.

Εἰρ. Αἱ μαρτυρίαι του ποῖαι εἶναι;

Α'π. Αἱ μαρτυρίαι τούτου τοῦ ἤχου διὰ τὸν τόνον καὶ φθόγ-

φθόγγον Κε εἶναι αὕτη $\overset{\chi}{\eta}$, διὰ δὲ τὸν Δι, αὕτη $\overset{\Lambda}{\eta}$, διὰ δὲ
τὸν Γα, αὕτη $\overset{\Gamma}{\eta}$ διὰ δὲ τὸν Βοῦ, αὕτη $\overset{\delta}{\eta}$, διὰ δὲ τὸν Πα,
αὕτη $\overset{\pi}{\eta}$ · καὶ τὰ λοιπὰ, καθὼς φαίνονται εἰς τὸ ἐξῆς διά-
γραμμα, τὸ ὁποῖον εἶναι καθ' ὃν τρόπον ὁρᾶς ἐνταῦθα.

Διαστήματα

ναῖά	Δ α	7	α	ναῖά
κεχέαλες	Γ λ	9	ξ	κεαλέες
ἀλέαλες	Ε ρ	12	δ	ἀναλες
κεάγιε	Π δ	12	ρ	ἀγια
ἀαλες	ν α	7	α	ναῖά
κεχέαλες	ξ λ	9	ξ	κεαλέες
ἀλέαλες	χ ρ	12	δ	ἀναλες
κεάγιε	Α δ	12	ρ	ἀγια
ἀαλες	Γ α	7	φ	ναῖά
κεχέαλες	ε λ	9	ξ	κεαλέες
ἀλέαλες	π ρ	12	ρ	ἀναλες
κεάγιε	ν δ	12	ρ	ἀγια
ἀανες	ξ α	7	φ	ναῖά
κεχέανες	χ λ	9	ξ	κεαλέες
ἀνέαλες	ρ δ		ρ	ἀναλες

Εν Καταδύσει.

Ἡ κατὰ τὸν τροχὸν διατονικὴ Κλίμαξ, τῆς παιδαίως Μεθόδου.
Εν Ἀναδύσει.

Ἐν Καταβάσει φωνῆς.

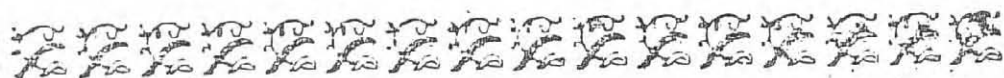
δ Κε	12	9
Δι	12	κ
Γα	7	δ
Βου	9	λ
δ Κε	12	ε
Δι	12	φ
Γα	7	β
Βου	9	ν
δ Κε	12	λ
Δι	12	κ
Γα	7	φ
Βου	9	δ
δ Κε	12	λ
Δι	12	ε
Γα	7	κ
Βου	9	φ
δ Κε	9	δ

Ἐν Ἀναβάσει φωνῆς.

Ἡ κατὰ τὸ Πεντάχορδον Διατονικὴ Κλίμαξ τῆς Νέας μεθόδου.

Ε'ρ. Εἰς τὸν παλαιὸν καιρὸν πῶς ὠνομάζετο ὁ πρῶτος ἦχος;
 Α'π. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες πρόγονοι ἡμῶν ὠνόμαζον τὸν
 πρῶτον ἦχον, μέλος δώριον, τὸ ὁποῖον ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦ-
 το ἀπὸ τοῦ Δωριεῖς· ἐπειδὴ αὐτοὶ πρῶτοι γνωρίζονται ὅτι
 τὸ μετεχειρίσθησαν· ἐφεῦρε δὲ τοῦτο, καθὼς λέγουσι, πρῶ-
 τος ὁ ἐκ Θράκης Θάμυρις· ἐκεῖνοι ὅμως μετεχειρίζοντο τὸ
 αὐτὸ μέλος καὶ εἰς τὸ χρωματικόν, καὶ εἰς τὸ ἐναρμόνιον γέ-
 νος, ἡμεῖς δὲ μόνον εἰς τὸ διατονικόν γένος μεταχειριζόμεθα
 αὐτὸ, ἀγνοοῦντες τοὺς λοιποὺς τρόπους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Περὶ τοῦ δευτέρου ἤχου.

Ε'ρ. Ὁ δεύτερος ἦχος ποίαν μεταχειρίζεται Κλίμακα;
 Α'π. Οὗτος μεταχειρίζεται κλίμακα χρωματικήν, ἡ ὁποία
 βαδίζει μὲ τὸ τρίχορδον σύστημα κατὰ διφωνίαν ὁμοίαν, τό-
 σον ἐπὶ τὸ ὀξὺ, ὅσον καὶ ἐπὶ τὸ βαρὺ, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἡ
 κλίμαξ αὕτη τοῦ χρωματικοῦ δευτέρου ἤχου, κατὰ τὰ ἑαυ-
 τῆς διαστήματα δὲν ἀντιφωνεῖ, μὲ τὸ νὰ λείπονται τέσσαρα
 διαστήματα, ἥγουν ἐπειδὴ ἐμπεριέχει 64 ἀντὶ τῶν 68. διή-
 γειρε τὴν περιέργειαν τοῦ διδασκάλου Χουρμουζίου, καὶ ἐμοῦ
 τοῦ ἐκδότου Θεοδώρου Φωκέως, εἰς ἀκριβοτέραν ἐρευναν τῆς
 φύσεως τοῦ ἤχου τούτου· καὶ οὕτως ἐξετάσαντες ἀκριβῶς ἡ-
 δὴ τὰ ὅμοια δῆθεν τρίχορδα τῆς κλίμακος ταύτης διὰ τοῦ
 φθογγομέτρου μετὰ προσοχῆς ἀκρας, ἐξηκριβώσαμεν ὅτι ἡ
 κλίμαξ αὕτη ὁδεύουσα ἀπὸ τὴν βάσιν τοῦ Νη, ἐπὶ τὸ ὀξὺ,
 τὸ πρῶτον τρίχορδον, Νη πα Βου, λαμβάνει τόνον ἐλάττω-
 να καὶ τόνον μείζονα· τὸ δεύτερον, Βου Γα Δι, τόνον ἐ-

λάχιζον καὶ τόνον μείζονα · τὸ τρίτον, Δι Κε Ζω, τόνον ἐλάσσονα καὶ τόνον μείζονα · τὸν δὲ τελευταῖον τόνον, Ζω Νη, τόνον ἐλάχιζον, καὶ οὕτω πληροῦνται ἐντελῶς τὰ ἐξήκοντα ὀκτὼ διαστήματα τῆς Διαπασῶν · ἂν ὁμοῦς ἢ ῥηθεῖτα κλίμαξ ἤθελεν ἀρχίσῃ ἀπὸ τοῦ Βου, ἢ ἀπὸ τοῦ Δι, ὁδεύουσα πάλιν ἀπὸ τοῦ βαρέως ἐπὶ τὸ ὀξύ, ἢ ῥηθεῖσα τάξις τῶν τριχόρδων δὲν μεταβάλλεται, ἀλλ' ἀπὸ μὲν τοῦ Βου, τὸ πρῶτον τρίχορδον λαμβάνει τόνον ἐλάχιζον καὶ τόνον μείζονα · τὸ δεύτερον, τόνον ἐλάσσονα καὶ τόνον μείζονα, τὸ τρίτον, τόνον ἐλάχιζον καὶ τόνον μείζονα, τὸν δὲ τελευταῖον τόνον, ἡγουν τὸν ὑψηλὸν Βου, τόνον ἐλάσσονα, καὶ οὕτω πληροῦνται τὰ ἐξήκοντα ὀκτὼ διαστήματα τῆς Διαπασῶν · ἀπὸ δὲ τοῦ Δι, τὸ πρῶτον τρίχορδον λαμβάνει τόνον ἐλάσσονα καὶ τόνον μείζονα, τὸ δεύτερον ἐλάχιζον καὶ μείζονα, τὸ τρίτον τρίχορδον ἐλάσσονα καὶ μείζονα, καὶ τὸ τελευταῖον, τόνον ἐλάχιζον, καὶ πάλιν πληροῦνται σῶα τὰ ἐξήκοντα ὀκτὼ διαστήματα τῆς Διαπασῶν, ὥστε γίνεται μία τοιαύτη κλίμαξ, παραβαλλομένη μὲ τὴν διατονικὴν. Νη, Πα, Βου, Γα, Δι, Κε, Ζω, Νη. αὐτὰ ἐξηκριβώσαμεν οἱ

^ρπροειρημένοι, καὶ ^ρἂν ἄλλος τις μετέπειτα ἤθελεν εὑρεῖ τι περισσότερον, θέλομεν γνωρίσει μεγίστην καὶ εἰς αὐτὸν τὴν χάριν διὰ τὴν γεννησομένην ὠφέλειαν εἰς τοὺς φιλομούσους ὁμογενεῖς μας.

Ε'ρ. Μεταχειρίζεται καὶ ἄλλην κλίμακα ὁ δεύτερος ἤχος; Α'π. Ὁ ἤχος αὐτὸς πολλάκις ἐν τῷ μεταξὺ, ἢ καὶ διόλου μεταχειρίζεται τὴν κλίμακα τοῦ πλαγίου δευτέρου, καὶ μάλιστα εἰς τὰ εἰρμολογικά, τὸ ὅποῖον ὅταν ἀκολουθήσῃ, τὸ διακρίνομεν καὶ τὸ παρασαίνομεν μὲ τὰς φθιράς τοῦ ῥηθέντος ἤχου.

Ε'ρ. Διὰ ποίαν αἰτίαν μεταχειρίζεται ὁ δεύτερος ἤχος εἰς

τὰ σύντομα εἰρμολογικά του μέλη, τὴν κλίμακα τοῦ πλαγίου δευτέρου, ὁμοίως καὶ ὁ πλάγιος τοῦ δευτέρου διὰ τὴ μεταχειρίζεται εἰς τὰ αὐτὰ μέλη του τὴν κλίμακα τοῦ δευτέρου ;

Α'π. Οἱ διδάσκαλοι τῆς παλαιᾶς μεθόδου ἀπ' ἀρχῆς οὕτω τοὺς μεταχειρίζοντο· διὰ τοῦτο καὶ οἱ τῆς νέας μεθόδου διδάσκαλοι δὲν ἠθέλησαν νὰ μεταθέσωσι τὰ σύντομα μέλη τούτων τῶν εἰρημένων ἤχων, ἐπειδὴ ἐσυνειθίσθησαν εἰς ὅλους τοὺς Ἐκκλησιαστικούς Μουσικούς.

Ε'ρ. Πῶς ἀπηχεῖτο ὁ δεύτερος ἤχος κατὰ τοὺς παλαιούς ;

Α'π. Ἀπηχεῖτο μὲ τὸ λεαῖες, τὸ ὁποῖον ἀπήχημα δεικνύει ἐπὶ τὸ ὀξύ τόνον ἐλάχιστον, καὶ τόνον μείζονα οὕτω,

 καθ' ἡμᾶς δὲ τοὺς νέους ἀπηχεῖται μὲ μόνον τὸ λε. τὸ ὁποῖον παρφαίνει ποιότητα τοῦ λεαῖες, ἔχει δὲ ἴσον ὁ δεύτερος ἤχος τὸν Δι, διὰ δὲ τὴν ὁμοιότητα τῆς διφωνίας λαμβάνει ἴσον καὶ τὸν Βου, ἐνίοτε δὲ καὶ τὸν Νη. ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ κρατήματα.

Ε'ρ. Ποῖοι εἶναι οἱ δεσπύζοντες φθόγγοι ;

Α'π. Δεσπύζοντες φθόγγοι εἰς τὸν δευτέρον ἤχον εἶναι σι-χρηαρικῶς μὲν οἱ Βου Δι, καταλήξεις δὲ γίνονται, ἀτελεῖς μὲν, καὶ τελικαὶ εἰς τὸν Δι, ἐντελεῖς δὲ εἰς τὸν Βου· κατὰ δὲ τὸ εἰρμολογικόν, ὅτε χωρεῖ, ὡς εἶπαμεν, τὴν ἰδέαν καὶ κλίμακα τοῦ πλαγίου δευτέρου, τότε δεσπύζοντας φθόγγους ἔχει τοὺς Πα Δι, καὶ γίνονται αἱ καταλήξεις του ἀτελεῖς μὲν εἰς τὸν Δι, ἐντελεῖς δὲ καὶ τελικαὶ εἰς τὸν Πα.

Ε'ρ. Ποῖα εἶναι τὰ σημεῖα του ;

Α'π. Σημεῖα τῆς φθορᾶς τοῦ δευτέρου ἤχου εἶναι δύο· τοῦτο, καὶ τοῦτο καὶ αὐτὸ μὲν τίθεται εἰς τοὺς τόνους Νη Βου Δι Ζω. καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς διφώνους τίθεται

αὐτὸ σ , ἤγουν εἰς τοὺς Πα Γα Κε Νη. (1) ὅταν ὁμῶς τε-
θῶσιν εἰς ἄλλον τόνον, αὐτὸς πρέπει νὰ ἀρῇσῃ τὸν ἰδιὸν του
φθόγγον, καὶ νὰ προσφέρῃ ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον δεικνύει ἡ φθο-
ρὰ μὲ τὴν ποιότητά της, καὶ νὰ παραλλαγίζηται τὸ ἐξῆς
μέλος κατὰ τὴν ιδέαν τῆς τεθειμένης φθορᾶς.

Εἴρ. Σημεῖα τῶν μαρτυριῶν ποῖα εἶναι;

Α'π. Σημεῖα μαρτυριῶν εἰς αὐτὸν τὸν ἦχον διὰ μὲν τὸν
Νη, εἶναι τοῦτο, σ . διὰ δὲ τὸν Πα, τοῦτο, σ' . διὰ τὸν
Βου, τοῦτο σ'' . διὰ τὸν Γα, τοῦτο σ''' . καὶ διὰ τὸν Δι τοῦ-
το σ^{iv} . διὰ τὸν Κε, τοῦτο σ^v . διὰ τὸν Ζω, τοῦτο σ^{vi} . καὶ
διὰ τὸν ἄνω Νη, τοῦτο σ^{vii} . καὶ οὕτως ἐφεξῆς δηλαδὴ τὸ μέ-
ρος τῆς μαρτυρίας, τὸ ὁποῖον φανερώνει τὸν φθόγγον, εἰς πᾶ-
σαν διφωνίαν εἶναι τὸ ἴδιον, καὶ μόνον τὰ γράμματα τῶν
τόνων ἀλλάζουσι, καθὼς φαίνεται εἰς τὴν ἐξῆς κλίμακα, ἡ
ὁποία ὁδεύει κατὰ τὸ τρίχορδον, ἤγουν κατὰ διφωνίαν ὁ-
μοίαν.

Κλί-

(1) Ἰστέον ὅτι ἐκάστης μαρτυρίας ὁ φθόγγος φανερώνει τὴν βάσιν τοῦ μέ-
λους, ἤγουν εἰς ποῖον φθόγγον εὐρίσκεται ὁ ψάλλων. τὸ δὲ ὑποκάτωθεν σημεῖον
φανερώνει τὸ τονιαῖον διάστημα τῆς φθορᾶς.

Κλίμαξ τοῦ δευτέρου ἤχου κατὰ τὸ τρίχορδον .

κεῖνῶ	♯	7	Νη	♯	κεῖνῶ	Ἐν Ἀναβέσει .
κεχῆακες	—	12	Ζω	—	κεακῆς	
κεῖνῶ	♯	9	Κε	♯	κεῖνῶ	
κεχῆακες	—	12	Δι	—	κεακῆς	
κεῖνῶ	♯	7	Γα	♯	κεῖνῶ	
κεχῆακες	—	12	Βου	—	κεακῆς	
κεῖνῶ	♯	9	Πα	♯	κεῖνῶ	
κεχῆακες	—		Νη	—	κεακῆς	

Ἐρ. Αὕτῃ εἶναι ἡ κλίμαξ τοῦ χρωματικοῦ μέλους με ὅλας τῆς τὰς ἀκριβεῖς παρατηρήσεις ;

Α'π. Κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον αὕτῃ εἶναι , πλὴν οἱ πε-
ρι-

ριεργότεροι δύνανται νὰ τὴν ἀνακαλύψωσι πλεον ἀκριβέστερον.
 Εῖρ. Τοῦτον τὸν ἦχον πῶς τὸν ὠνόμαζον οἱ Παλαιοὶ Ἑλ-
 ληνες;

Α'π. Οὗτοι ὠνόμαζον τὸν δεύτερον ἦχον μέλος Λύδιον,
 ἐπειδὴ ἐφευρέθη ἀπὸ λαὸν τῆς Ἀσίας· ἄλλοι δὲ λέγουσιν, ὅ-
 τι ἐφευρετῆς τούτου τοῦ ἦχου εἶναι ὁ Ἀμφίων, καὶ ἄλλοι
 πάλιν ὅτι ὁ Ὀλυμπος ἠΰλησε πρῶτον λυδιστὶ ἐπιτήδειον εἰς
 τὸν Πύθωνα· ἄδεται δὲ λόγος, ὅτι ὁ Ὀρφεὺς μὲ τὸ μέσον
 αὐτοῦ τοῦ ἦχου ἡμέρωνε τὰ θηρία.

Εῖρ. Οἱ Ἕλληνες εἰς πόσα γένη μετεχειρίζοντο τὸν 6'. ἦχον;
 Α'π. Εἰς τρία, εἰς τὸ διατονικόν, εἰς τὸ χρωματικόν, καὶ εἰς
 τὸ ἐναρμόνιον· ἀλλὰ οἱ τρόποι αὐτοὶ εἰς ἡμᾶς ἔγειναν ἄγνω-
 σοὶ διὰ τὸν πανδαμάτορα χρόνον, καὶ μόνον τὸ χρωματικόν
 γένος γνωρίζομεν· καὶ τὸ μὲν διατονικόν μέλος τοῦ δευτέ-
 ρου ἦχου εἶναι, ὡς φαίνεται, ὁ λέγεστος ἦχος τὸν ὁποῖον ἡμ-
 ποροῦμεν νὰ τὸν ἐννοήσωμεν διατονικὸν ἦχον δεύτερον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣ'.

Περὶ τοῦ Τρίτου ἦχου.

Εῖρ. Ὁ δὲ τρίτος ἦχος τίνα κλίμακα μεταχειρίζεται;

Α'π. Ὁ τρίτος ἦχος ὅταν μεταχειρίζεται διατονικὴν κλί-
 μακα, πλαγιάζει εἰς τὸν διατονικὸν Ζω, τέσσαρας τόνους
 ἐπὶ τὸ βαρὺ, ἡγουν ἀπὸ τὸν Γα, εἰς τὸν Ζω, καὶ τὸν δει-
 κνύει πλάγιόν του· ὅταν δὲ τεθῇ εἰς τὸν Γα ἡ ἐναρμόνιος
 αὕτη φθορὰ ς, τότε θέλει κλίμακα ἐναρμόνιον, ἡ ὁποία τὸ
 πρῶτον ἐπὶ τὸ βαρὺ διάστημα, ζητεῖ τεταρτημόριον τοῦ μεί-
 ζονος τόνου, τὸ δὲ δεύτερον ἐπὶ τὸ βαρὺ, καὶ τὸ τρίτον διά-

σημα, ζητεῖ τόνους μείζονας· ἐπὶ τὸ ὄξυ δὲ πάλιν, ζητεῖ δύο τόνους μείζονας, ὥστε δεσπόζει πέντε διαστήματα, δύο ἐπὶ τὸ ὄξυ καὶ τρία ἐπὶ τὸ βαρὺ, τοῦτ' ἔστι θέλει τὸ Γα Βου, διάστημα τρία τῶν δώδεκα, τὸ δὲ Βου Πα, δεκατρία, καὶ τὸ Πα Νη, δώδεκα· ἐπὶ τὸ ὄξυ δὲ πάλιν, θέλει τὸ Γα Δι, καὶ τὸ Δι Κε, ἀπὸ δώδεκα· τὸ ἀνάλογον γίνεται καὶ ὅταν τεθῇ αὐτὴ ἡ φθορὰ ρ, εἰς τὸν Ζω, ἢ εἰς ἄλλον τόνον· ὁδεύει δὲ κατὰ τριφωνίαν ὁμοίαν, καὶ γίνεται μία τοιαύτη κλίμαξ, Νη Πα Βου Γα Δι Κε Ζω Νη· εἰς τὴν ὁποίαν κλί-

μακκα δὲν εὐρίσκεται τόνος, οὔτε ἐλάσσων, οὔτε ἐλάχιστος· ὅταν δὲ τεθῇ αὐτὴ ἡ φθορὰ ρ, εἰς τὸν Κε, θέλει τὸν μὲν Κε, εἰς τὴν φυσικὴν του βάσιν, τὸν δὲ Ζω, Ὑφῆσιν, καὶ τὸ διάστημα τοῦ Κε Ζω, εἰς ἐλάχιστον τόνον σχεδόν· θεωρεῖται δὲ ἡ τριφωνία τοῦ τρίτου ἤχου εἰς αὐτὸν τὸν τρόπον· τὸ διάστημα Νη Γα, εἶναι ὅμοιον μὲ τὸ Γα Ζω, καὶ μὲ τὸ Ζω Βου· αὐτὰ τὰ τρία τετράχορδα εἶναι ὅμοια κατὰ τὰ διαστήματα εἰς τὸ ἐναρμόνιον μέλος τοῦ τρίτου ἤχου.

Εἰρ. Πῶς ἀπηχεῖται;

Α'π. Ἀπηχεῖται ὁ τρίτος ἤχος κατὰ μὲν τοὺς παλαιούς μὲ τὸ γαγὰ, καθ' ἡμᾶς δὲ τοὺς νέους μόνον μὲ τὸ κέ, τὸ ὁποῖον ζητεῖ προφορὰν βομβώδη καὶ σοβαράν, διὰ νὰ δείξη τὴν ποιότητα τοῦ γαγὰ, ἔχει δὲ ἴσον τὸν Γα.

Εἰρ. Ποῖοι εἶναι οἱ δεσπόζοντες φθόγγοι;

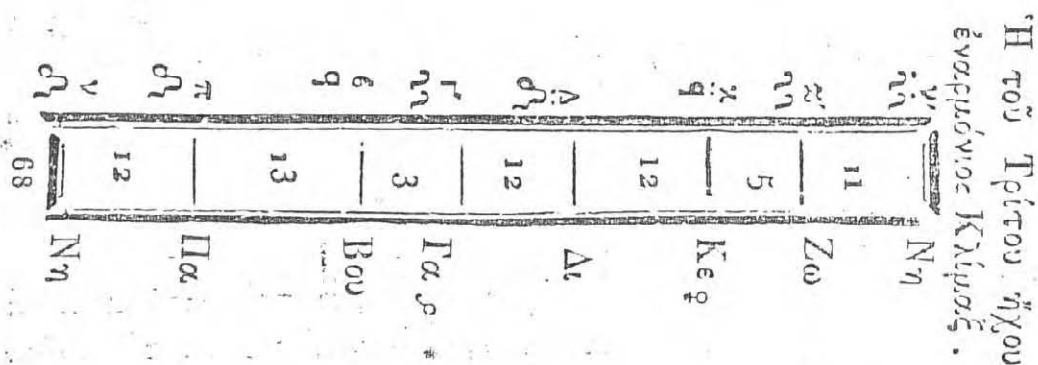
Α'π. Δεσπόζοντες φθόγγοι εἰς τὸν τρίτον ἐναρμόνιον ἤχον εἶναι οἱ Κε Γα Πα, κάμνει δὲ καταλήξεις, ἀτελεῖς μὲν εἰς τὸν Κε, ἐντελεῖς δὲ εἰς τὸν Πα, καὶ τελικᾶς εἰς τὸν Γα.

Εἰρ. Ποῖον εἶναι τὸ σημεῖον τῆς φθορᾶς αὐτοῦ;

Α'π. Σημεῖον τῆς φθορᾶς τοῦ τρίτου ἤχου, εἰς μὲν τὸ διατονικὸν γένος εἶναι τοῦτο, ρ, εἰς δὲ τὸ ἐναρμόνιον τοῦτο ρ· τὸ ὁποῖον ὅταν εὐρίσκεται εἰς τὸν Γα, θέλει τὸν Γα εἰς τὸν τόπον του, τὰ δὲ ἀνιόντα καὶ κατιόντα διαστήματα καθὼς

διωρίσθησαν ὀπισθεν · ὅταν δὲ τεθῇ εἰς τὸν Ζω, ἢ εἰς τὸν Βου, τοὺς θέλει καθ' ὕφεσιν · καὶ ὅταν τεθῇ εἰς ἄλλον τόνον, θέλει νὰ ἀφίνη ἐκεῖνος ὁ τόνος τὴν φθόγγον του καὶ νὰ προφέρηται ὡς Γα, καὶ νὰ συνιστᾶται ἡ ποιότης αὐτοῦ καθ' ὅλα. Ἐρ. Ποῖα τῶν μαρτυριῶν τὰ σημεῖα;

Α'π. Σημεῖα δὲ μαρτυριῶν εἰς αὐτὸν τὸν ἦχον, ὅταν προχωρῇ διατονικῶς, εἶναι ἐκεῖνα · τὰ ὁποῖα διωρίσθησαν καὶ διὰ τὸν πρῶτον ἦχον. ὅταν δὲ προχωρῇ κατ' ἐναρμόνιον κλίμακα, διὰ μὲν τὸν Νη, εἶναι τοῦτο ρ^ν, διὰ δὲ τὸν Πα, εἶναι τοῦτο ρ^π, διὰ δὲ τὸν Γα, τοῦτο ρ^γ. καὶ τὰ λοιπὰ ἀναλόγως.

Ἐρ. Πῶς ὠνομάζετο ἀπὸ τοὺς παλαιούς ὁ ἦχος αὐτός;

Α'π. ὠνομάζετο ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας φρύγιος, διότι τὸν ἐφεῦρεν ὡς λέγουσιν, ὁ Φρύξ Μαρσίας · τὸν μετεχειρίζοντο δὲ εἰς τὰ δύο γένη μόνον, εἰς τὸ διατονικόν, καὶ εἰς τὸ χρωματικόν · ὁ δὲ Ὀλυμπιος, ἔβαλεν ἔπειτα καὶ τὸ ἐναρμόνιον γένος εἰς τὸν φρύγιον τρόπον, τὸ ὁποῖον πρὸ αὐτοῦ ἦτον εἰς τοὺς Ἑλληνας ἄγνωστον, καθὼς καὶ τὸ χρωματικόν εἰς ἡμᾶς ἔδῃ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ.

Περὶ τοῦ Τετάρτου ἤχου .

Εῖρ. Ὁ τέταρτος τίνα μεταχειρίζεται κλίμακα ;

Α'π. Οὗτος ὁ ἤχος μεταχειρίζεται κλίμακα διατονικὴν κατὰ τὸ Διαπασῶν Σύστημα , τὰ διαστήματα τῆς ὁποίας ἐξετέθησαν εἰς τὸ δωδέκατον κεφάλαιον .

Εῖρ. Εἰς πόσα εἶδη διαιρεῖται ;

Α'π. Διαιρεῖται εἰς εἶδη τρία · παπαδικόν , στιχηρarikόν , καὶ εἰρμολογικόν · καὶ τὸ μὲν παπαδικόν ἔχει ἴσον τὸν Δι , ὅς τις εἶναι ἡ φυσικὴ βάσις του , καὶ ἀπηχεῖται μὲ τὸ , ἅγια , τὸ δὲ στιχηρarikόν ἔχει ἴσον τὸν Πα , καὶ τὸ εἰρμολογικόν τὸν Βου , καὶ ἀπηχεῖται μὲ τὸ λε .

Εῖρ. Ποῖοι εἶναι οἱ Δεσπόζοντες αὐτοῦ φθόγγοι ;

Α'π. Δεσπόζοντες φθόγγοι εἰς τὸν τέταρτον ἤχον στιχηρarikῶς εἶναι ὁ Πα , καὶ καταλήγει ἀτελῶς μὲν εἰς τὸν Δι , ἐντελῶς δὲ εἰς τὸν Πα , καὶ τελικῶς εἰς τὸν Πα , ἢ εἰς τὸν Βου · εἰρμολογικῶς δὲ καταλήγει , ἀτελῶς μὲν εἰς τοὺς Δι , Βου , σπανίως καὶ εἰς τὸν Πα , ἐντελῶς δὲ καὶ τελικῶς εἰς τὸν Βου .

Εῖρ. Δὲν φαίνεται νὰ ἔχη τὸ μέλος του ἀπὸ τοῦ πρώτου ἤχου ;

Α'π. Ὁ στιχηρarikός τέταρτος ἤχος μ' ὅλον ὅτι ἔχει ἴσον τὸν Πα , τὸν ὁποῖον ἔχει καὶ ὁ πρῶτος ἤχος , διαφέρει ὅμως ἀπὸ αὐτὸν κατὰ τὸ Σύστημα , κατὰ τοὺς δεσπόζοντας φθόγγους , καὶ κατὰ τὰς ἀτελεῖς καὶ τελικὰς καταλήξεις .

Εῖρ. Πῶς κατὰ τὸ Σύστημα ;

Α'π. Κατὰ τὸ Σύστημα μὲν διαφέρει, ἐπειδὴ ὁ στιχηραρικός τέταρτος ἤχος ὁδεύει κατὰ τὸ Διαπασῶν Σύστημα, ὁ δὲ πρῶτος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ τὸν τροχὸν ἤγουν κατὰ τετραφωνίαν.

Ε'ρ. Πῶς κατὰ τοὺς δεσπόζοντας φθόγγους;

Α'π. Κατὰ δὲ τοὺς δεσπόζοντας φθόγγους διαφέρει, ἐπειδὴ ὁ μὲν τέταρτος ἤχος ἀγαπᾷ νὰ δεικνύῃ τὸν Βου συνεχῶς, ὁ δὲ πρῶτος τὸν Γα.

Ε'ρ. Πῶς κατὰ τὰς καταλήξεις;

Απ. Καὶ κατὰ τὰς ἀτελεῖς καὶ τελικὰς καταλήξεις διαφέρει. ἐπειδὴ ὁ μὲν τέταρτος ἤχος καταλήγει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τοὺς Δι Βου, ὁ δὲ πρῶτος εἰς τοὺς Πα Γα, τὰς δὲ τελικὰς καταλήξεις, ὁ μὲν τέταρτος ποιεῖ πολλάκις εἰς τὸν Βου, ὁ δὲ πρῶτος οὐδέποτε.

Ε'ρ. Ποῖον εἶναι τὸ σημεῖον τῆς φθορᾶς του;

Α'π. Σημεῖον τῆς φθορᾶς τοῦ τετάρτου ἤχου εἰς μὲν τὸ παπαδικὸν μέλος εἶναι τοῦτο ς, καὶ ἔχει τὴν φυσικὴν του βάσιν εἰς τὸν Δι, εἰς δὲ τὸ στιχηραρικὸν εἶναι τοῦτο ρ, καὶ τίθεται εἰς τὸν Πα, καὶ εἰς τὸ εἰρμολογικὸν τοῦτο ξ, καὶ τίθεται εἰς τὸν Βου.

Ε'ρ. Τὰ δὲ σημεῖα τῶν μαρτυριῶν ποῖα;

Α'π. Σημεῖα δὲ μαρτυριῶν τοῦ τετάρτου ἤχου εἶναι τὰ αὐτὰ μὲ τὸν πρῶτον. ἐκεῖνος ὅμως κατὰ τὸν τροχὸν, αὐτὸς δὲ κατὰ τὸ Διαπασῶν. τί δὲ διαφέρουσιν αἱ κατὰ τὸν τροχὸν μαρτυρίαι ἀπὸ τῆς μαρτυρίας τοῦ Διαπασῶν, γίνεται φανερόν ἀπὸ τὸ ἐξῆς διάγραμμα.

Αἱ Κατὰ τὸν τροχὸν μαρτυρίαι
τῶν παλαιῶν.

Ἡ κατὰ τὸν τροχὸν
Κλίμαξ.

Διαιρέματα.

7	12
9	7
12	9
12	12
7	7
9	9
12	12
12	12
7	7
9	9
12	12
7	7
9	9
12	12

Ἡ κατὰ τὸ Δια-
πασῶν Κλίμαξ.

Φθόραι τοῦ διατονικοῦ γένους.

Μαρτυρίαι τοῦ Διαπα-
σῶν τῆς νέας μεθόδου.

Ε'ρ. Πῶς ὠνομάσθη ἀπὸ τοὺς παλαιούς ;

Α'π. Ὁ τέταρτος ἤχος παρὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ὠνομάσθη μιξολύδιος , τὸν ὁποῖον ἐπενόησεν ἡ Σαπφώ , καθὼς λέγει ὁ Χρυσόξενος · ἐπειδὴ πρὸ αὐτῆς οἱ Ἕλληνες τρεῖς μόνους τρόπους τοῦ ἤχου ἐγνώριζον · τὸν Δώριον , τὸν Λύδιον , καὶ τὸν Φρύγιον , τὸν δὲ μιξολύδιον ἔμαθον οἱ τραγωδοποιοὶ ἀπὸ τὴν εἰρημένην Σαπφώ · ὅς τις ἔχει χαρακτῆρα πανηγυρικὸν καὶ χορευτικὸν μὲ τὸ μεγαλοπρεπὲς μεριγμένον .

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Περὶ τοῦ πλαγίου πρώτου ἤχου .

Ε'ρ. Ὁ δὲ πέμπτος ἤχος διατὶ ὠνομάσθη πλάγιος τοῦ πρώτου ;

Α'π. Ἐπειδὴ ἔχει ἴσον τὸν Πα , καὶ δὲν ἔχει ἐδικήν του χωριστὴν κλίμακα , παρὰ τὴν ἰδίαν τοῦ πρώτου ἤχου · ἡ βᾶσις τοῦ ὁποίου μὲ τὸ νὰ εἶναι εἰς τὸν Πα , Κε , τέσσαρας τόνους ὀξυτέρους ἀπὸ τὸν Πα , καὶ πλαγιάζει τρόπον τινὰ ἀναπαυόμενος εἰς αὐτὸν , διὰ τοῦτο ἐκλήθη αὐτὸς πλάγιός του .

Ε'ρ. Πόθεν διακρίνονται τὰ διαστήματα τῆς κλίμακος τούτου , ἀπὸ τῆς τοῦ πρώτου ἤχου ;

Α'π. Ὁ πλάγιος τοῦ πρώτου ἤχος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον θέλει τὸν Ζω ὕφρῃσιν , μὲ αὐτὴν τὴν ἐναρμόνιον φθορὰν ρ , τὸ δέ , Κε Ζω , διάστημα ἐξεταζόμενον κατὰ τὸ σύστημα τῆς εἰρημένης φθορᾶς , ἐπειδὴ εὐρίσκεται τεταρτημόριον τοῦ μείζονος τόνου , ἡγουν τρία τῶν δώδεκα , λαμβάνει κλίμακα , ἡ ὁποία συνίσταται ἀπὸ δύο τετράχορδα , τὸ μὲν διατονικόν , Πα

Βου Γα Δι, τὸ δὲ ἑναρμόνιον Κε Ζω Νη Πα :

Εῖρ. Πῶς ἀπηχεῖται ;

Α'π. Αὐτὸς ὁ ἦχος δὲν ζητεῖ προσλαμβανόμενον διὰ τὴν σχηματίσιν τὸ διάστημα τοῦ Νη Πα, ἀλλὰ ἀπηχεῖται ἀπὸ τοὺς παλαιούς μὲ τὸ ἀκέραιες, καὶ μετρούμενος μὲ τὰ τονικά δια-

στήματα Πα Γα Βου Πα, οὕτως. $\pi \overline{q} \text{ ————— } \overline{q} \text{ ————— } \pi \overline{q}$ φα-
α λε α λες

νερώνει τὸν ἑαυτὸν του · καθ' ἡμᾶς δὲ ἀπηχεῖται μὲ μόνον τὸ λε · διαφέρει ὅμως αὐτὸ τὸ ἴσον ἀπὸ τὸ ἴσον τοῦ πρώτου ἤχου κατὰ τὴν βαρύτητα · ἐπειδὴ ὁ πρῶτος ἦχος ἀρχίζει ἀπὸ ἐξωτέραν βάσιν τρεῖς τόνους σχεδόν · ὁ πλάγιος τοῦ πρώτου ἦχος εἰρμολογικὸς ὢν ἔχει ἴσον τὸν Κε, καὶ ὁδεύει ἀπὸ τοῦ Κε, ὡς ἀπὸ τοῦ Πα, τοῦτ' ἔστι κατὰ τὴν ἰδέαν τοῦ πρώτου ἤχου.

Εῖρ. Στιχηραρικῶς πῶς ;

Α'π. Ὁ πλάγιος τοῦ πρώτου ἤχου κατὰ τὸ στιχηράριον, ὅταν μὲν ὁδεύῃ διατονικῶς, ἔχει δεσπύζοντας φθόγγους τοὺς Πα Δι Κε, καὶ καταλήγει ἀτελῶς μὲν εἰς τοὺς Κε Δι, ἐντελῶς δὲ καὶ τελικῶς εἰς τὸν Πα · ὅταν δὲ βαδίζῃ ἑναρμόνιον κλίμακα, τότε δεσπύζοντας φθόγγους ἔχει τοὺς Ζω Δι, καταλήγων ἀτελῶς μὲν εἰς τοὺς Κε Δι, ἐντελῶς δὲ καὶ τελικῶς εἰς τὸν Πα, καὶ εἰς τὸν Δι · ὅταν δὲ, εἰρμολογικὸς ὢν, ὁδεύῃ ἀπὸ τοῦ Κε, ὡς ἀπὸ τοῦ Πα, τότε δεσπύζοντας φθόγγους ἔχει τοὺς Ζω Δι, καταλήγων ἀτελῶς μὲν εἰς τοὺς Δι Κε, ἐντελῶς δὲ καὶ τελικῶς εἰς τὸν Κε.

Εῖρ. Σημεῖον δὲ τῆς φθορᾶς του κοῖον εἶναι ;

Α'π. Σημεῖον φθορᾶς εἰς αὐτὸν τὸν ἦχον, διατονικῶς εἶναι τοῦτο ρ, καὶ τίθεται φυσικᾶ εἰς τὸν Πα, ὅταν δὲ τεθῇ εἰς ἄλλον τόνον ὅς τις καὶ ἂν εἶναι, προφέρει τὸν Πα, φθόγγον μὲ τὴν ποιότητά του καὶ παραλλαγίζεται τὸ ἐξῆς μέλος

ὡς ἀπὸ τοῦ Πα· ὅταν δὲ ἀπὸ τοῦ Ζω, τεθῇ αὕτη ἡ ἑναρμόνιος φθορά ρ, τότε τὸ μέλος ὁδεύει μὲ ἑναρμόνιον κλίμακα.

Ερ. Οὗτος ὁ ἦχος ὅταν ὁδεύῃ διατονικὴν κλίμακα, ἡ ἑναρμόνιον, ποῖα σημεῖα μαρτυριῶν μεταχειρίζεται;

Α'π. Σημεῖα μαρτυριῶν εἰς αὐτὸν τὸν ἦχον, ὅταν ὁδεύῃ τὴν διατονικὴν κλίμακα, εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔχει καὶ ὁ πρῶτος ἦχος κατὰ τὸν τροχόν, καὶ ὁ τέταρτος κατὰ τὸ Διαπασῶν, καὶ ὅταν ὁδεύῃ ἑναρμονίως, εἶναι κατὰ τὸ ἐξῆς διάγραμμα.

Ἡ ἐκ τοῦ Διατονικοῦ καὶ Ἑναρμονίου μικτὴ Κλίμαξ.

Μαρτυρία.	π'	12	Πα	Φθόγγοι.
	ρ			
	ψ	13	Νη	
	ζ			
	η'	3	Ζω ρ	
	κ	12	Κε	
	ρ			
	λ	12	Δι	
	ζ			
	η'	7	Γα	
	κ			
	λ	9	Βου	
	π		Πα	
	ρ			

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Περὶ τοῦ Πλαγίου Δευτέρου ἤχου.

Ερ. Ὁ δὲ ἕκτος ἤχος τίνα μεταχειρίζεται κλίμακα, καὶ διὰ τί ὠνομάσθη πλάγιος τοῦ δευτέρου;

Α'π. Οὗτος ὁ ἤχος, κλίμακα μεταχειρίζεται τὴν χρωματικὴν, (1) διὸ καὶ ὠνομάσθη πλάγιος τοῦ δευτέρου.

Ερ. Ἐχει διαφορὰν ἡ κλίμαξ αὐτοῦ ἀπὸ τὴν κλίμακα τοῦ δευτέρου;

Α'π. Αἱ κλίμακες τούτων τῶν δύο ἤχων ἔχουσι μεγάλην διαφορὰν εἰς τὰ χρωματικὰ διαστήματα· ἐπειδὴ ἡ μὲν τοῦ δευτέρου ἤχου κλίμαξ ὁδεύει κατὰ διφωνίαν τόσον ἐπὶ τὸ βαρὺ, ὅσον καὶ ἐπὶ τὸ ὀξύ, τόνον ἐλάσσονα, καὶ ἐλάχιστον, καὶ μείζονα, ἡ δὲ τοῦ πλαγίου δευτέρου συνίσταται ἀπὸ δύο χρωματικὰ τετράχορδα ὅμοια· Πα Βου Γα Δι· Κε Ζω Νη

Πα· τὰ ὁποῖα ὁδεύουσι τὸν πρῶτον φθόγγον, ἡγουν τὸ Πα Βου, τόνον ἐλάχιστον, τὸ δὲ Βου Γα, ἡμιόλιον, ἡγουν 18 ἀριθμὸν, καὶ τὸ Γα Δι, τεταρτημόριον τοῦ μείζονος τόνου, ἡγουν τρία τῶν 12. εἶναι δὲ ὅμοια τὰ δύο τετράχορδα, ἐπειδὴ τὸ Πα Βου διάστημα εἶναι ὅμοιον μὲ τὸ Κε Ζω, τὸ Βου Γα, ὅμοιον μὲ τὸ Ζω Νη, καὶ τὸ Γα Δι, ὅμοιον μὲ τὸ Νη Πα· καὶ ἂν εἶναι χρεῖα νὰ ὁδεύσῃ καὶ ἄλλο τετράχορδον ἢ ἐπὶ τὸ βαρὺ ἀπὸ τὴν βάσιν του, ἢ ἐπὶ τὸ ὀξύ ἡγουν ἀπὸ τὸν ὑψηλὸν Πα, πάλιν μὲ τὰ αὐτὰ διαστήματα ὁδεύει.

Αἱ

(1). Ἐπειδὴ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὸν δεῦτερον ἤχον εὐρίσκεται τὸ χρωματικὸν γένος, ἂν καὶ διαφέρουσι μεταξύ των κατὰ τὰ χρωματικὰ διαστήματα.

Αἱ δύο Κλίμακες χρωματι-
καί, ἡ μὲν εἰς δύο τετράχρ-
δα, ἡ δὲ εἰς τέσσαρα.

3	εἰς	Μαρτυρίαι	χρωματικάι.
18	ν'		
7	εἰς		
12	κ		
3	Δ		
18	Ζ		
7	εἰς		
68	εἰς		

Φθοραί χρωματικάι.

Φ

α

Φ

Φθοραί χρωματικάι.

Φ

α

Φ

Δ

3	εἰς	Μαρτυρίαι	χρωματικάι.
18	ν'		
7	εἰς		
12	κ		
3	Δ		
18	Ζ		
7	εἰς		
12	κ		
3	Δ		
18	Ζ		
7	εἰς		
12	κ		
3	Δ		
18	Ζ		
7	εἰς		

Μαρτυρίαι χρωματικάι.

Ερ.

Ερ. Στιχηραρικῶς πῶς;

Α'π. Αὐτὸς ὁ ἦχος κατὰ τὸ στιχηράριον ἔχει ἴσον τὸν Πα, καὶ ἀπηχεῖται κατὰ τοὺς παλαιούς μετὰ τὸ λεχέσκις, ἀπηχούμενος δὲ μετὰ τὰ χρωματικὰ διαστήματα, Πα Βου Γα Δι Γα Βου Πα, οὕτως. . φανερόναι τὸν ἑαυτὸν λε ε χε α α λες.

του. Καθ' ἡμᾶς δὲ ἀπηχεῖται μετὰ μόνον τὸ λε· εἰρμολογικὸς δὲ ὢν ὁδεύει κατὰ τὴν ιδέαν καὶ κλίμακα τοῦ δευτέρου ἤχου, καὶ ἔχει ἴσον τὸν Δι, μεταχειριζόμενος τὴν εἰς τὸν δευτερον ἦχον ἐκτεθεῖσαν κλίμακα.

Ερ. Ποῖα ἔχει σημεῖα;

Α'π. Σημεῖα μαρτυριῶν εἰς αὐτὸν τὸν ἦχον εἶναι δύο ταῦτα , ἄνωθεν ἢ κάτωθεν τῶν ὁποίων ἐμβαίνουν τὰ σύμφωνα τῶν φθόγγων διὰ τὰς βάσεις· εἰς δὲ τὴν μικτὴν κλίμακα ἡγουν τὸ διατονικὸν τετράχορδον ἔχει καὶ τὰς μαρτυρίας διατονικὰς, καθὼς φαίνονται εἰς τὴν ἐξῆς μικτὴν κλίμακα.

Ερ. Ποίους δεσπόζοντας φθόγγους ἔχει;

Α'π. Δεσπόζοντας δὲ φθόγγους ἔχει στιχηραρικὸς ὢν, τοὺς Δι Πα, καὶ καταλήγει ἀτελῶς μὲν εἰς τὸν Δι, ἐντελῶς δὲ εἰς τὸν Πα, καὶ τελικῶς, ἡγουν εἰς τὸ τέλος παντὸς μαθήματος, εἰς τὸν Πα, καὶ εἰς τὸν Δι· κατὰ δὲ τὸ εἰρμολόγιον, ἐπειδὴ ὁδεύει μετὰ τὴν ιδέαν καὶ κλίμακα τοῦ δευτέρου ἤχου, ὡς εἵπομεν, ἔχει δεσπόζοντας φθόγγους τοὺς Δι Βου, καὶ καταλήγει ἀτελῶς μὲν εἰς τὸν Δι, ἐντελῶς δὲ καὶ τελικῶς εἰς τὸν Βου.

Ερ. Ποῖα εἶναι τὰ σημεῖα τῶν φθορῶν;

Α'π. Σημεῖα τῆς φθορᾶς τοῦ πλαγίου δευτέρου ἤχου εἶναι δύο, τοῦτο , τὸ ὁποῖον τίθεται εἰς τὸν Πα, καὶ εἰς τὴν Κε, εἰς τὴν ἀρχὴν δηλαδὴ ἐκάστου τετραχόρδου, καὶ τοῦ-

το ρ, τὸ ὁποῖον τίθεται εἰς τὸν Δι, καὶ εἰς τὸν ὑψηλὸν Πα, εἰς τὸ τέλος δηλαδὴ ἐκάστου τετραχόρδου· καὶ αὐτὸ μὲν ρ, ἐνεργεῖ ἐπὶ τὸ ὄξύ καὶ θέλει ἡμιτόνιον, ἤγουν 7 ἀριθμὸν, μετὰ ταῦτα διαστήματα, ὁποῖα εἶπομεν, καὶ ὅπως τὰ παραστήνουν οἱ ἀριθμοὶ, οἵτινες εἶναι σημειωμένοι εἰς τὴν ἐξῆς κλίμακα τοῦ πλαγίου δευτέρου· τοῦτο δὲ ρ, ἐνεργεῖ ἐπὶ τὸ βαρὺ καὶ θέλει ἡμιτόνιον, ἤγουν 3 ἀριθμὸν, καὶ τριημιτόνιον 18 ἀριθμὸν, καὶ ἡμιτόνιον 7 ἀριθμὸν· κυριεύει δὲ ὁμοίως καὶ τὸ ἐν καὶ τὸ ἄλλο κλίμακα ὁλόκληρον, καὶ ἔτι πρὸς.

Εῖ. Μόνον χρωματικῶς προβαίνει;

Α'π. Αὐτὸς ὁ ἦχος μεταχειρίζεται πολλάκις καὶ τὴν ἐξῆς μικτὴν κλίμακα, Πα Βου Γα Δι, Κε Ζω Νη Πα· ἡ ὁποία τὸ μὲν πρῶτον τετράχορδον ἔχει χρωματικὸν μετὰ τὰ ῥηθέντα διαστήματα, τὸ δὲ δεύτερον διατονικὸν· καὶ πάλιν τὸ ἀνάπαλιν.

Πα Νη Ζω Κε Δι Γα Βου Πα.

Αἱ τρεῖς μικταὶ κλίμακες τοῦ Πλαγίου Δευτέρου ἦχου,

86	7	18	3	12	9	7	12
	ρ		ρ		ρ		ρ

86	9	7	12	12	7	18	3
	ρ		ρ		ρ		ρ

9	7	12	7	18	3	12
9	7	12	7	18	3	12
9	7	12	7	18	3	12

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ΄.

Περὶ τοῦ Βαρέως ἤχου.

Ερ. Ὁ ἑβδομος ἤχος πῶς ὀδεύει;

Α'π. Ὁ ἑβδομος ἤχος ὅταν ὀδεύῃ διατονικῶς κατὰ τὸ Δια-
πασῶν σύστημα, εἶναι καὶ λέγεται πλάγιος τοῦ τρίτου, ἐπει-
δὴ ὁ διατονικὸς τρίτος ἤχος, τοῦ ὁποῦ ἡ βάσις εἶναι εἰς τὸν
Γα, εἰς αὐτὸν πλαγιάζει καὶ ἀναπαύεται. οὗτος δὲ ὁ ἤ-
χος ὠνομάσθη ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Μουσικοὺς βαρὺς, ὡς ἔχων
τὴν βάσιν του εἰς τὸν Ζω, ἐπεὶδὴ τὸ ἴσον του τόσον εἰς τὴν
διατονικὴν κλίμακα τοῦ Διαπασῶν, ὅσον καὶ εἰς τὸν τρο-
χόν, εἶναι τὸ βαρύτερον ἀπὸ ὅλα τὰ ἴσα τῶν λοιπῶν ἤ-
χων.

Ερ. Τὸ παπαδικὸν μέλος αὐτοῦ πῶς προβαίνει;

Α'π. Ὁ παπαδικὸς βαρὺς ἤχος ἔχει ἴσον τὸν Ζω, καθὼς
παρασῆνεται μὲ τὰ διαστήματα τοῦ Διαπασῶν συστήματος.
ὅταν δὲ βαδίζῃ σιχηραρικῶς, ἢ εἰρμολογικῶς, τότε θέλει
κλίμακα ἐναρμόνιον, καὶ πάλιν ἔχει ἴσον τὸν ἴδιον Ζω· πλὴν
καθὼς παρασῆνεται μὲ τὰ διαστήματα τοῦ τροχοῦ· δηλαδὴ
βαρύτερον ἡμιτόνου· καὶ ἐπεὶδὴ οὗτος ὁ ἐναρμόνιος Ζω, (διό-
τι εἰς αὐτὸν εὐρίσκονται καὶ Χερουβικά καὶ ἄλλα μαθήμα-

τα τῶν παλαιῶν διδασκάλων) συγκρινόμενος μέ τὸν ζω, τοῦ Διαπασῶν, δὲν εἶναι σερεός, ἐπειδὴ καὶ τὰ διαστήματα, τὰ ὁποῖα παραστήνονται ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἐναρμόνιον λέγω Ζω, εἶναι ὅμοια μέ τὰ διαστήματα τοῦ Γα Δι, Δι Κε, ἐπὶ τούτῳ διὰ τὴν εὐχολίαν τῶν μαθητῶν, μεταφέρεται τὸ ἴσον σιγῆραρικοῦ καὶ εἰρμολογικοῦ βαρέως ἤχου εἰς τὸν Γα.

Εἰρ. Πῶς ἀπηχεῖται κατὰ τοὺς παλαιούς;

Α'π. Ἀπηχεῖται δὲ ὁ βαρὺς ἤχος κατὰ τοὺς παλαιούς μέ τὸ ἄαλες καὶ μετρούμενος μέ τὰ Γα Βου Γα, ἐναρμόνια διαστήματα οὕτω, $\Gamma \xrightarrow{\text{---}} \delta \xrightarrow{\text{---}} \Gamma$ ἐφανέρωνε τὸν ἑαυτὸν του.

Εἰρ. Καθ' ἡμᾶς δὲ πῶς ἀπηχεῖται;

Α'π. Καθ' ἡμᾶς δὲ ἀπηχεῖται μέ μόνον τὸ κέ, τὸ ὁποῖον ζητεῖ προφορὰν σοβαράν καὶ ἡγεμονικὴν.

Εἰρ. Ποῖοι φθόγγοι κυριεύουσι τὸ ἐναρμόνιον;

Α'π. Κυριεύουσι δὲ τὴν μελωδίαν τοῦ ἐναρμόνιου βαρέως ἤχου οἱ φθόγγοι Ζω, Δι, Γα, καὶ εὐθὺς ἅμα ἀρχίσῃ, ἀγαπᾷ νὰ δεικνύῃ τὸν Βου, δίεσιν, καὶ τὸν Ζω, ὕφεσιν· καταλήγει δὲ ἀτελῶς μέν εἰς τὸν Δι, καὶ ἐνίστε εἰς τὸν Νη, ἐντελῶς δὲ καὶ τελικῶς εἰς τὸν Γα· καὶ ταῦτα τὰ ἰδιώματα τὰ φυλάττει τόσον εἰς τὸ σιγῆραρικὸν ὅσον καὶ εἰς τὸ εἰρμολογικὸν εἶδος· ἐνίστε ὅμως εἰς τὸ εἰρμολογικὸν μεταχειρίζεται διατονικὴν κλίμακα, καὶ τότε καταλήγει ἀτελῶς μέν εἰς τὸν Δι, ἐντελῶς δὲ εἰς τὸν Πα, καὶ εἰς τὸν Ζω, καὶ τελικῶς εἰς τὸν Ζω.

Εἰρ. Τίνα διαφορὰν ἔχει ἀπὸ τὸν ἐναρμόνιον τρίτον;

Α'π. Ὁ ἐναρμόνιος βαρὺς ἤχος μ' ὅλον ὅτι ἔχει τὴν αὐτὴν βάσιν μέ τὸν ἐναρμόνιον τρίτον ἤχον, διαφέρει ὅμως ἀπὸ αὐτὸν κατὰ τοὺς δεσπύζοντας φθόγγους, καὶ κατὰ τὰς ἀτελεῖς καὶ τελικὰς καταλήξεις· ἐπειδὴ ὁ μέν βαρὺς ἤχος ἔχει δεσπύζοντας φθόγγους τοὺς Δι Γα, ὁ δὲ τρίτος τοὺς Κε, Πα· καὶ ὁ μέν βαρὺς καταλήγει ἀτελῶς εἰς τὸν Δι, καὶ

τελικῶς εἰς τὸν Γα · ὁ δὲ τρίτος ἐντελῶς εἰς τὸν Κε, καὶ ἀ-
τελῶς εἰς τὸν Πα, καὶ τελικῶς εἰς τὸν Γα .

Εῖρ. Τίνα σημεῖα ἔχει;

Α'π. Σημεῖον δὲ τῆς φθορᾶς εἰς τὸν βαρὺν διατονικὸν ἦχον
εἶναι τοῦτο ξ, καὶ τίθεται εἰς τὸν ὑψηλὸν Ζω, εἰς δὲ τὸν
ἐναρμόνιον τοῦτο ρ, τὸ ὁποῖον ἔχει καὶ ὁ ἐναρμόνιος τρίτος
ἦχος ὅταν ὀδεύῃ ἀρμονικῶς · τίθεται δὲ αὕτη ἡ ἐναρμόνιος
φθορά, εἰς τὸν ὑψηλὸν Ζω, διὰ τὴν ὕψεσιν τοῦ ὑψηλοῦ Ζω,
τὴν ὁποίαν θέλει νὰ προφέρωμεν ὅταν ὀδεύῃ ἀρμονικῶς ·
ἀπὸ τὸν ὁποῖον μὲ τὰ διαστήματα τοῦ τροχοῦ ἐπὶ τὸ βαρὺ
ὀδεύων, εὐρίσκεται ὁ Ζω ὕψεις · ἐπειδὴ ὁ κάτω Ζω μὲ τὰ
διαστήματα τοῦ τροχοῦ παραστήνεται ὕψεις, καθὼς αὕτη ἡ
φθορά ρ, εἰς ὅποιον ἄλλον τόνον ἤθελε τεθῇ, ζητεῖ ἐπὶ μὲν
τὸ ὀξύ τόνους δύο μείζονας, ἐπὶ δὲ τὸ βαρὺ τεταρτημόριον
τοῦ μείζονος τόνου, καὶ δύο μείζονας, ὡς ἡ φυσικὴ αὐτῆς
κλίμαξ.

Εῖρ. Τὰ δὲ σημεῖα τῶν μαρτυριῶν ποῖα;

Α'π. Σημεῖα δὲ μαρτυριῶν εἰς τὸν βαρὺν ἦχον εἶναι τὰ
αὐτὰ, ὅσα ἔχουσιν ὁ τρίτος ἦχος διὰ τὸ ἐναρμόνιον, καὶ ὁ
τέταρτος διὰ τὸ διατονικόν · ἐπειδὴ αἱ μαρτυρίαι ἀκολου-
θοῦσι τὰς φθοράς.

Εῖρ. Ὅποιον χαρακτηῖρα ὕφους ἔχει;

Α'π. Ὁ χαρακτηῖρ τοῦ ἐναρμονίου βαρέος ἤχου εἶναι τὸ
γαλήνιον, τὸ εἰρηνικόν, καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δύναται νὰ με-
τριάξῃ τὸ ὀρμητικόν τοῦ τρίτου ἤχου, καὶ νὰ κατακοι-
μίσῃ τὰ πνεύματα τῶν ἀκροατῶν · ὁ δὲ τοῦ διατονικοῦ βα-
ρέος ἤχου εἶναι τὸ ἡδονικόν καὶ τερπνόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

Περὶ τοῦ Πλαγίου Τετάρτου ἤχου.

Εἰρ. Ὁ ὀγδοὺς πῶς ὀνομάζεται;

Α'π. Ὁ ὀγδοὺς ἤχος, ἡ βάσις τοῦ ὁποίου εἶναι εἰς τὸν Νη, ὠνομάσθη πλάγιος τοῦ τετάρτου· διότι ὁ τέταρτος παπαδικὸς ἤχος, τοῦ ὁποίου ἡ βάσις εἶναι εἰς τὸν Δι, (ἡγουν τέσσαρας τόνους ὀξύτερος) εἰς αὐτὸν πλαγιάζει καὶ ἀναπαύεται· διὸ καὶ ἐκλήθη πλάγιος αὐτοῦ.

Εἰρ. Ποίαν Κλίμακα μεταχειρίζεται;

Α'π. Ἡ Κλίμαξ τοῦ πλαγίου τετάρτου ἤχου εἶναι ἡ διατονικὴ, κατὰ τὸ Διαπασῶν σύστημα· πολλάκις ὁμῶς βαδίζει καὶ κατὰ τὸ τετράχορδον σύστημα, ὃ ἐστὶ, κατὰ τριφωνίαν, διὰ μέσου τῆς ὁποίας, μὲ τρεῖς τόνους, ἢ ἐπὶ τὸ βαρὺ, ἢ ἐπὶ τὸ ὀξύ, ἀναφαίνεται τὸ αὐτὸ μέλος· ὅταν δὲ ψάλλεται τρίφωνος, δηλαδὴ ὅταν ἔχη ἴσον τὸν Γα, ἀντὶ τοῦ Νη, τότε τὸ μὲν ἴσον εἶναι τρεῖς τόνους ὀξύτερον ἀπὸ τὴν φυσικὴν αὐτοῦ βάσιν· τὸ μέλος ὁμῶς ὀδεύει ἀπὸ τοῦ Γα, ὡς ἀπὸ τοῦ Νη, τοῦτ' ἔστιν ὀδεύει κατὰ τριφωνίαν διατονικὴν.

Εἰρ. Πῶς δὲ ἀπηχεῖται;

Α'π. Α'πηχεῖται οὗτος ὁ ἤχος κατὰ τοὺς παλαιοὺς μὲ τὸ λεάγιε· τὸ ὁποῖον ἀπηχεῖται μὲ τὰ διατονικὰ διαστήματα, Νη, Πα, Βου, Νη, Νη οὕτω καὶ φα-
λε α γ ι ε ς

νερώνει τὸν ἑαυτὸν του· ψάλλεται δὲ μὲ προφορὰν σοβαρὰν καὶ ἡγεμονικὴν· καθ' ἡμᾶς δὲ ἀπηχεῖται μὲ μόνον τὸ λε, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἐκφωνῇται μὲ τὴν αὐτὴν προφορὰν.

Εἰρ.

Ερ. Ποίους κυριεύοντας φθόγγους ἔχει;

Α'π. Κυριεύοντες δὲ φθόγγαι εἰς αὐτὸν τὸν ἦχον στιχηρικῶς καὶ εἰρμολογικῶς, ὅταν μὲν ἔχη ἴσον τὸν Νη, εἶναι οἱ Νη, Βου, Δι· ἐπειδὴ εὐθὺς ἅμα ἀρχίσῃ, ἀγαπᾷ νὰ βαδί-
ζῃ εἰς τὸν Βου, καὶ ποτὲ μὲν ἐπιστρέφει εἰς τὸ ἴδιον ἴσον του, ποτὲ δὲ ἀναβαίνει εἰς τὸν Δι, καὶ εἰς τὸν Νη· καταλήγει δὲ ἀτελῶς μὲν, εἰς τὸν Δι, καὶ εἰς τὸν Βου, ἐντελῶς δὲ καὶ τελικῶς εἰς τὸν Νη, καὶ εἰς τὸν Βου πολλάκις. ὅταν δὲ ἔ-
χη ἴσον τὸν Γα, τότε δεσπόζοντας φθόγγους ἔχει τοὺς Γα, Δι, Ζω· καὶ καταλήγει ἀτελῶς μὲν εἰς τὸν Δι, ἐντελῶς δὲ, καὶ τελικῶς εἰς τὸν Γα.

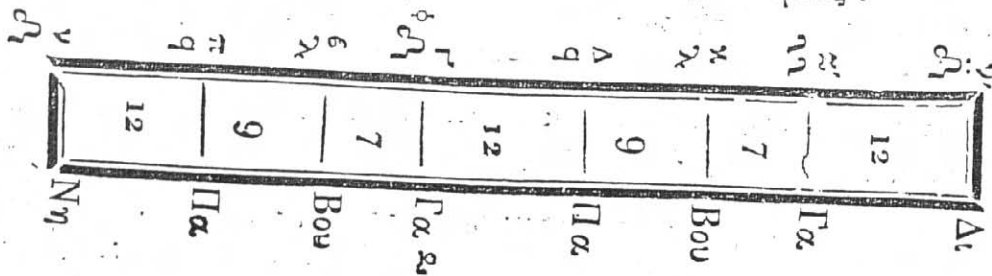
Ερ. Ποῖα σημεῖα φθορᾶς ἔχει;

Α'π. Σημεῖον δὲ τῆς φθορᾶς εἰς τὸν πλάγιον τοῦ τετάρτου ἦχον εἶναι τοῦτο ρ, τὸ ὁποῖον τίθεται εἰς τὸν Νη, εἰς δὲ τὴν ἐπὶ τὸ ὄξυ ἀντιφωνίαν αὐτοῦ τοῦτο ρ· διαφέρουσι δε αὐ-
ταὶ αἱ δύο φθοραὶ κατὰ τὸ σύστημα, ἐπειδὴ αὐτὴ μὲν ρ, τρεῖς τόνους ἐπὶ τὸ βαρὺ παρασθῇναι μέλος τοῦ Νη, αὐτὴ δὲ ρ, τρεῖς τόνους ἐπὶ τὸ βαρὺ δεικνύει μέλος τοῦ Δι.

Ερ. Σημεῖα μαρτυριῶν ποῖα;

Α'π. Σημεῖα δὲ μαρτυριῶν εἰς αὐτὸν τὸν ἦχον δὲν εἶναι ἄλλα, παρὰ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα διωρίσθησαν καὶ διὰ τὸν τέ-
ταρτον ἦχον· ὅταν δὲ αὐτὴ ἡ φθορά ρ, τεθῇ εἰς τὸν Γα, τότε καὶ τὰ σημεῖα τῶν μαρτυριῶν γίνονται διάφορα, καθὼς φαί-
νεται εἰς τὴν ἐξῆς κλίμακα.

Ἡ κατὰ τριφωνίαν διατονικὴ Κλίμαξ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.

Περὶ Φθορῶν.

Ε'ρ. Μὲ ποίαν μέθοδον ἡμποροῦν οἱ διδάσκαλοι εἰς ἓν μάθημα νὰ μετατρέπωσι (νὰ μεταβάλλωσι) πρὸς ἡδηκοῖαν τὸ διατονικόν, εἰς χρωματικόν, ἢ τὸ χρωματικόν, εἰς ἑναρμόνιον, ἢ τὸ ἑναρμόνιον, εἰς χρωματικόν, καὶ ὅπως ἄλλως θέλουσι;

Α'π. Οἱ μουσικοὶ ἐπειδὴ ἐγνώρισαν ὅτι τὸ μονότροπον ἡθος ἑνὸς ἤχου, ὅταν διαμένη ἐπὶ πολὺ, ὅσον καὶ ἂν εἶναι καλόν, προξενεῖ βέβαια χορτασμόν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον γένηται ἡ δυσαρέσκεια καὶ ἀηδία εἰς τὸν ἀκροατὴν· διὰ τοῦτο ἐπενόησαν, εἰς τὴν Μουσικὴν τὰς φθοράς, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ μία μέθοδος, διὰ μέσου τῆς ὁποίας μεταβαίνωσιν ἀπὸ ἑνα ἤχον εἰς ἄλλον, ἢ ἀπὸ μίαν κλίμακα, εἰς ἄλλην, ὥστε διὰ τῆς ποικιλίας νὰ τέρπωσι τὰ πνεύματα τῶν ἀκροατῶν, καὶ νὰ τὰ καταστήνουν νεαρὰ καὶ προσεκτικὰ, ἐξαλείφοντες τὴν ἀηδίαν καὶ δυσαρέσκειαν, τὴν ὁποίαν προξενεῖ τὸ μονότροπον ἐκτεταμένον ἡθος (μέλος) ἑνὸς μόνο ἤχου.

Ε'ρ. Ταῦτα πῶς καὶ μὲ ποῖα σημεῖα εὐκολύνονται;

Α'π. Διὰ τῶν κλιμάκων αἱ ὁποῖαι προβαίνουν μὲ φθοράς.

Ε'ρ. Τί εἶναι ἡ φθορά;

Α'π. ἡ φθορά εἶναι παῦσις τοῦ ψαλλομένου μέλους οἰουδήτινος ἤχου, ἢ συστήματος, καὶ ἀρχὴ διαφόρου μέλους εἰς ἄλλον τινὰ ἤχον, ἢ εἰς ἄλλην κλίμακα· λύσις δὲ εἶναι ἐναλλαγὴ τοῦ μέλους τῆς ἐπικρατούσης φθορᾶς, ἢ κλίμακος,

καὶ ἐπιστροφή εἰς τὸν πρὸ τῆς φθορᾶς ψαλλόμενον ἦχον, ἢ εἰς ἄλλον, ἢ ἐν γένει εἰς ἕτερον σύστημα.

Εἶρ. Τὶ φανερώνει;

Α'π. Ἡ φθορά φανερώνει τὴν κλίμακα τοῦ συστήματος, ἢ τοῦ μέλους· ὅθεν ὅπου εὐρίσκεται τις φθορά, ἐκεῖθεν ἀρχεται ἡ κλίμαξ τοῦ μέλους αὐτῆς· ὅταν δὲ πάλιν ἡ κλίμαξ θέλῃ δέσιν καὶ λύσιν, εἰς τὴν δέσιν ἐμβαίνει τὸ σημεῖον τῆς φθορᾶς, καὶ γίνεται ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς τοῦ ἤχου μετὰ τὴν φθοράν· πολλάκις ὁμῶς συμπίπτει καὶ εἰς τὴν φθοράν αὐτὴν· εἰς δὲ τὴν λύσιν ἐμβαίνει τὸ σημεῖον τῆς τυχούσης ἄλλης κλίμακος, καὶ γίνεται πάλιν ἡ μεταβολὴ τοῦ ἤχου ὑπερὸν ἀπὸ τοῦ σημείου τῆς φθορᾶς, ἢ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ, κατὰ τὴν περίσασιν· ἐπειδὴ ὅταν τεθῇ ἡ φθορά ὅχι εἰς τὸν φυσικὸν τόπον, ἀλλὰ εἰς ἄλλον τόπον, τότε ἀφίναται ὁ φθόγγος ἐκείνου τοῦ τόπου, καὶ ἀντ' ἐκείνου λέγεται ὁ φθόγγος, τὸν ὁποῖον φανερώνει ἡ φθορά, λοιπὸν τότε καὶ τὰ φυσικὰ διαστήματα τῆς κλίμακος ἀλλάζουσι, τὰ ὁποῖα ἡμποροῦν νὰ μεταβάλλωσι τὸν ἦχον, καθὼς γίνεται φανερόν ἀπὸ τὸ ἐξῆς διάγραμμα.

Ἡ φυσικὴ Κλίμαξ.

68	9	7	12	9	7	12	12
68	12	9	7	12	9	7	12

Ἡ ἐθνικὴ Κλίμαξ.

Ερ. Ὅλαι αἱ φθοραὶ τοῦ συστήματος δεκατρεῖς μόνον εἶναι ἢ καὶ ἄλλαι;

Α'π. Ἐκτὸς τῶν δεκατριῶν σημείων τῶν φθωρῶν, τὰ ὅποια ἀνεφέραμεν εἰς τοὺς ὀκτὼ ἤχους, εἶναι καὶ ἄλλα πέντε τὰ ἐξῆς ς ς - ϑ ϑ ς. ἐκ τῶν ὁποίων τὸ παρὸν ς, εἶναι χρωμα-
τικόν, τὰ δὲ λοιπὰ ἐναρμόνια. καὶ τοῦτο μὲν ς, ἐνεργεῖ ἐ-
πὶ τὸ βαρὺ καὶ ὀρίζει διαστήματα τέσσαρα, οἷον ὅταν τεθῇ
εἰς τὸν Δι, θέλει τὸν Γα, δίδειν, καὶ τὸν Βου, εἰς τὴν φυ-
σικὴν βάσιν τοῦ διατονικοῦ, καὶ πάλιν τὸν Πα, δίδειν, καὶ τὸν
Νη, εἰς τὴν φυσικὴν βάσιν του· ἔχει δὲ ποιότητα τοῦ λευκοῦ,
ἡγουν τοῦ χρωματικοῦ Δι· ἂν δὲ τεθῇ εἰς ἄλλον τόνον, τό-
τε ἐκεῖνον τὸν τόνον τὸν λέγομεν Δι, μετὰ τὰ ἴδια διαστήμα-
τα, τὰ ὅποια εἶπομεν ἄνωθεν ἀπὸ τὸν Δι· ἐπὶ τὸ ὀξύ δὲ ὁ-
δεύει διατονικῶς· κατὰ τὸ ἐξῆς διάγραμμα.

Ἡ φθορικὴ Κλίμαξ τοῦ Δι.

Σ	ς	ς	ς	ς	ς	ς	ς	ς
68	16	9	5	16	3	12	9	7
Νη		Πα	Βου	Γα	Δι	Κε	Ζε	Νη

Ἡ δὲ φθορά, τῆς ὁποίας τὸ σημεῖον εἶναι τοῦτο ς, εἰς ὅ-
ποιον τόνον ἤθελε τεθῇ δεικνύει ποιότητα τοῦ λευκοῦ, οἷον
τοῦ Γα, ἐνεργεῖ δὲ καὶ αὐτὴ ἐπὶ τὸ βαρὺ, καὶ ὀρίζει δια-
στήματα τέσσαρα, θέλει δὲ νὰ καταβαίνη τὸν πρῶτον φθόγ-
γον τριτημόριον τοῦ μείζονος τόνου, (1) τοὺς δὲ λοιποὺς τρεῖς,
τόνους μείζοντας· ἀπὸ τὸν Δι ἐπὶ τὸ ὀξύ ὁδεύει διατονικῶς·
ὡς τὸ παρὸν διάγραμμα.

(1) ἡ, ὡν τέσσαρα τῶν δώδεκα.

Ἡ

Ἡ έναρμόνιος Κλίμαξ τοῦ Δι.

68	12	12	12	4	12	9	7	68
Νη	Πα	Βου	Γα	Δι	Κε	Ζω	Νη	

Ἡ δὲ φθορά, τῆς ὁποίας τὸ σημεῖον εἶναι τοῦτο ϕ , καὶ ἐνεργεῖ ἓνα τόνον ἐπὶ τὸ βαρὺ, καὶ ἓνα τόνον ἐπὶ τὸ ὀξύ, οἷον ὅταν εἶναι εἰς τὸν φθόγγον τοῦ Κε, θέλει νὰ καταβαί-νη τὸν πρῶτον φθόγγον ἡγουν τὸν Δι δίεσιν, τὸν δὲ Γα, εἰς τὸν τόπον του· ἐπὶ τὸ ὀξύ δὲ τὸν Ζω ὕφεσιν, τὸν δὲ Νη, εἰς τὸν τόπον του· τὰ αὐτὰ διαστήματα φυλάττει ὅταν τεθῇ καὶ εἰς τὸν φθόγγον τοῦ Γα, παρομοίως καὶ εἰς ἄλλον.

Ἡ έναρμόνιος Κλίμαξ τοῦ Κε.

68	9	7	21	3	5	11	12	68
Πα	Βου	Γα	Δι	Κε	Ζω	Νη	Πα	

Αἱ δὲ λοιπαὶ δύο φθοραὶ τῶν ὁποίων τὰ σημεῖα εἰναι ταῦτα ϕ δ , ἡ μὲν ἐξ αὐτῶν εἰς ὅποιον τόνον ἤθελε τεθῇ ἐνεργεῖ ἓνα καὶ μόνον τόνον ἐπὶ τὸ ὀξύ, ἡγουν ὅταν τεθῇ εἰς τὸν φθόγγον τοῦ Κε, ζητεῖ τὸν φθόγγον τοῦ Ζω ὕφεσιν· ἡ δὲ δ , ὅταν τεθῇ εἰς τὸν Γα, θέλει τὸν πρῶτον φθόγγον

γον ἐπὶ τὸ βαρὺ, ἤγουν τὸν Βου δίσκιν· τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν ἔχουσιν ὅταν τεθῶσι καὶ εἰς ἄλλον φθόγγον· ὡς τὸ παρὸν διάγραμμα.

β	ε	ζ	δ	κ	λ	ν	π
11	5	12	12	5	11	12	
Πα	Βου	Παδ	Δι	Κεφ	Ζω	Νη	Πα

Ερ. Αἱ φθοραὶ ὅλαι πόσαι εἶναι;

Α'π. Ὅλαι ὁμοῦ αἱ φθοραὶ εἶναι δεκαοκτὼ, καὶ εἶναι αὗται.

Ερ. Εἰς πόσα διαιροῦνται;

Α'π. Εἰς τρία· εἰς διατονικάς, χρωματικάς, καὶ ἐναρμονίους.

Ερ. Πόσαι εἶναι διατονικαί;

Α'π. Διατονικαὶ εἶναι ὀκτὼ. β· ε· ζ· δ· κ· λ· ν· π·

Ερ. Πόσαι χρωματικά;

Α'π. Χρωματικαὶ πέντε. πα· β· γ· δ· ε· ζ·

Ερ. Πόσαι ἐναρμόνιοι;

Α'π. Καὶ ἐναρμόνιοι πέντε. β· γ· δ· ε· ζ·

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Περὶ Μαρτυριῶν.

Ερ. Αἱ δὲ μαρτυρίαι τίνα δύναμιν ἔχουσι;

Απ.

Α'π. Αἱ μαρτυρίαι μαρτυροῦσιν ἢ τὸν ἦχον, ἢ τὸ μέλος·
καὶ ἐκεῖναι ὅπου μαρτυροῦσι τὸν ἦχον πάντοτε γράφονται εἰς
τὴν ἀρχὴν τοῦ μέλους, αἵτινες εἶναι ἑννέα τὸν ἀριθμόν.

Η' τοῦ πρώτου ἤχου, $\overset{\text{L}}{\text{q}}$.
Η' τοῦ δευτέρου ἤχου, $\overline{\text{m}}$.
Η' τοῦ τρίτου ἤχου, nn . ἢ $\overline{\text{m}}$.

Η' τοῦ τετάρτου ἤχου, $\overset{\text{L}}{\text{d}}$.
Η' τοῦ πλαγίου πρώτου ἤχου, Aq .
Η' τοῦ πλαγίου δευτέρου ἤχου, A .
Η' τοῦ βαρέος ἤχου, $\overline{\text{m}}$.
Η' τοῦ πλαγίου τετάρτου, Acq . ἢ Ad .

Καὶ ἡ τοῦ λεγομένου (Λέγετος), $\overset{\text{L}}{\text{A}}$.
Ερ. Αἱ μαρτυρίαι αὗται μόναι φανερώουσι τὴν βάσιν τῶν
στίχων;

Α'π. Ἐπειδὴ δὲν φανερώουσι μόναι βάσιν στερεάν, διὰ
τοῦτο προσθέτεται καὶ ἡ συλλαβὴ τοῦ φθόγγου, διατονικῶς
μὲν χωρὶς φθορὰν, χρωματικῶς δὲ μετὰ τὴν φθορὰν, διὰ νὰ κά-
μνη γνωστὴν τὴν βάσιν καὶ τὴν κλίμακα τοῦ καθ' ἑνὸς ἤ-
χου, οὕτω.

Ἦχος $\overset{\text{L}}{\text{q}}$ Κε. ἢ Ἦχος $\overset{\text{L}}{\text{q}}$ Πα.
Ἦχος $\overline{\text{m}}$ Δι. ἢ Ἦχος $\overline{\text{m}}$ Βου.
Ἦχος nn Γα.
Ἦχος Aq Πα.

Ἦχος A Πα. ἢ Ἦχος A Βου.
Ἦχος $\overline{\text{m}}$ Ζω. ἢ Ἦχος $\overline{\text{m}}$ Γα.
Ἦχος Acq Νη. ἢ Ἦχος Acq Γα.
Ἦχος $\overset{\text{L}}{\text{A}}$ Βου.

Ερ. Αἱ μαρτυρίαι αἱ ὁποῖαι φανερόνουςι τὸ μέλος, ποίας ποιότητος εἶναι;

Α'π. Αἱ μαρτυρίαι αἱ ὁποῖαι μαρτυροῦσι τὸ μέλος εἶναι ἡ διατονικὴ, ἡ χρωματικὴ, ἡ ἐναρμόνιος· πάντα δὲ μαρτυρία ἔχει δύο μέρη, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ ἐν εἶναι σημεῖον, τὸ ὁποῖον μαρτυρεῖ τὴν ποιότητα τοῦ μέλους, τὸ δὲ ἄλλο εἶναι τὸ πρῶτον γράμμα τῶν ἐπτά συλλαβῶν τῶν φθόγγων, τὸ ὁποῖον μαρτυρεῖ τὴν βάσιν τοῦ καθ' ἐνὸς τόνου τῆς κλίμακος, ἡγουν ταύτης τῆς μαρτυρίας $\overset{\pi}{q}$; τοῦτο q · εἶναι τὸ σημεῖον τὸ ὁποῖον φανερόναι τὴν ποιότητα τοῦ μέλους· τοῦτο δὲ π , εἶναι τὸ πρῶτον γράμμα τοῦ Πα φθόγγου, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ βάσις.

Ερ. Ποῖα εἶναι τὰ σημεῖα τῶν διατονικῶν;

Α'π. Σημεῖα τῶν διατονικῶν μαρτυριῶν εἶναι τὰ ἐξῆς ἐπτά. $\sim$. ρ . q . λ . ν . ξ . η . τὰ ὁποῖα μαρτυροῦσι τὰ διαστήματα τοῦ μέλους, τὰ δὲ σύμφωνα τῶν συλλαβῶν τῶν φθόγγων, τὰ ὁποῖα τίθενται ἄνωθεν, ἢ κάτωθεν ἀπὸ αὐτὰ, μαρτυροῦσι τὴν βάσιν τῆς κλίμακος τοῦ ἤχου· ἡγουν αὐτῆς τῆς μαρτυρίας ϵ , τοῦτο λ μαρτυρεῖ ἀνάβασιν ἐλάσσονος, καὶ τοῦτο ϵ μαρτυρεῖ τὸν τόπον τῆς κλίμακος, δηλαδὴ δεύτερος ἀπὸ τοῦ Πα.

Ερ. Κατὰ ποίαν τάξιν βάλλονται;

Α'π. Τὰ πρῶτα γράμματα τῶν συλλαβῶν τῶν φθόγγων ἐμβαίνουν ἀπὸ τὸ ἄνω μέρος τῶν μαρτυριῶν εἰς ὅλον τὸ Διαπασῶν σύστημα, τὸ ὁποῖον ἄρχεται ἀπὸ τῆς $\overset{x}{q}$ καὶ καταβαίνει ἕως τῆς $\sim$. εἰς δὲ τὸ δεύτερον ἐπὶ τὸ βαρὺ Διαπασῶν ἐμβαίνουν ἀπὸ τὸ κάτω μέρος τῶν μαρτυριῶν, τὸ ὁποῖον ἄρχεται ἀπὸ τῆς $\overset{q}{\lambda}$, καὶ καταβαίνει ἕως τῆς κάτω μαρτυρίας

ρίας $\sim$ · καὶ μὲν ὅλον ὅτι εἰς τήν ἀνάγκην δὲν καταντῶ-
μεν καμμίαν φοράν, ὥστε νὰ φθάσωμεν ἕως τὸν κάτω Ζω,
ἀλλ' οὔτε εἰς τὸ ὑπέρτατον μέρος τῆς ἐνταῦθα ἐκτεθειμένης
κλίμακος, πλὴν διὰ σαφηνείαν ἀναφέρομεν ταῦτα πρὸς κα-
τάληψιν· πάλιν εἰς τὸ δεύτερον ἐπὶ τὸ ὄξύ Διαπασῶν, ἐμ-
βαίνουσι τὰ γράμματα ἀπὸ τὸ ἐν μέρος τῶν μαρτυριῶν με-
μίαν ὀξεΐαν, τὸ ὁποῖον ἀρχεται ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ Ζω: ἡγουν

ταύτης τῆς μαρτυρίας $\tilde{\lambda}$, καὶ ἀναβαίνει ἕως τῆς $\tilde{\eta}$, εἰς δὲ
τὸ τρίτον ἐπὶ τὸ ὀξύτερον Διαπασῶν, πάλιν ἀνωθεν τῶν μαρ-
τυριῶν τίθενται, πλὴν μετὰ δύο ὀξεΐας, τὸ ὁποῖον ἀρχεται ἀ-
πὸ τῆς $\tilde{\lambda}$, καὶ ἀναβαίνει ἕως τῆς $\tilde{\eta}$, ὡς τὸ παρὸν παρά-
δειγμα, $\tilde{\lambda}$, $\tilde{\eta}$, $\tilde{\eta}$, $\tilde{\eta}$, $\tilde{\eta}$, $\tilde{\eta}$, $\tilde{\eta}$.

Ἐρ. Εἰς τὰς χρωματικὰς μαρτυρίας ποῖα σημεῖα βάλλο-
νται;

Α'π. Εἰς δὲ τὰς χρωματικὰς μαρτυρίας διὰ τὴν κλίμακα
τοῦ δευτέρου ἡχοῦ εἶναι ταῦτα τὰ σημεῖα $\sim$, σ , εἰς δὲ τὴν
τοῦ πλαγίου δευτέρου ταῦτα $\sim$, σ . τὰ ὁποῖα τέσσαρα ση-
μεῖα δέχονται τὰ γράμματα τῶν συλλαβῶν τῶν φθόγγων ἀ-
νωθεν, ἢ κάτωθεν, καθὼς καὶ τὰς ὀξεΐας, παρομοίως ὡς εἴ-
πομεν ἀνωτέρω, διὰ τὰς διατονικὰς μαρτυρίας.

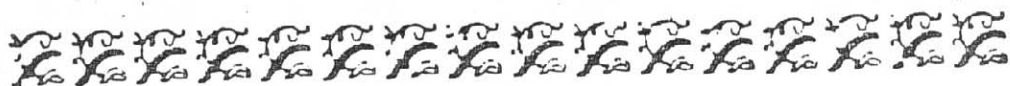
Ἐρ. Αἱ δὲ μαρτυρίαι τοῦ ἐναρμονίου ποῖαι;

Α'π. Αἱ δὲ μαρτυρίαι τοῦ ἐναρμονίου γένους, αἱ ὁποῖαι μαρ-
τυροῦσι τὸ μέλος ἴδια σημεῖα μαρτυριῶν δὲν ἔχουσιν, ἐκπλη-
ροῦνται δὲ τούτων ἢ χρειάζονται μετὰ τὰ σημεῖα τῶν διατονικῶν
μαρτυριῶν, ὡς εἴπομεν ἀνωθεν.

Ἐρ. Ὅπου καὶ ἂν εἶναι βάλλονται ἢ ὅχι;

Α'π. Γενικῶς αἱ μαρτυρίαι αἵτινες μαρτυροῦσι τὸ μέλος,
γράφονται εἰς μὲν τὴν ἀρχήν, διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν βάσιν
καὶ τὰ διαστήματα τῶν χαρακτῆρων, εἰς δὲ τὴν μέσσην καὶ

τὸ τέλος γράφονται, διὰ βεβαίωσιν τῆς ἀληθείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

Περὶ Μελοποιίας.

Ε'ρ. Τί εἶναι ἡ μελοποιΐα;

Α'π. Μελοποιΐα εἶναι δύναμις κατασκευαστικὴ μέλους.

Ε'ρ. Διαφέρει ἀπὸ τὴν μελωδίαν;

Α'π. Διαφέρει, ἐπειδὴ ἡ μελωδία εἶναι ἀπαγγελία μέλους, ἡ δὲ μελοποιΐα εἶναι ἕξις ποιητικὴ.

Ε'ρ. Τί εἶναι τὸ ἔργον τῆς μελοποιΐας;

Α'π. Ἡ μελοποιΐα διακρίνει τόπους τρεῖς τῆς φωνῆς, ἡπατοειδῆ, (ἣτις λέγεται βαρεῖα Διαπασῶν) μεσοειδῆ, (μέση Διαπασῶν) καὶ νητοειδῆ, (ὀξεῖα Διαπασῶν) καὶ ἡ μὲν ἡπατοειδὴς μελοποιΐα εἶναι τὸ ἀπὸ τοῦ Πα, ἐπὶ τὸ βαρὺ ὀδεύον μέλος, νητοειδὴς δὲ τὸ ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ Ζω, τῆς μέσης Διαπασῶν ἐπὶ τὸ ὀξύ προβαίνον, καὶ μεσοειδὴς, τὸ ἀπὸ τοῦ Πα, μέχρι πρὸς τὸν ὑψηλὸν ᾠ, διοδεῦον· ἰδοὺ καὶ ἡ τούτων κλίμαξ.

Οξεία Διαπνοών

Μέση Διατάσων

Βαρεία Διατάσεων

21	Πα
7	Nη
9	Zω
12	Κε
12	Δι Νητοειδής
7	Γα
9	Βου
12	Πα
7	Nη
9	Zω
12	Κε
12	Δι Μεσοειδής
7	Γα
9	Βου
12	Πα
7	Nη
9	Zω
12	Κε
12	Δι Ηπατοειδής
7	Γα
9	Βου
12	Πα

Ερ. Εἰς πόσα διαιρεῖται ἡ μελοποιΐα ;

Α'π. Εἰς τρία, εἰς λῆψιν, εἰς μίξιν, καὶ εἰς χρῆσιν.

Ερ. Τί εἶναι ἡ λῆψις ;

Α'π. Λῆψις εἶναι ἐκείνη, διὰ μέσου τῆς ὁποίας δύναται ὁ Μουσικὸς νὰ εὕρισκῃ ἀπὸ τοῖον φθόγγον τῆς κλίμακος, καὶ ἀπὸ ποίαν Διαπασῶν πρέπει νὰ ἀρχίσῃ τὴν μελοποιΐαν, δηλαδή ἀπὸ Διαπασῶν ἡπατοειδῆ, ἢ μεσοειδῆ, ἢ νητοειδῆ.

Ερ. Τί εἶναι ἡ μίξις ;

Α'π. Μίξις εἶναι ἐκείνη, διὰ μέσου τῆς ὁποίας ἐφαρμόζομεν τοὺς φθόγγους μεταξὺ των, κατὰ τὴν φύσιν τοῦ ἤχου, ἢ τοὺς τόπους τῆς φωνῆς, ἢ τὰ γένη, ἢ τοὺς ἤχους.

Ερ. Τί δὲ εἶναι ἡ χρῆσις ;

Α'π. Καὶ χρῆσις εἶναι ἡ διάφορος ἐπεξεργασία, δηλαδή μεταχειρίσις, καὶ ἔντεχνος πλοκὴ τοῦ μέλους.

Ερ. Ἡ μὲν λῆψις εἶναι εὗρεσις τόπου, (ἥτοι φθόγγου τῆς κλίμακος) ἡ δὲ μίξις εἶναι ἐφαρμογὴ τῶν φωνῶν, ἡ δὲ χρῆσις κατ' αὐτὰ εἶναι, ἡ ἔχει διαιρέσεις ;

Α'π. Ἡ χρῆσις διαιρεῖται εἰς εἶδη τέσσαρα, εἰς ἀγωγὴν, εἰς πλοκὴν, εἰς πεττεῖαν, καὶ εἰς τοναίαν.

Ερ. Ἡ δὲ ἀγωγὴ εἰς πόσα διαιρεῖται ;

Α'π. Ἡ ἀγωγὴ διαιρεῖται εἰς εἶδη τρία, εἰς εὐθεΐαν, εἰς ἀνακάμπουσαν, καὶ εἰς περιφερῆ.

Ερ. Τί εἶναι εὐθεΐα ;

Α'π. Εὐθεΐα εἶναι ἐκείνη, ἣτις κάμνει τὴν ἀνάβασιν μὲ συνεχεῖς φθόγγους, ὡς Πα Βου Γα Δι Κε.

Ερ. Τί εἶναι ἡ ἀνακάμπουσα ;

Α'π. Ἀνακάμπουσα δὲ εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία καταβαίνει μὲ συνέχειαν ἀντιπρόφως, οἶον, Κε Δι Γα Βου Πα.

Ερ. Τί εἶναι ἡ περιφερής ;

Α'π. Περιφερής δὲ εἶναι ἐκείνη, ἣτις ῥίπτει ἓνα ἓνα φθόγγον

Ε'ρ. Εἰς πόσα διαιρεῖται γενικῶς ὁ ῥυθμός;

Α'π. Εἰς ἀπλοῦν καὶ εἰς διπλοῦν.

Ε'ρ. Ποῖος εἶναι ὁ ἀπλοῦς;

Α'π. Ἀπλοῦς ῥυθμός λέγεται ἐκεῖνος, ὅς τις ἔχει τὸν χρόνον τὸν τακτοποιοῦντα τὸ μέλος, ἴδιον ἀπ' ἀρχῆς τοῦ μέλους μέχρι τέλους.

Ε'ρ. Ο δὲ διπλοῦς;

Α'π. Ὁ διπλοῦς ῥυθμός εἶναι ἡ μεταβολὴ τοῦ χρόνου, ἡ ὁποία γίνεται μεταξὺ τοῦ μέλους, ἢ ἀπὸ τοῦ ἀργοῦ εἰς τὸ ταχύτερον, ἢ ἀπὸ τοῦ ταχέος εἰς τὸ ἀργόν· δηλαδή ὅταν ἀλλάζωμεν τὴν ἀγωγὴν τοῦ χρόνου, τὸ ὁποῖον γίνεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ μαθήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουσι κρατήματα· ἐπειδὴ τὸ μὲν κείμενον τοῦ μαθήματος ψάλλεται ἀργῶς, τὸ δὲ κράτημα ταχύτερον, ἢ ἀπὸ ἀργόν εἰς ἀργότερον. ἴστέον ὅμως ὅτι τοῦτο συνεχῶς ἀκολουθεῖ, καὶ μεταξὺ εἰς τὰ κράτηματα, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς καλοφωνικοὺς εἰρμούς. (1)

ΚΕ.

(1) Οἱ ἐξωτερικοὶ Μουσικοὶ (Χανεντέδες ὀνομαζόμενοι,) ὀνομάζουσι τὸν ῥυθμὸν οὐσούλι, ἥτοι προσδιορισμένον μέτρον ἀπὸ βραχέων, καὶ μακρῶν χρόνων μεμιγμένων, καὶ ἔχουσιν ὑπὲρ τὰ 28 εἶδη ῥυθμῶν, διαφέροντα τὸν ἓν ἀπὸ τοῦ ἄλλου εἰς τὰ μέτρα τῶν χρόνων, εἰς τὰς χρᾶς, καὶ εἰς τοὺς πόδας καὶ τὰ περισσότερα εἰς τὴν ἀγωγὴν τοῦ χρόνου· ὅθεν διὰ τῶν μεγάλων καὶ ἀργῶν ῥυθμῶν, μελοποιοῦσιν ἀργά, καὶ μεγάλα μαθήματα, οἷον μπεστιδες, σεμαγιά, κιάρια, σαρκιά· εἰς δὲ τοὺς λοιποὺς συντόμους ῥυθμούς, οἱ ἔχοντες δηλαδή ταχύτεραν τὴν ἀγωγὴν τοῦ χρόνου, μελοποιοῦσι δι' αὐτῶν πεστρέφια, σεμκιά, σαρκιά, κιάρια, καὶ διάφορα ἄλλα. ἔστω δὲ γνωστὸν, ὅτι οἱ ρηθέντες ῥυθμοὶ δὲν εἶναι ἐν χρήσει εἰς τὴν ἡμῶν Ἐκκλησιαστικὴν Μουσικὴν· εἰμὴ μόνον, ἀπλοῦς, καὶ διπλοῦς, ῥυθμός ὡς εἴρηται, καὶ ἡ ἀγωγή τοῦ τυχόντος χρόνου, ἥτις εἶναι σημειωμένη εἰς πᾶσαν ἀρχὴν τῆς μελωδίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ΄.

Περὶ ἐκθέσεως τῆς τεταγμένης συμπλοκῆς, καὶ ὁμοιοτρόπου
 σταθερᾶς σημασίας, πάντων τῶν ἐν τῇ Μουσικῇ χαρακτή-
 ρων, κανονισθείσης κατὰ τὴν νέαν μέθοδον παρὰ τῶν τριῶν
 ἐφευρετῶν τῆς νέας μεθόδου, τακτοποιηθείσης τε, καὶ
 πλείστοις παραδείγμασι πλουτισθείσης παρὰ Θεοδώρου Παπαῖ
 Παράσχου Φωκαέως, τοῦ ἐκδόσαντος τὴν δετὴν Κρηπίδα.

Εἰς. Διὰ ποίαν αἰτίαν παρημελήθησαν οἱ χαρακτῆρες ἐκ
 τῆς παλαιᾶς Ἑκκλησιαστικῆς Μουσικῆς;
 Α'π. Οἱ χαρακτῆρες τῆς παλαιᾶς Ἑκκλησιαστικῆς Μουσι-
 κῆς θεωρούμενοι κατὰ τὰς γραμμὰς καὶ τὰς θέσεις, εἰς δια-
 φόρους ἐκλαμβάνονται σημασίας· ὅθεν συμβαίνει τὸ αὐτὸ μά-
 θημα νὰ φάλλεται διαφόρως, κατὰ τὴν διάφορον τῶν σημα-
 σιῶν ἑκλήψιν, καὶ ἀκανόνιστον παράδοσιν τῶν διδασκάλων.
 Εἰς. Οἱ χαρακτῆρες ταύτης τῆς μεθόδου εὐμάρειαν ἡγουν
 εὐκολίαν ἔχουσιν;

Α'π. Οἱ ἐφευρεταὶ τῆς νέας Μουσικῆς μεθόδου παρατηρή-
 σαντες, ὅτι αἱ περισσότεραι δυσκολίαι εἰς τὴν πρόοδον τῆς
 παλαιᾶς Μουσικῆς προήρχοντο ἀπὸ τὰς συμβολικὰς αὐτῆς
 γραμμὰς καὶ θέσεις, καὶ ἀπὸ τὴν ἀκανόνιστον σημασίαν τῶν
 μεγάλων σημείων καὶ παράθεσιν, ἐπεχειρίσθησαν ὅλαις ду-
 νάμεσι, νὰ ἐξωμαλύνωσιν αὐτὰς τὰς δυσκολίας, καὶ νὰ με-
 ταβάλλωσι τὴν τέχνην εἰς ἐπιστήμην· διὸ καὶ ἐξακριβώσαν-
 τες μετ' ἐπιστάσεως τὴν μεταξύ τῶν χαρακτήρων διαφορὰν,
 καὶ ἐξηγήσαντες αὐτοὺς ἐγγρόνως, μετεποίησαν τὴν ἀνισό-
 τητα εἰς ἰσότητα, δώσαντες εἰς αὐτοὺς μίαν κανονικὴν καὶ

σταθεράν ὁμοιότροπον σημασίαν ὥς ὁ αὐτὸς χαρακτήρ, εἰς διάφορα μαθήματα νὰ γίνηται σημαντικὸς τοῦ αὐτοῦ μέλους· καὶ καθὼς εἰς τὰς διαλέκτους, ἡ κυρία σημασία τῶν ὄρων προξενεῖ σαφήνειαν καὶ καθαρότητα, οὕτω καὶ εἰς τὰς διαλέξεις τῆς Μουσικῆς ἡ ὁμοιότροπος σημασία τῶν χαρακτήρων, εἰς κανονικὴν ἐξηγήσιν ταχθεῖσα, ἥτις καὶ ὀρθογραφία λέγοιτο τῆς Μουσικῆς, θέλει προξενήσῃ ἀναντιρρήτως δὺν μεγάλα καλὰ, εἰς τοὺς ὁπαδοὺς τούτου τοῦ συστήματος.

Εἰρ. Ποῖον εἶναι τὸ πρῶτον καλόν;

Α'π. Αὐτὸν. θέλει ἐννοοῦσιν ὀρθῶς καὶ ψάλλουσιν εὐκόλως, τὰ διάφορα ποικίλα μέλη ὅλων τῶν Μουσικῶν βιβλίων τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, καθὼς παρ' αὐτῶν ἐξηγήθησαν ὁμοίως καὶ τὰ μέλη πάντα τῶν νεωτέρων Ἐκκλησιαστικῶν Μουσικῶν.

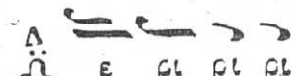
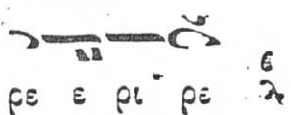
Εἰρ. Τὸ δεύτερον καλὸν ποῖον;

Α'π. Βόν. Θέλει γένει καταληπτὸν καὶ σαφές εἰς αὐτοὺς καὶ χωρὶς διδασκαλίας, καὶ εἴτι ἄλλο μέλος Ἐκκλησιαστικόν, ἢ ἐξωτερικόν νεώτερον ἤθελε παρῥησιασθῇ εἰς αὐτοὺς, καὶ θέλει ψάλλουσιν αὐτὸ ἐν εὐκολίᾳ, οὕτως ὀρθῶς καὶ ἐντελῶς, καθὼς καὶ οἱ παραδοθέντες αὐτὸ μὲ ἀκρίβειαν, κατὰ τὴν ἐντεχνον συμπλοκὴν τῶν χαρακτήρων.

Περὶ τῆς συμπλοκῆς τοῦ "Ισου.

Εἰρ. Πῶς γίνεται λοιπὸν ἡ ἀκριβὴς συμπλοκὴ τοῦ "Ισου;

Α'π. Τὸ "Ισον ὅταν λάβῃ κάτωθεν αὐτοῦ τὸ Ὀλίγον, ὁ φθόγγος αὐτοῦ προφέρεται ζωηρότερος, οἷον

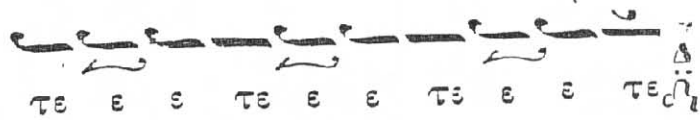

Εἰρ. Ὅταν δὲ εἶναι δὺν "Ισα;

Α'π. Ὅταν δὲ εἶναι δὺν "Ισα συνδεδεμένα μὲ ἑτέρον, οἱ φθόγγοι αὐτῶν προφέρονται μὲ λαρυγγισμὸν ὁμαλόν, παρα-

δείγματος χάριν

π
q

Ε'ρ. Εἰς τί ἄλλο συμβάλλει τὸ "Ἰσον ;

Α'π. Πολλάκις τὸ "Ἰσον συμβάλλει καὶ πρὸς ἀποπλήρωσιν χρόνου, ὅπου ὁ χαρακτήρ χρόνον δὲν ἐπιδέχεται, καθὼς τοῦτο,

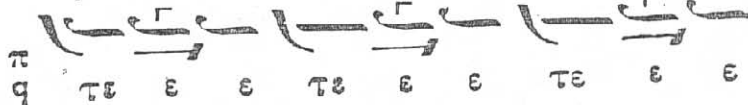

π
q ε ε ε ε ε q

Ε'ρ. Ὅταν ἔχῃσι κάτωθεν ὀμαλὸν καὶ ἄνωθεν γοργόν ;

Α'π. Τὰ δύο ἴσα ὅταν δέχωνται κάτωθεν ὀμαλὸν, μέ γοργὸν ἄνωθεν, οἱ φθόγγοι των προφέρονται μέ λαρυγγισμόν

τραχύν· οἶον

π
q τε ε ε τε ε ε τε ε ε

τε ε ε τε q

Ε'ρ. Ὅταν ἔχη κατιόντας ἔμπροσθεν ;

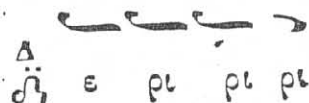
Α'π. Τὸ "Ἰσον ὅταν ἔχη δύο, ἢ περισσοτέρους κατιόντας χαρακτῆρας ἔμπροσθεν, καὶ ἀπαιτῇ τὸ μέλος νὰ προφερθῇ ὁ φθόγγος τοῦ ζωηρῶς, τότε λαμβάνει ψηφισόν, οὕτως·

q ε ρι

ρεμ τε ριρε ε ρρεμ τε ρε ε ρεμ q

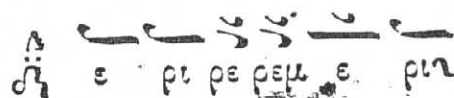
ρότητος, τίθεται χωρὶς ψηφισοῦ, οὕτως.

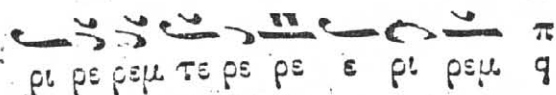
q ε ρι ρι ρι

ρεμ q ὁμοίως καὶ ὅταν εἶναι ἑτερόχρονον μέ τὸν ἀκόλου-

θον κατιόντα χαρακτῆρα, καθὼς,

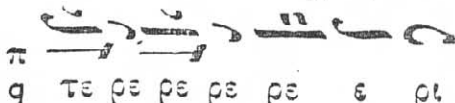
q ε ρι ρε ρεμ ε ρι

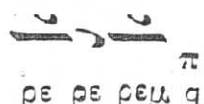

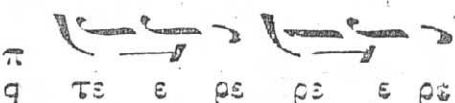
ρι ρε ρεμ τε ρε ρε ε ρι ρεμ q

Ε'ρ.

Ε'ρ. Ὅταν ἔχη κλάσμα;

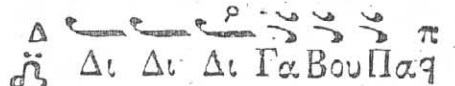
Α'π. Τὸ ἴσον τὸ ὁποῖον ἔχει κλάσμα, ἐὰν ἐπιδέχεται ὁ-
ξύτητα, λαμβάνει ὁμαλὸν, οὕτω
 q τε ρε ρε ρε ρε ε ρι

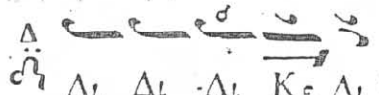
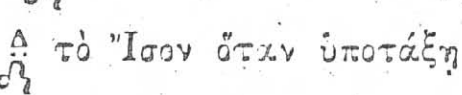
 π ἢ ἐξηγεῖται μὲ δεύτερον ἴσον καὶ ὁμαλὸν, προ-
 ρε ρε ρε μ q

φερομένης βαρείας, καθὼς τοῦτο
 q τε ε ρε ρε ε ρε

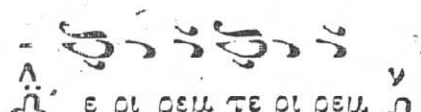

 ρε ε ρι ρε ε ρε ρε μ q

Ε'ρ. Ὅταν λάβῃ ὕφρουν;

Α'π. Τὸ ἴσον ἄταν λάβῃ ὕφρουν, ὁ φθόγος αὐτοῦ προφέ-
 ρεται βαρύτερος τεταρτημορίου τόνου, καὶ ὅταν λάβῃ δίο-
 σιν, προφέρεται ὀξύτερος ὁμοίως,
 Δ Δι Δι Δι Γα Βου Πα q

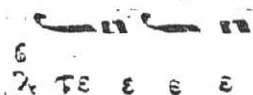
καὶ ἄλλως π
 Δ Δι Δι Δι Κε Δι Δι τὸ ἴσον ὅταν ὑποτάξῃ

τὴν Πετασὴν, ὁ φθόγος τοῦ λαμβάνει ὀξύτητα ὁμοίως, οὕτω

 ε ρι ρε μ τε ρι ρε μ

Ε'ρ. Ὅταν δὲ τύχη μεταξὺ τῶν δύο ἴσων, ἀνιῶν χαρακτήρ;

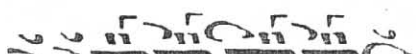
Α'π. Εἰμὲν ἔχει γοργόν, γράφεται μὲ Ὀλίγον, καὶ προφέ-
 ρεται μὲ λαρυγγισμόν, καθὼς,
 λ τε ε ε ε ε ρι ρε ρε μ q

μὴ οὗτης δὲ χρείας γοργοῦ, τίθενται ἀντὶ Ὀλίγου, κεντή-
 ματα, καὶ προφέρονται ἡπίως, οἷον τοῦτο
 λ τε ε ε ε

 π εἶδε εἰς αὐτὴν τὴν ἡπίως λαμβανομένην προ-
ε ρι ρε ρεμ ρ

φορὰν γένῃ χρεῖα, τὰ κεντήματα νὰ ἔχωσι γοργὸν, τότε

ἐπιγράφονται ἄνωθεν τοῦ Ὀλίγου οὕτω·
ε λ τε ε ε ε

 , ὅταν ὁμως εἶναι χρεῖα νὰ τεθῶσι
ε ε τε ε τε ε τε ρ

κεντήματα, καὶ εἰς τὴν σύνταξιν ἀκολουθεῖ σύγχυσις, τότε
ἀντὶ κεντημάτων ἐμβαίνει Ὀλίγον, οἷον τοῦτο·

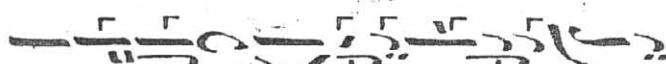
α το το

ο ο ο ο ο ο ρ

Ἐρ. Τὸ Ἴσον τίθεται μὲ ἀπλῆν;

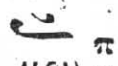
Ἀ'π. Τὸ Ἴσον δὲν ἐπιδέχεται μίαν μόνην ἀπλῆν, εἰμὴ ὅ-
ταν λάβῃ ἀντικένωμα κάτωθεν, μὲ κατιόντα χαρακτῆρα
ἐμπροσθεν, καὶ γοργὸν, ὅταν εἰς μίαν συλλαβὴν εὐρεθῶσιν·
ἡ δὲ φωνὴ τοῦ κατιόντος χαρακτῆρος, λαμβάνεται ὡς κρεμ-
μαμένην τρόπον τινά, καὶ ἀχώριστος οἷον·

α το ο ο ο

 π εἰς ταύτην τὴν
ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ρ

περίσαςιν, ὅταν ἡ μετὰ τὴν ἀπλῆν κατιοῦσα φωνὴ, δέχε-
ται συλλαβὴν, τότε ἀντὶ ἀντικενώματος καὶ ἀπλῆς, τίθε-

ται κλάσμα, οἷον τοῦτο·
α αχ καὶ σε να γ μο ο ν τ η ς καρ δι α ς

 μου π Τὸ αὐτὸ ἀκολουθεῖ καὶ εἰς ὅλας τὰς κρεμμαμένας μὲ

Α'π. "Όταν ἔχωμεν χρεῖαν νὰ ἀναβῶμεν μὲ συνέχειαν ἀ-
νὰ ἓνα φθόγγον, καὶ εἰς καθ' ἓνα νὰ λαμβάνωμεν συλλαβὴν,

να έαι νε νν

Α'π. Αὕτη ἡ συνέχεια ὅταν εἶναι εἰς μίαν συλλαβὴν, τότε εἰς τὰ Ὀλίγα θέτομεν καὶ κεντήματα ἢ κάτωθεν μόνον οὕτω,

 ἡ ἔξωθεν καὶ ἄνωθεν κα-

τὰ τὴν περίσασιν· ἐπειδὴ, ὅταν ὕψερρον ἀπὸ τοῦς ἀνιόντας
 χαρακτῆρας, ἔπωνται κατιόντες ἰσόχρονοι, τότε τὰ πρῶ-
 τα κεντήματα τίθενται ἐξωθεν τῶν Ὀλίγων, τὰ δὲ τελευ-
 ταῖα τίθενται ἄνωθεν μὲ ψηφισόν, οὕτω,

ταῖα τίθενται ἄνωθεν με ψηφισόν, οὕτω, γ

τς ε ε ε ε

ε ε ε λ η οὕτως π ρ ει ει ει ει ει ει ει ει ει ει μ ι ρ

Ερ. Ἐὰν δὲ τεθῇ γοργὸν εἰς τὸ Ὀλίγον τὸ ὁποῖον ἔχει κά-
τωθεν κεντήματα;

Α' π. Ἐάν εἰς τὸ Ὀλίγον, τὸ ὁποῖον ἔχει κάτωθεν αὐτοῦ κεν-
τήματα, ἤθελε τεθῇ γοργόν, τότε τὸ γοργόν ἐννοεῖται εἰς τὰ
κεντήματα, τὰ ὁποῖα καὶ εἰς τὸν κτύπον τοῦ χρόνου φεύ-
γουσι, πάντοτε εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ πρὸ αὐτῶν φθόγγου, ὥς

ἐνταῦθα τοῦ Ἰσοῦ
 ρι τε ε ρι ρε ε ρι ρεμ ρι

Ερ. Ὅταν τύχῃσι κεντήματα ἄνωθεν τοῦ Ὀλίγου μέ γοργόν;

Α'π. Τότε ὁ κτύπος τοῦ χρόνου προφέρεται εἰς τὸ Ὀλίγον,
 καὶ εἰς τὴν ἄρσιν αὐτοῦ φεύγουσι τὰ κεντήματα, ὡς τοῦτο,

 ρι τε τε ε τε ε τε ε τε ε

Ερ. Τὸ Ὀλίγον ὅταν ἔχῃ κάτωθεν ἀντικένωμα μέ ἀπλὴν,
 καὶ ἔμπροσθεν κατιόντα χαρακτῆρα, μέ γοργόν εἰς μίαν
 συλλαβὴν;

Α'π. Τότε ὁ φθόγγος τοῦ κατιόντος χαρακτῆρος προφέρε-
 ται κρεμμάμενος τρόπον τινά, καὶ ἀχώριστος, καθὼς,

 ρι το ο το ο το ο το ο τό ο ρι

Ερ. Ὅταν ἔμπροσθεν τύχῃ ἐλαφρόν;

Α'π. Ὅταν ἔμπροσθεν τοῦ Ὀλίγου τύχῃ ἐλαφρόν, εἰμὲν
 εἶναι εἰς τὴν αὐτὴν συλλαβὴν, λαμβάνει ἀντικένωμα τὸ Ὀ-
 λίγον, καθὼς τοῦτο

 ο ο ο ο ο ρι εἰδὲ τὸ ἐλαφρόν πίπτει εἰς ἄλλην συλ-
 λαβὴν, ἀντικένωμα τὸ Ὀλίγον δὲν ὑποδεχεται, καὶ ἔχει
 γοργόν, καὶ μὴ, καὶ χωρὶς γοργοῦ οὕτω,

 ρε ρι ρε ρι ρε ρι ρεμ ρι μέ γοργόν δὲ οὕτω.

 ρι τε ρι ρε ρι ρε ρι ρε ρι ρεμ ρι

Ερ.

Ἔσ. Ὅταν λάβῃ ὑφεσιν;

Ἄπ. Τὸ Ἰσον, ὅταν λάβῃ ὕψεσιν, ὁ ρηθόγγος αὐτοῦ προσφέρεται
 βραχύτερος τεταρτημορίου τόνου, καὶ, ὅταν λάβῃ δίεσιν, προσφέρεται
 ἰσότητος ὁμοίως

καὶ ἄλλως

$\text{Α} \Delta: \Delta: \Delta: \text{Κε} \Delta: \text{Α}$ τὸ Ἰσν. ἐκιν. ὑποτάξῃ
τὴν Πεταστὴν, ὁ ρθόγγος τοῦ λαμβάνει οξύτητα ὅμοιω· οὕτω

Ἐ ρι ρεμ τε ρι ρεμ
Β Ὁμοειπέταυρομετὰ τὸν δρόμον ἰσχυρὰν ἀνδρῶν χαρακτήρη·

Ερ. Όταν ετύχη μεταξύ των σου τούτων ἀνδρῶν, ὡς ἔλεγον,
Ἄπ. Εἰμὲν ἔχει γάργον, γράφεται μὲ ὀκτὼν καὶ προσέρχεται μὲ
λαρυγγισμὸν καθὼς

6
 χ τ ε ε ε ρ ρ ρ ρ
 μὴ αὐτῆς δὲ χάρις γὰρ τοῦ, εἶναι ἀντὶ Ὀλίγου Κεντήματα καὶ
 προσφέρονται ἡπίως, εἶναι τοῦτο

εἰ δὲ εἰς αὐτὴν τὴν ἡπίως λαμβανομένην προσφορὰν γεινῇ χρεὶα τὰ
 Κεντήματα νὰ ἔχωσι γοργόν, τότε ἐπιγράφονται ἀνωθεν τοῦ Ὀλί-
 γου οὕτω·

δταν δμως ἦναι χρεία νά τεθῶσι Κεντήματα καί εἰς τὴν σύνταξιν
 ἀκολουθη σύγχυσις, τότε ἀντὶ Κεντημάτων ἐμβαίνει Ὀλίγον,
 οἷον τοῦτο

* Ἐρ. Τὸ Ἴσον τίθεται μὲ ἀπλῆν;

Ἄπ. Τὸ ἴσον δὲν ἐπιδέχεται μίαν μόνην ἀπλὴν, εἰμὴ, ὅταν λάβῃ ἀντικένωμα κάτωθεν μὲ κατιόντα χαρακτῆρα ἔμπροσθεν καὶ γοργόν, ὅταν εἰς μίαν συλλαβὴν εὐρεθῶσιν· ἡ δὲ φωνὴ τοῦ κατιόντος χαρακτῆρος λαμβάνεται ὡς κρεμυμένη τροπον τινά καὶ ἀχώριστος οἶον

Εἰς ταύτην τὴν περίστασιν, όταν ἡ μετὰ τὴν ἀπλήν κατιούσα φωνὴ

δεχεται συλλαβήν, τότε ἀντὶ ἀντικενώματα καὶ ἀπλῆς, τίθεται
κλάσμα, οἷον τοῦτο .

Τὸ αὐτὸ ἀκολουθεῖ καὶ εἰς δέκα τὰς κρεμαμένας με' ἄλλους χαρα-
κτῆρας, ὅταν ἡ ἀκόλουθος χαρακτήρ εἴναι ἐγκρατὴς συλλαβῆς.

Ἐρ. Ὅταν τὸ ἴσον ἔχη ἐμπροσθέν του κατιόντα χαρα-
κτῆρα καὶ χρειάζεται περισσότερην στάσιν ἀπὸ δύο χρόνους;

Ἄπ. Τότε δεχεται κἀπὼθεν διπλὴν ἢ τριπλὴν ἢ τετραπλὴν
ἢ περισσότερον μετέτερον ὅμοια καὶ ὄχι με ἀντικείμενα προγραφόμε-
νης βαρείας οὕτω καὶ γωρίως

ἑτερον καὶ βρεῖται, όταν ἦναι συλλαβὴ ὑπὸ τῇ ἀπόστροφον αὐτῷ

το το το ο ο η το ο ο ο ο ο α το ο ο
ο ο ο π άλλο πυ λας Α α α α α α α δου

Ἐρ. Ἀργὸν τίθεται εἰς τὸ Ἴσον;
Ἀπ. Ἀργὸν διόλου εἰς τὸ Ἴσον δὲν τίθεται, ἀλλ' ἀντὶ ἀργοῦ
τίθεται κλάσμα ἄνωθεν.

Ἐρ. Γοργὸν ὁμῶς καὶ φθοραὶ τίθενται;

Ἀπ. Τὸ Γοργόν καὶ αἱ φοβαὶ τῶν ἡχῶν τίθενται καὶ ἄνωθεν καὶ κάτωθεν ἀδιαφόρως.

Ἐρ. Ἀπὸ τὰς ἀχρόνους ὑποστάσεις ποῖαι τίθενται εἰς τὸ ἴσον καὶ πῶς τίθενται;

Ἄπ. Ἐκ δὲ τῶν ἀχρόνων ὑποστάσεων ἡ βρεῖα τίθεται ὀπισθεν τοῦ Ἰσου, ὁ δὲ σταυρὸς ἔμπροσθεν, αἱ δὲ λοιπαὶ ὅλαι ὑποτίθενται πλὴν τοῦ ἐνδοσώου, τὸ ὅποιον εἰς τὸ Ἰσον δὲν τίθεται πώποτε.

Περὶ τῆς συμπλοκῆς τοῦ Ὀλίγου.

¹⁰ Όταν χρειάζεται να αναβώμεν, πῶς τίθεται ὁ φλόγγος οὗτος ;

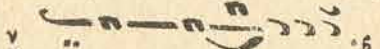
*Απ. Ὅταν ἔχωμεν χρεῖαν νὰ ἀναδῶμεν μὲ συνέχειαν ἀνά ἓνα φθόγγον καὶ εἰς καθ' ἓνα νὰ λαμβάνωμεν συλλαβήν, μεταχειρίζο-
μεθα τὸ Ὀλίγον οὕτως. v _ _ _ _ _ v'

ου τως ουν α να εαι γε η

Απ. Αὕτη ἡ συνέχεια, ὅταν ᾖ εἰς μίαν συλλαβὴν, τότε εἰς

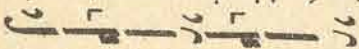
τὰ Ὀλίγα θέτομεν καὶ Κεντήματα ἢ κάτωθεν μόνον οὕτω

υ̇
 Δ τε ε ε ε τε τε ε ε τε Δ ἢ ἔωθεν καὶ ἄνωθεν κατὰ
 τὴν περίστασιν ἰκειδῇ, ὅταν ὕστερον ἀπὸ τοῦ ἀνιέντας χαρακτῆ-
 ρας ἔπωνται κατιόντες ἰσόχρονοι. τότε τὰ πρῶτα Κεντήματα τι-
 θενται ἔωθεν τῶν Ὀλίγων, τὰ δὲ τελευταῖα τίθενται ἄνωθεν με-
 ψηριστὸν οὕτω ἢ οὕτως

υ̇
 Δ τε ε ε ε ε ε ε ε ε Δ
 π
 ρ εἰ εἰ εἰ εἰ εἰ εἰ εἰ εἰ εἰ εἰ μῖ ρ

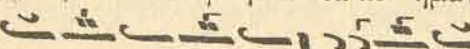
Ἐρ. Ἐὰν δὲ τεθῇ Γοργὸν εἰς τὸ Ὀλίγον, τὸ ὅποτον ἔχει κά-
 τωθεν κεντήματα;

Ἀπ. Ἄν εἰς τὸ Ὀλίγον, τὸ ὅποτον ἔχει κάτωθεν κεντήματα,
 ἤθελε τεθῇ Γοργόν, τότε τὸ Γοργὸν ἐννοεῖται εἰς τὰ κεντήματα,
 τὰ ὅποια καὶ εἰς τὸν κτύπον τοῦ χρόνου φεύγουσι πάντοτε εἰς τὴν
 ἄρσιν τοῦ πρὸ αὐτῶν φθόγγου, ὡς ἐνταῦθα τοῦ Ἰου

υ̇
 Δ τε ε ρι ρε ε ρι μεμ Δ

Ἐρ. Ὅταν τύχῃσι κεντήματα ἄνωθεν τοῦ Ὀλίγου μετὰ Γοργόν;

Ἀπ. Τότε ὁ κτύπος τοῦ χρόνου προφέρεται εἰς τὸ Ὀλίγον καὶ
 εἰς τὴν ἄρσιν αὐτοῦ φεύγουσι τὰ κεντήματα, ὡς τοῦτο

υ̇
 Δ τε τε ε τε ε τε ε τε ε Δ

Ἐρ. Τὸ Ὀλίγον, ὅταν ἔχῃ κάτωθεν ἀντικένωμα μετὰ πλὴν καὶ
 ἔμπροσθεν κατιόντα χαρακτῆρα μετὰ γοργὸν εἰς μίαν συλλαβήν;

Ἀπ. Τότε ὁ φθόγγος τοῦ κατιόντος χαρακτῆρος προφέρεται
 κρεμάμενος τρόπον τινά, καὶ ἀχώριστος, καθὼς

υ̇
 Δ το ο το ο το ο το ο ο ο Δ

Ἐρ. Ὅταν ἔμπροσθεν τύχῃ ἑλαφρόν;

Ἀπ. Ὅταν ἔμπροσθεν τοῦ Ὀλίγου τύχῃ ἑλαφρόν, εἰ μὲν εἶνε εἰς
 τὴν αὐτὴν συλλαβήν, λαμβάνει ἀντικένωμα τὸ Ὀλίγον, ὡς τοῦτο

υ̇
 Δ το ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο Δ

εἶδε τὸ ἑλαφρόν πίπτει εἰς ἄλλην συλλαβήν, ἀντικένωμα τὸ Ὀλί-
 γον δὲν ὑποδέχεται, καὶ ἔχῃ ὁ ρὸν, καὶ μὴ, καὶ χωρὶς γοργοῦ
 οὕτω

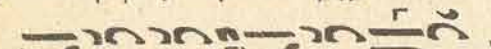
Δ τε ρι ρε ρι ρε ρι ρε ρι ρε Δ, μετὰ γοργὸν δὲ
 υ̇
 οὕτω Δ τε ρι ρε ρι ρε ρι ρε ρι ρε Δ

Ἐρ. Τὸ δὲ γοργὸν μόνον ἄνωθεν τοῦ Ὀλίγου τίθεται;

Ἀπ. Τὸ γοργὸν τίθεται καὶ ἄνωθεν καὶ κάτωθεν τοῦ Ὀλίγου
 ἀδιαφόρως.

Ἐρ. Τὸ Ὀλίγον, ὅταν ἔχῃ ἀπόστροφον ὑποτασσομένην πῶς;

Ἀπ. Τὸ Ὀλίγον, ὅταν ἔχῃ ἔμπροσθεν ἑλαφρόν μετὰ ὑποτασσομένην
 ἀπόστροφον, λαμβάνει ψηριστὸν οὕτω

υ̇
 Δ τε τε τε τε ε ε ε Δ

Ἐρ. Ἐὰν εὐρεθῶσι κάτωθεν τοῦ Ὀλίγου κεντήματα μετὰ
 γοργὸν ἄνωθεν;

Ἀπ. Τότε τὸ Ὀλίγον δὲν ὑποδέχεται ψηριστὸν, καθὼς

υ̇
 Δ ι κε ε τε ευ ε Δ

Ἐρ. Ὅταν ἦναι χρεῖα τοῦ Ὀλίγου ἀποδείξωμεν τὸ τελευταῖον
 Ὀλίγον, πῶς κάμνομεν;

Ἀπ. Ὁ τελευταῖος χαρακτῆρ τῆς ἐπὶ τὸ ὀξύ συνεχείας τοῦ
 Ὀλίγου, ἂν ἦναι ἑτερόχρονος μετὰ τοὺς ἀκολουθοῦντας χα-
 ρακτῆρας, ἀντὶ Ὀλίγου τίθεται πεταστή, καθὼς τοῦτο

υ̇
 Δ τε ε ρε ρε ρι ρι ρεμ τε ρε ρε ρι ρι ρεμ Δ

Ἐρ. Ἐὰν δὲ ἰσόχρονος;

Ἀπ. Εἰδὲ ἰσόχρονος, γίνεται Ὀλίγον καὶ λαμβάνει ψηριστὸν οὕτω.

υ̇
 Δ ε ρε ρεμ ε ρι ρε ρεμ τε ε ρε ε ρι ρι ρεμ Δ

Ἐρ. Ὅταν δὲ ἔμπροσθεν τοῦ Ὀλίγου ἦναι ἀπόστροφος;

Ἀπ. Ὅταν δὲ ἔμπροσθεν τοῦ Ὀλίγου τύχῃ μία καὶ μόνη ἀπό-
 στροφος μετὰ κλάσμα καὶ ἰσόχρονη τῇ Ὀλίγῳ, τίθεται κάτωθεν

δμαλόν, καθώς το ο ο ο ο ο ο ο ο ο
 ἐδῶ καὶ εἰς τὸ ἄργον ἰσοχρονία εἶναι· διότι τὰ κεντήματα φεύγου-
 σιν εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ κλάσματος καὶ μένουσι δύο χρόνοι εἰς τὸ
 Ὀλίγον ἤγουν εἰς χρόνος διὰ τὸ Ὀλίγον καὶ εἰς διὰ τὸ ἄργον πολ-
 λάκις δὲ τὸ ὀλίγον δὲν ἰσοχρονοῖ μετὰ τὴν ἀπόστροφον, πλὴν ὁ ἐπόμε-
 νος φθόγγος τῶν κεντημάτων ἀναπληροῖ τὸ ἰσόχρονον, ὡς τοῦτο

Ἐρ. Καὶ ἄλλως πῶς δύναται νὰ ἔχη δμαλόν;
 Ἀπ. Καὶ χωρὶς αὐτῆς τῆς αἰτίας, τὸ Ὀλίγον δύναται νὰ λαμ-
 βάνῃ δμαλόν, ὅταν ἔχη κλάσμα, οἷον

Ἐρ. Εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις δύναται νὰ ἦναι χωρὶς
 δμαλοῦ τὸ Ὀλίγον;

Ἀπ. Εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς περιστάσεις, ὅταν τὸ μέλος δὲν συγ-
 χωρῇ εἰς τὸ Ὀλίγον ὀξύτητα ἢ τραχύτητα, ἢμπορεῖ νὰ γράφηται
 καὶ χωρὶς δμαλοῦ, καθὼς ὧδε

Ἐρ. Καὶ πῶς ἄλλως ἢμποροῦμεν νὰ παραστήσωμεν τὴν
 δύναμιν τοῦ τε δμαλοῦ καὶ τοῦ ἀντικενώματος;

Ἀπ. Ὃπου ἀπαιτεῖ ψηφιστὸν εἰς τὸ Ὀλίγον ἢ ἀντικένωμα
 καὶ τύχη ἔμπροσθεν αὐτοῦ βαρεῖα, ἀφαιρεῖται τὸ ψηφιστὸν ἢ τὸ
 ἀντικένωμα, καθὼς τοῦτο διὰ τὸ ψηφιστὸν

Ἐρ. Ἐν ἔχῃ τὴν ἰδίαν συλλαβὴν;

Ἀπ. Ἐν ἔχῃ εἰς τὴν ἰδίαν συλλαβὴν οἱ δύο ἀπόστροφοι, τότε
 ἀντὶ βαρείας τίθεται ψηφιστὸν, ὡς

Ἀπ. Το μὲν ἄργον ἐπιτίθεται εἰς τὸ Ὀλίγον, τὸ δὲ κλάσμα
 καὶ τὸ γοργόν, καθὼς εἶναι αἱ φθοραὶ τῶν ἤχων, ἐπιτίθενται καὶ
 ὑποτίθενται εἰς τὸ Ὀλίγον ἀδιαφόρως.

Ἐρ. Τὸ Ὀλίγον ὅταν ἔχη ἔμπροσθεν τοῦ δύο ἢ περισσοτέ-
 ρους κατιόντας φθόγγους καὶ ὁ πρῶτος ἰσοχρονῇ τῷ Ὀλίγῳ;
 Ἀπ. Τότε λαμβάνει ψηφιστὸν οὕτω

Ἐρ. Ἐν τυχῇ μαρτυρία;

Ἀπ. Εἰς τοιαυτὴν περίστασιν, ἂν τύχη μαρτυρία μετὰ τὸν πρῶ-
 τον κατιόντα φθόγγον, τότε τὸ Ὀλίγον ἀντὶ ψηφιστοῦ λαμβάνει
 δμαλόν, καθὼς

Ε. Διὰ ποίαν αἰτίαν;
 Ἀπ. Διότι ἡ μαρτυρία, ἐπειδὴ διακόπτει τὴν φωνήν, ὁ ἀκό-
 λουθος φθόγγος γίνεται τρόπον τινὰ ὡς ἀρχὴ μέλους, ὡς εἰς αὐ-
 τὴν τὴν γραμμὴν φθάνει

Ἐρ. Ἡ δευτέρα ἀπόστροφος τίνα σημεῖα στάσεως λαμβάνει;

Ἀπ. Ἡ δευτέρα ἀπόστροφος μετὰ τὸ Ὀλίγον λαμβάνει ἀπλὴν·
 ὅταν ὅμως τὸ τέλος τῆς ἰδίας γραμμῆς εἶναι διάφορον, τότε ἡ
 δευτέρα ἀπόστροφος ἀντὶ τῆς ἀτλῆς δεχεται κλάσμα, οὕτω

Ἐρ. Τὸ Ὀλίγον μόνον μιαν ἀπλὴν δέχεται;
 Ἀπ. Τὸ Ὀλίγον μόνον ἀπλὴν δὲν ἐπιδέχεται, ἀλλ' ἀντὶ ἀπλῆς
 δέχεται τὸ κλάσμα· δέχεται δὲ κάτωθεν τὴν διπλὴν, τριπλὴν,
 τετραπλὴν καὶ καθεξῆς, ἢ μετέτερον, καθὼς

Ἐρ. Ἐν ἔχῃ τὴν ἰδίαν συλλαβὴν;

Ἀπ. Το μὲν ἄργον ἐπιτίθεται εἰς τὸ Ὀλίγον, τὸ δὲ κλάσμα
 καὶ τὸ γοργόν, καθὼς εἶναι αἱ φθοραὶ τῶν ἤχων, ἐπιτίθενται καὶ
 ὑποτίθενται εἰς τὸ Ὀλίγον ἀδιαφόρως.

Ἐρ. Αἱ δὲ ἄχρονοι ὑποστάσεις πῶς γράφονται μετὰ τὸ Ὀλίγον;

Ἀπ. Ἀπὸ δὲ τὰς ἀχρόνους ὑποστάσεις ἢ μὲν βαρεῖα εἰς τὸ Ὀλίγον προγράφεται, αἱ δὲ λοιπὰ ὑπογράφονται ὅσαι πλὴν τοῦ ἐνδοφώνου, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε τίθεται εἰς τὸ Ὀλίγον.

Περὶ τῆς συμπλοκῆς τῆς Πεταστῆς.

Ἐρ. Ἡ δὲ Πεταστὴ πῶς συμπλέκεται;

Ἀπ. Ἡ Πεταστὴ, ὅταν ἔχῃ κλάσμα μετὰ δύο κατιόντας χαρακτῆρας ἔμπροσθεν, εἰ μὲν εἶναι εἰς τὴν αὐτὴν συλλαβὴν, τίθεται πρὸ αὐτῶν βαρεῖα οὕτως

ἐὰν δὲ ἡ δευτέρα ἀποστροφὸς δέχεται συλλαβὴν, χωρὶς βαρεῖας τίθεται, καθὼς

Ἐρ. Ὅταν ἔχῃ κατιόντα χαρακτῆρα ἔμπροσθεν;

Ἀπ. Τότε οὐτε ψηφιστὸν δέχεται οὔτε κλάσμα, εἰμὴ μόνον εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν, τὴν ὁποῖαν δὲν ἐξήγησαν οἱ διδάσκαλοι.

Ἐρ. Ἐὰν θέλω νὰ ἐξηγήσω τὴν Πεταστὴν καὶ τὰς ἐπομένας δύο γραμμὰς;

Ἀπ. Τότε ἐξηγούνται οὕτως

Ἐρ. Ὅταν τεθῇ ἔμπροσθεν τῆς Πεταστῆς μετὰ ἀποστροφον;

Ἀπ. Τότε γίνεται καὶ μετὰ κλάσμα καὶ χωρὶς κλάσματος καὶ μετὰ ὀξύτητα καὶ χωρὶς μετὰ κλάσμα δὲ καὶ ὀξύτητα οὕτως

καὶ χωρὶς ὀξύτητος

καὶ κλάσματος,

Ἐρ. Ποιοὶ χαρακτῆρες τίθενται ἔμπροσθεν τῆς Πεταστῆς;

Ἀπ. Ἐμπροσθεν τῆς Πεταστῆς οὔτε ἴσον οὔτε ἀνιῶν χαρακτῆρ ἢ εἰς ἢ πολλοὶ δὲν τίθενται· ὅταν δὲ λάβῃ τὸ ἴσον ἢ τοὺς κατιόντας χαρακτῆρας ἀνωθεν ἢ τὴν ὑψηλὴν ἔμπροσθεν, χάνει μὲν τὴν ποσότητά της, φυλάττει δὲ τὴν ἐνέργειαν της, τοῦτέστι τὴν φυσικὴν τῆς ὀξύτητος, εἰς ὁποῖαν βάσιν ἤθελεν εὑρεθῆ, καθὼς

παράτηρει καὶ εἰς τὰ Χερουδικὰ αὐτὴν τὴν περίοδον

Ἐρ. Ὅταν κατὰ σειρὰν προχωρῶμεν εἰς τὸ ὀξύ, ὁ τελευταῖος ἀνιῶν τίνα χαρακτῆρα δέχεται;

Ἀπ. Ὅταν προχωρῶμεν ἐπὶ τὸ ὀξύ καὶ ὁ τελευταῖος χαρακτῆρ ἐπιδέχεται κλάσμα μετὰ κατιόντα ἐμόχρονον χαρακτῆρα ἔμπροσθεν, εἰς τὸν ὁποῖον ἀκολουθεῖ ἕτερος κατιῶν χαρακτῆρ μετὰ γοργόν, ὁ τελευταῖος ἐκεῖνος ἀνιῶν χαρακτῆρ τῆς ἀναβάσεως, γράφεται μετὰ

Πεταστὴν οὕτως

Ἐρ. Ὅταν ὁ ἀνιῶν χαρακτῆρ ἔχῃ ὑπορροήν ἔμπροσθεν, πῶς γράφεται;

Ἀπ. Ἀνιῶν τις χαρακτῆρ μετὰ κλάσμα ἢ χωρὶς κλάσματος, ὅταν ἔχῃ ὑπορροήν μόνον ἔμπροσθεν, γράφεται μετὰ Πεταστὴν.

Ἐρ. Ὅταν ὁ ἀνιῶν χαρακτῆρ ἔχῃ ὑπορροήν μόνον ἔμπροσθεν, πῶς γράφεται;

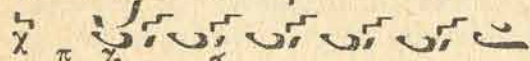
Ἀπ. Ἀνιῶν τις χαρακτῆρ μετὰ κλάσμα ἢ χωρὶς κλάσματος, ὅταν ἔχῃ ὑπορροήν μόνον ἔμπροσθεν, γράφεται μετὰ Πεταστὴν.

τε ε τε ε τε π

και άλλο με τοιαύτην άγωγήν.

τε ε τε ε τε ε τε ε τε ε τε π

Εστω δέ γνωστόν,

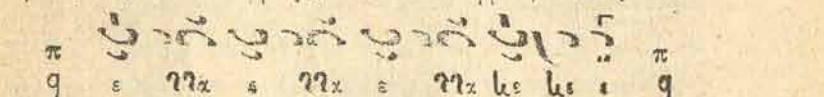
ὅτι εἰς πάντα χρόνον ταύτης τῆς άγωγῆς χ θαπανώνται τρεῖς χρόνοι τῆς αὐτῆς χ, ὡς ἐκτεδιάσται εἰς τὸ ἑντατον Κεφάλαιον.

Ερ. Εὰν ἀκολουθῇ καὶ ἄλλος με ὑπορρεῖν;

Απ. Ἄν μετὰ τὴν ὑπορροὴν ἀκολουθῇ ἄλλος κατιών χαρακτῆρ ἢ εἰς ἡ πολλοί, τότε ἀντὶ Πεταστῆς τίθεται Ὀλίγον με ψηριστόν, ὡς

καὶ ταῦτα εἰς τὰ κρατήματα τῶν περιερισμῶν, εἰς τοὺς κεκεκασμένους δέ, ἀντὶ ὑπορροῆς, τίθεται ἑλαφρόν, καθὼς

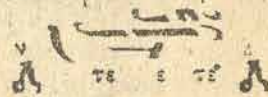
Ερ. Γοργόν ἢ ἄργον ἐπιδέχεται ἡ Πεταστή;

Απ. Ὅλαι οἱ φθόροι τῶν ἤτων, καθὼς καὶ ἡ διέσις καὶ ὀρεσις, τίθενται κατ' ἀνωθεν τῆς Πεταστῆς καὶ κάτωθεν ἀδιακόρως γοργόν δὲ ἢ ἄργον οὐδέποτε ἡ Πεταστή δέχεται, οὔτε ἐκ τῶν ἀχρόνων ὑποστάσεων ἄλλην, εἰμὴ τὴν βαρεῖαν ἔμπροσθεν καὶ τὸ ψηριστόν κάτωθεν εἰς μίαν μόνην γραμμὴν, ὡς εἴρηται, -καὶ τὸ ἀντικείμενον μετὰ τὴν ἀπλήν.

Περὶ τῆς συμπλοκῆς τῶν Κεντημάτων.

Ερ. Τὰ Κεντήματα πῶς συμπλέκονται;

Απ. Τὰ Κεντήματα ἐν ἀρχῇ μέλους ἢ θέσεως ἢ στίχου καὶ ἐν γένει εἰς καμναὶν ἀρχὴν δὲν τίθενται, ἀλλ' οὔτε εἰς τὸ τέλος τοῦ στίχου ποτὲ ἐμβαίνουν· ἀλλὰ πρέπει νὰ προηγηθῇ χαρακτῆρ ἢ τῆς ποσότητος ἢ τῆς ποιότητος, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ ἐπακουμβῶσιν ἐπομένῳ δὲ κατιόντος χαρακτῆρος, δὲν στέκονται πρὸ αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ ἐπακουμβόμενα εἰς τὸ ὀλίγον, καθὼς

Ερ. Καὶ χωρὶς νὰ ἀκουμβῶσι δὲν τίθενται;

Απ. Καὶ χωρὶς νὰ ἀκουμβῶσι τίθενται, ὅταν ἀπὸ δίγοργον ἢ τρίγοργον πέρνωνται εἰς τὴν ἄρσιν, καθὼς

ἢ καὶ, ὅταν ἀκολουθῇ σύγγυσις εἰς τὴν σύνθεσιν, δίδουσι τόπον εἰς τὸ Ὀλίγον, τὸ ὁποῖον, ἀντὶ Κεντημάτων τιθέμενον, Ψηριστόν δὲν λαμβάνει, καθὼς.

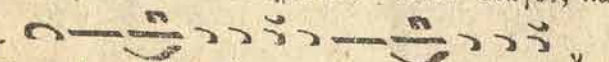

Ερ. Δέχονται συλλαβὴν;

Απ. Τὰ Κεντήματα δὲν δέχονται συλλαβὴν, ἐκτὸς τῶν κρατημάτων τῶν περιερισμῶν, ὅπου καὶ δέχονται, ὡς

εἰς δὲ τοὺς κεκεκασμένους ἀντὶ Κεντημάτων τίθεται Ὀλίγον, καθὼς

Ερ. Σημεῖα ἀργίας ἢ γοργότητος δέχονται;

Απ. Τὰ Κεντήματα συλλάττουσι συνέχειαν καὶ εἰς τὸν πρὸ αὐτῶν καὶ εἰς τὸν ἑπόμενον φθόγον, δέχονται δὲ σημεῖον γοργότητος καὶ ὄχι ἀργίας· ὅταν δὲ χρειασθῇ καὶ εἰς αὐτὰ ἀργία, τίθεται ἔμπροσθεν αὐτῶν ἴσον, τὸ ὁποῖον δέχεται τὰ χρονικά σημεῖα ἀνήκοντα εἰς τὰ Κεντήματα, ὡς τοῦτο

λοιπὸν ἰδῶ τὸ ἴσον μετὰ τὴν διπλὴν ἐννοεῖται εἰς τὰ Κεντήματα· διότι τὰ τελευταῖα Κεντήματα, ἐφ' οὗ ληρθῶσιν εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ ἴσου, ἐννοεῖται, ὅτι ἀργαποροῦσι τρεῖς χρόνους, καὶ ἔπειτα γίνεται ἡ κατάβασις τῶν δύο ὑπορροῶν.

Ερ. Καὶ τὰ Κεντήματα ὑποδέχονται συλλαβὴν;

Απ. Τὰ Κεντήματα, ὅταν κάτωθεν τοῦ Ὀλίγου τίθενται, ἐκεῖνο τὸ ὀλίγον δὲν ὑποδέχεται συλλαβὴν, εἰμὴ εἰς τοὺς περιερισμούς, ὡς εἴπομεν· καί, ὅταν ἦναι χρεῖα εἰς τοιαύτην περίστασιν νὰ λάβῃ συλλαβὴν τὸ Ὀλίγον, τότε τὰ Κεντήματα ἐμβαλόντων ὀπισθεν οὕτω

π ρ
 ρ το ον Χρῖ στο ο ρ ο ο ον ρ ρ ἐδῶ ἐγγοεῖται αὐτῇ ῃ

σύνταξις ^π 9 ο ο ο δε ε κε ε ε ε 77, πλὴν διὰ τὴν
 συλλαβὴν ἐτέθησαν τὰ Κεντήματα ὅπισθεν τοῦ Ὀλίγον.

Ἐρ. Ὅταν τεθῶσι κάτωθεν τοῦ ὀλίγου ;

Ἄπ. Ὅταν δὲ τὰ Κεντήματα τεθῶσι κάτωθεν τοῦ Ὀλίγου μὲ
γοργὸν ἢ ἀργὸν ἀνωθεν, λαμβάνονται εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ προτέρου
χαρακτήρος, ὡς ἐνταῦθα τοῦ ἱου, διὰ τὸ ἀργόν,

διὰ τὸ γοργόν

Ἐρ. Ποίας ὑποστάσεις δέχονται τὰ Κετήματα ἐκ τῶν ἀ-
χρόνων καὶ χρονικῶν;

Ἀπ. Ἐκ τῶν ἀχνόνων καὶ χρονικῶν ὑποστάσεων, τὸ γοργὸν μόνον δέχονται τὰ **Κεντήματα**, τὸ ὁποῖον καὶ ὑποτίθεται καὶ ἐπιτίθεται εἰς αὐτὰ ἀδιαφόρως.

Ἐρ. Τὸ δὲ ἀργὸν πῶς τίθεται;

Ἄπ. Τὸ δὲ ἄργον, ὅπερ ἐπιτίθεται εἰς τὸ Ὀλίγον μὲ Κεντήματα κάτωθεν, μόνον ὅτι θέλει νὰ ληρῶσι τὰ Κεντήματα εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ πρὸ αὐτῶν χαρακτῆρος χωρὶς νὰ ἦναι γοργόν, καθὼς εἶπομεν πάντοτε, πλὴν τὸ ἄργον ἐννοεῖται εἰς τὸ Ὀλίγον· διότι ἐὰν τὸ διαλύσης οὕτω , δὲν ἐμβαίνει γοργόν εἰς τὰ Κεντήματα καὶ ἄρ, ὄν εἰς τὸ Ὀλίγον, ἀλλὰ τίθεται κλάσμα οὕτω .

Ἐρ. Ἄν ἦναι διαργον;

Ἄπ. Ἄν δὲ ἦναι διάργον, τίθεται εἰς τὸ ὀλίγον διπλῇ,

— —, εἰ δὲ τρίοργον, —, τριπλῆ, — καὶ καθ' ἐξῆς.

Ἐρ. Καὶ διὰ τί ἄλλο χρησιμεύουσι τὰ Κεντήματα;

Ἄπ. Εἰς τὴν ἐξηγήσιν τοῦ κλάσματος, τοῦ ὁμαλοῦ, τῆς ὁῤύτης τῆς Πεταστῆς καὶ τῶν τοιούτων μεταχειρίζομεθα πάντοτε τὰ Κεντήματα, ὡς προφερόμενα ἡπίως καὶ χωρὶς λαρυγγισμόν· ὅταν ὁμως ἀκολουθῇ σύγχυσις εἰς τὴν σύνταξιν, τότε δίδουσι τόπον εἰς τὸ Ὀλίγον, καθὼς τοῦτο

6
 α υ ε χ ο ο ο μ ε ε υ ο ς 6

Ἐρ. Αἱ ὑποστάσεις, αἱ ὅποται τίθενται εἰς τὸ ὄλγον, τὸ ὅποτον ἔχει κάτωθεν τὰ κεντήματα, ποῦ ἐννοοῦνται;

Ἀπ. Ὅλαι αἱ ἀποστάσεις, αἱ ὅποαι ὑποτίθενται εἰς τὸ ὀλίγον, ὅταν ἔχη κάτωθεν ἑαυτοῦ τὰ Κεντήματα, ἐννοοῦνται εἰς τὸ ὀλίγον, καὶ ὄχι εἰς τὰ Κεντήματα, ἐπειδὴ πρῶτον προσφέρονται τὰ Κεντήματα καὶ ὕστερον τὸ ὀλίγον, ὡς τὰ κάτωθι παραδείγματα

⁷ το ο ο ο ο ^π ἄλλως,   ⁶ το ο ο ο ο ^π ἄλλως.

6 π 6
 τε ε ε τε ε ε αλλως τε ε ε ε ε ε ε

ε 77κ τε ε ε ε ε ρ και ἄλλως Δ το ο ο ο ο ο ο Δ

Περὶ τῆς συμπλοκῆς τοῦ Κεντήματος καὶ τῆς Ὑψηλῆς.

Ἐρ. Ἡ δὲ συμπλοκή τοῦ Κεντήματος καὶ τῆς Ὑψηλῆς πῶς γίνεται;

Ἡ συμπλοκή τοῦ Κεντήματος καὶ τῆς Ὑψηλῆς εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν τοῦ ὀλίγου καὶ τῆς πεταστῆς· διότι, ὡς συμπλεκόμενα μὲ αὐτά, φυλάττουσι καὶ τὰς ἐνεργείας αὐτῶν καὶ τὰ ἰδιώματα καθ' ἑλα, ὁμοίως καὶ ἡ Χαμηλὴ, ὅταν εὗρεται ἐν συνθέσει.

Περὶ συμπλοκῆς τῆς Ἀποστροφῆς.

Ἐρ. Ἡ Ἀπόστροφος πῶς;

Ἡ Ἀπόστολος δὲν ἐπιδέχεται κάτωθεν ψηφιστὸν οὔτε κλάσμα,
εἰμὴ δταν εὐρεθῇ ἄνωθεν τοῦ ὀλίγου οὕτω

וְיִשְׂרָאֵל יִשְׁכָּן בְּיִשְׂרָאֵל וְיִשְׂרָאֵל יִשְׁכָּן בְּיִשְׂרָאֵל

Ερ. Όταν ἦναι συνέχεια κατιόντων ;

Ὅταν δὲ ᾖται συνέχεια κατιόντων φθόγγων πολλῶν, καὶ ἀπὸ
 δύο ἐξ αὐτῶν λαμβάνωσι συλλαβὴν, τότε δέχονται βαρεῖαν οὕτω:

— וְיִרְדּוּ אֵלָיו

Ερ. Ἐὰν δὲ ταυτοσυλλαβῶσιν;

Ἄπ. Εἶδε ταυτοσυλλαβεῖσιν οἱ δύο πρῶτοι Ἀπόστολοι μετὰ τὸν πρῶτον φθέγγον, βαρεῖαν αὐτοὶ δὲν ἐπιδέχονται, καθὼς τοῦτα

K u u p l e e d o o o z a a c o l o l

Ἐρ. Ὅταν δὲ δὴν ᾦται εἰς τὴν τελευταίαν ἀπόστροφος ;

Ἀπ. Ὅταν δὲ εἰς τὴν τελευταίαν συλλαβὴν δὲν εὐρεθῶσι δύο Ἀπόστροφος, τότε βαρεῖα διόλου δὲν τίθεται. οἷον

Ἐρ. Ἡ ἀπόστροφος, ὅταν ἔχη ἢ ἐννοῇ ὑπογεγραμμένην ;

Ἀπ. Ἡ Ἀπόστροφος, ὅταν ἔχη ἢ ἐννοῇται ὑπογεγραμμένη, εἴτε ἔχει γοργόν, εἴτε μὴ, ἀντὶ τοῦ κλάσματος δέχεται τὴν ἀπλὴν, ὡς

Ἐρ. Ἐὰν ἔχη καὶ ἑτέραν ἀπόστροφον ἐμπροσθεν με γοργόν ;

Ἀπ. Ὁμοίως καὶ ἡ Ἀπόστροφος, ὅπου ἔχει ἐμπροσθεν τῆς ἑτέρας Ἀπόστροφον με γοργόν, καὶ αὕτη ἐπιδέχεται δύο χρόνους με ἀπλὴν καὶ γράφεται οὕτω

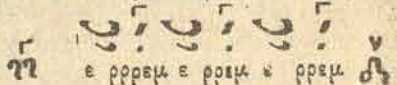
Ἐρ. Ὅταν ὑποτάξῃ τὸ ὀλίγον με ψηφισιόν, τίνα δύναμιν ἔχει ;

Ἀπ. Ἡ Ἀπόστροφος, ὅταν ὑποτάξῃ τὸ ὀλίγον με ψηφισιόν κάτωθεν, ὁ φθόγγος τῆς προφέρεται ζωρότερος· καὶ, ὅταν ὑποτάξῃ τὴν Πεταστήν, ὁ φθόγγος τῆς προφέρεται με ὀξύτητα· διότι οἱ ὑπογεγραμμένοι χαρακτῆρες χάκουσι μὲν τὴν δύναμιν των, δὲν στεροῦνται ὁμοῦς τῆς ἐνεργείας των.

Περὶ τῆς συμπλοκῆς τῆς Ὑποροῆς.

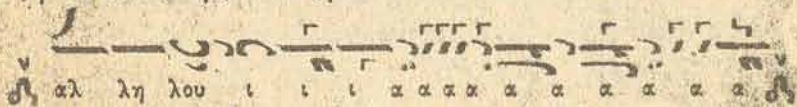
Ἐρ. Ἡ Ὑποροῆ πῶς συμπλέκεται ;

Ἀπ. Ἡ Ὑποροῆ δὲν ἐμβαίνει εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ μέλους, οὔτε γράφεται μόνῃ τῆς, ἀλλὰ συντεθειμένη με ἄλλους χαρακτῆρας τῆς ποσότητος· οὔτε ὑποδέχεται συλλαβὴν, εἰμὴ εἰς τὰ κρατήματα τῶν τερερισμῶν, καθὼς

Ἐρ. Εἰς τί χρησιμεύει ;

Ἀπ. Εἶναι δὲ χρήσιμος ἐν τῇ συνεχεῖ καταβάσει, ὅταν ᾦται εἰς μίαν συλλαβὴν, καθὼς τοῦτο

Ἐρ. Ὅταν τίθεται γοργόν, διὰ ποίαν τῆς φωνῆς ἐννοεῖται ;

Ἀπ. Ὅταν εἰς τὴν Ὑποροῆν τίθεται γοργόν, ἐννοεῖται εἰς τὸν πρῶτον τῆς φθόγγου καὶ γράφεται ἄνωθεν.

Ἐρ. Ἐὰν χρειασθῇ χρονικὴν ἀργίαν ;

Ἀπ. Ἡ δὲ χρονικὴ ἀργία τῆς ἀπλῆς ἢ διπλῆς ἢ περισσοτέρων γράφεται πάντοτε κάτωθεν καὶ ἐννοεῖται εἰς τὸν δεύτερον αὐτῆς φθόγγου.

Ἐρ. Ὅταν δὲ ὑποτάξῃ τὴν Πεταστήν ;

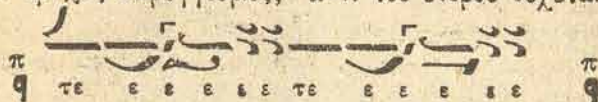
Ἀπ. Ὅταν ὑποτάξῃ τὴν Πεταστήν, ἢ ὀξύτης τῆς ἐνεργείας τῆς πεταστῆς ἢ καὶ χρονοτριβῇ, ἂν τύχῃ, γίνεται εἰς τὸν δεύτερον φθόγγου τῆς.

Ἐρ. Τὰς δὲ φθορὰς πῶς δέχεται ;

Τὰς δὲ φθορὰς τῶν ἤχων, καθὼς καὶ τὴν Δίεσιν καὶ Ὑφείσιν, τὰς δέχεται καὶ ἄνωθεν καὶ κάτωθεν ἀδιαφόρως, πλὴν με αὐτὴν τὴν διαφορὰν, ὅτι ἄνωθεν μὲν ἐνοῦνται εἰς τὸν πρῶτον φθόγγου αὐτῆς, κάτωθεν δὲ εἰς τὸν δεύτερον.

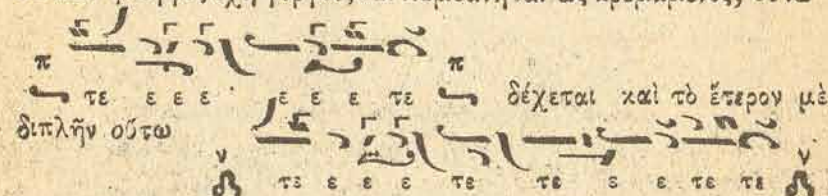
Ἐρ. Τὰς ἀχρόνους ὑποστάσεις πῶς δέχεται ;

Ἀπ. Ἀπὸ δὲ τὰς ἀχρόνους ὑποστάσεις, ὅταν γείνηται χρεια ὁμαλοῦ λαρυγγισμού, δέχεται κάτωθεν τὸ ἕτερον με τὸ ἴσον, εἰδὲ ἀπαιτεῖται τραχὺς λαρυγγισμός, ἀντὶ τοῦ ἑτέρου δέχεται ὁμαλὸν οὕτω

Ἐρ. Τί ἄλλο δέχεται ἢ Ὑποροῆ ;

Ἀπ. Δέχεται καὶ τὸ ἀντικένωμα με ἀπλὴν, ὅταν ὁ ἀκόλουθος κατιῶν φθόγγος ἔχη γοργόν, καὶ λαμβάνηται ὡς κρεμάμενος, οὕτω

Ἐρ. Ἡ δὲ βαρεῖα εἰς ποῖον μέρος τίθεται ;

Ἀπ. Ἡ δὲ βαρεῖα τίθεται καὶ ὀπίσθεν καὶ ἐμπροσθεν τῆς Ὑποροῆς οὕτω

Ερ. Τι άλλο δέχεται ;

Απ. Δέχεται ακόμη τὸ ἐνδόφωνον, ὡς

Α ρ α ο ν σ ι ω π η η ν

Περὶ τῆς συμπλοκῆς τοῦ Ἐλαφροῦ

Ερ. Τὸ Ἐλαφρὸν πῶς συμπλέκεται ;

Απ. Ὃταν ᾦναι μόνον τὸ Ἐλαφρὸν, λαμβάνεται ὑπερβατικῶς· ὅταν δὲ ὑποτάξῃ τὴν Ἀπόστροφον, εἰ δύο αὐτεῖς φθόγγοι λαμβάνονται μὲ συνέχειαν, ὁ μὲν πρῶτος εἰς τὴν ἄρσιν, ὁ δὲ δεύτερος εἰς τὴν θέσιν, καθὼς καὶ τῆς Ὑπορροῆς, ὅταν ᾦναι μὲ γοργόν.

Ερ. Τίνα διαφοράν ἔχει λοιπὸν ἀπὸ τὴν Ὑπορροήν, ἐν ᾧ εἶναι ὁμοία μὲ τὴν τῆς Ὑπορροῆς συνέχειαν ;

Απ. Διαφέρει ἢ μὲ γοργὸν Ὑπορροή ἀπὸ τὸ συνεχὲς Ἐλαφρὸν, διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους.

Αον. Ἡ Ὑπορροή συλλαβὴν δὲν ὑποδέχεται, τὸ δὲ τοιοῦτον Ἐλαφρὸν ὑποδέχεται συλλαβὴν εἰς τὸν δεύτερον φθόγγον του.

Βον. Ἡ Ὑπορροή, ὅταν δὲν ἔχῃ γοργόν, ἔχει δύο χρόνους· τοῦ δὲ τοιοῦτου Ἐλαφροῦ ὁ πρῶτος φθόγγος πάντοτε λαμβάνεται εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ πρὸ αὐτοῦ χαρὰ τῆρος.

Γον. Ἡ Ὑπορροή τίθεται εἰς τὰ κρατήματα τῶν τερερισμῶν, τὸ δὲ τοιοῦτον Ἐλαφρὸν εἰς τοὺς 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

Ερ. Ὃταν ᾦναι μόνον, πῶς προφέρεται, καὶ, ὅταν ᾦναι ἐπάνω τινὸς χαρακτῆρος, πῶς ;

Απ. Τὸ Ἐλαφρὸν μόνον κείμενον δὲν ἔχει ὀξύτητα· ἄνω τῆς Πεταστῆς τίθεται, λαμβάνει τὴν ὀξύτητα της, καθὼς τοῦτο

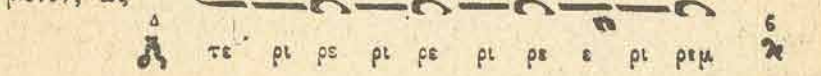
Ερ. Ὃταν ἔχῃ ὑποτεταγμένην Ἀπόστροφον ;

Απ. Ὅμοιος καὶ, ὅταν ἔχῃ ὑποτεταγμένην τὴν Ἀπόστροφον καὶ εὐρεθῇ εἰς τὴν Πεταστὴν, ὡς

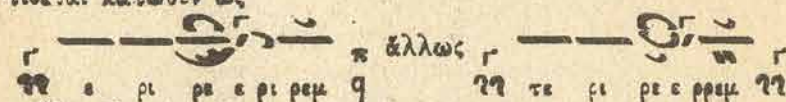
Ερ. Τὸ Κλάσμα εἰς ποῖον μέρος τοῦ Ἐλαφροῦ τίθεται ;

Απ. Τὸ Κλάσμα τίθεται ἄνωθεν τοῦ Ἐλαφροῦ, ὅταν γράφηται μόνον, ὡς

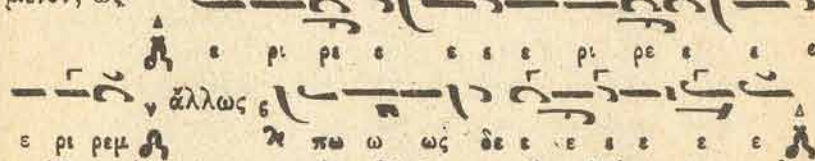
Ερ. Ἐὰν ᾦναι ἄνωθεν τοῦ Ὀλίγου τὸ Ἐλαφρὸν ;

Απ. Εἶδὲ καὶ ἄνωθεν τοῦ Ὀλίγου ἢ τῆς Πεταστῆς, τὸ Κλάσμα τίθεται κάτωθεν ὡς

Ερ. Τί άλλο δέχεται ;

Απ. Τὸ Ἐλαφρὸν δέχεται κάτωθεν ἀντικένωμα μὲ ἀπλὴν, ὅταν ἔχῃ ἐμπροσθεν αὐτοῦ κατιόντα χαρακτῆρα μὲ γοργόν, ὡς κρεμάμενον, ὡς

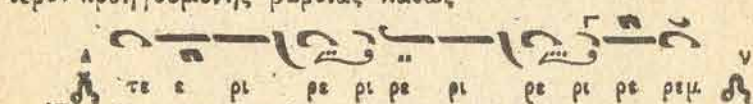

Ερ. Δέχεται γοργὸν δι' ὑπορροικὴν ἐέργειαν, καθὼς καὶ τῆς Ὑπορροῆς ;

Απ. Τοῦ Ἐλαφροῦ αἱ δύο φωναὶ οὐδέποτε διαχωρίζονται μὲ τὸ γοργόν, ἀλλ' εἰς τόπον γοργοῦ τεθείσης τῆς ἀποστροφῆς πολλὰ πλησίον τοῦ Ἐλαφροῦ ἀποτελεῖ δύναμιν γοργοῦ καὶ χωριστὰ ἀποδεικνύονται αἱ φωναί.

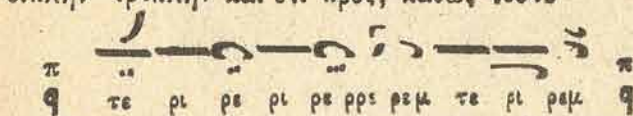
Ερ. Τὴν διπλὴν πῶς ;

Απ. Λαμβάνει δὲ κάτωθεν τὴν διπλὴν ἢ τριπλὴν ἢ περισσώτερον προηγούμενης βαρείας καθὼς

Ερ. Δὲν τὰς λαμβάνει καὶ χωρὶς ἑτερον ;

Απ. Καὶ χωρὶς ἑτερον καὶ βαρεῖαν λαμβάνει τὸ Ἐλαφρὸν τὴν διπλὴν τριπλὴν καὶ ἔτι πρὸς, καθὼς τοῦτο

Ερ. Αἱ ἄχροναι ὑποστάσεις πῶς τίθενται ;

Απ. Ἐκ τῶν ἄχρονων ὑποστάσεων ἡ βαρεῖα προτίθεται εἰς τὸ Ἐλαφρὸν, αἱ δὲ λοιπαὶ ὑποτίθενται, πλὴν τοῦ ἐνδοφώνου, τὸ ὅποσον δὲν ἐμβαίνει ποτὲ εἰς τὸ Ἐλαφρὸν αἱ φθοραὶ δὲ ὅλαι τῶν ἡχῶν τίθενται καὶ ἄνωθεν καὶ κάτωθεν τοῦ Ἐλαφροῦ ἀδιαφόρως ἢ καθὼς καὶ ἡ δίσσις καὶ ἡ ὁρεσις.

Περὶ τῆς συμπλοκῆς τῆς Χαμηλῆς.

Ἐρ. Ἡ χαμηλὴ πῶς συμπλέκεται;

Ἀπ. Ἡ συμπλοκὴ τῆς Χαμηλῆς εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν τοῦ Ἐλαφροῦ, ὅταν εὐρίσκηται ἄνωθεν τοῦ ὀλίγου καὶ τῆς Πεταστῆς· εἰς δὲ τὰ λοιπά, ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ εἶναι εἰς τῶν κατιόντων χαρκτηρῶν ὑπερβατῶς λαμβανόμενος, καθὼς καὶ τὸ Ἐλαφρόν, συμφωνεῖ σχεδὸν καθ' ὅλα μὲ τὸ ὑπερβατὸν Ἐλαφρόν εἰς τὴν σύνταξιν· ὅθεν εἶναι περιττὸν νὰ ἐκτεινώμεθα καὶ δι' αὐτὴν μὲ τὰ ἴδια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ΄.

Περὶ διατάξεως τῶν Μουσικῶν Μαθημάτων.

Ἑρμηνεία εἴτε ὁδηγία πρὸς τοὺς μέλλοντας νὰ σπουδάσωσι τὴν νέαν μέθοδον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, ἔνθα ἐμπεριέχεται ἡ διάταξις καὶ σειρὰ τῶν ἀναγκαίων μαθημάτων, δι' ὧν οἱ μαθητιῶντες δύνανται νὰ τελειοποιῶνται εὐκολώτερον καὶ ταχικώτερον.

Καὶ πρῶτον μὲν, ἀφ' οὗ ὁ μαθητὴς παραδοθῇ καλῶς τὴν διατονικὴν κλίμακα καὶ τὴν συνεχῆ παραλλαγὴν, πρέπει νὰ παραδίδηται καὶ τὰ διαιρητικὰ σημεῖα τοῦ γοργεοῦ, διγόργου καὶ τριγόργου, ὥστε νὰ διαιρῇ ἐν εὐκολίᾳ διὰ τῆς χειρονομίας τὸν τυχόντα χρόνον, ὅτε μὲν εἰς τὴν ἄρσιν, ὅτε δὲ εἰς τὴν θέσιν κτλ. ὡς ἐσχέδιασται εἰς τὸ Ε' Κεφάλαιον Σιλ. 14.

Ἐπειτα δὲ πρέπει νὰ παραδίδηται τοὺς τέσσαρας διατονικοὺς ἤχους τοῦ Ἀναστασιματαρίου τῆς Τρίτης ἐκδόσεως, ἥτοι τὸν πρῶτον, πλάγιον τοῦ πρώτου, τέταρτον καὶ πλάγιον τοῦ τετάρτου μὲ τὰς ἐμπεριεχομένας Καταβασίας, Ἐωθινὰ καὶ Νεκρώσιμα δοξαστικά αὐτῶν· προσέτι δὲ νὰ γνωρίσῃ τὰς ὀκτὼ διατονικὰς φθορὰς τοῦ διατονικοῦ γένους καὶ τὰ τρία ταῦτα συστήματα τῆς τριφωνίας, τετραφωνίας καὶ ἐπταφωνίας.

Μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς ἑναρμονίους δύο ἤχους τὸν τρίτον καὶ βαρύν, καθ' ὃν ἄνωτέρω εἰρήται τρόπον· τὰς φθορὰς αὐτῶν μετὰ τῶν κλιμάκων, καὶ τὸ σύστημα τῆς τριφωνίας αὐτῶν, ὥστε νὰ διακρίνῃ τὸ ἑναρμόνιον ἀπὸ τὸ διατονικὸν γένος.

Ἀκολούθως νὰ σπουδάσῃ τοὺς δύο χρωματικούς ἤχους, δεῦτερον καὶ πλάγιον τοῦ δευτέρου μὲ τὰς κλίμακας αὐτῶν, τὰ συστήματα τῆς διφωνίας καὶ τριφωνίας τοῦ αὐτοῦ γένους, καὶ τὰς πέντε χρωματικὰς φθορὰς, ὥστε νὰ διακρίνῃ τὸ χρωματικὸν γένος ἀπὸ τὸ διατονικὸν καὶ τὸ ἑναρμόνιον.

Μετὰ τὸ Ἀναστασιματάριον πρέπει νὰ παραδίδηται 15 διατονικὰ δοξαστικά, 10 ἑναρμόνια καὶ 15 χρωματικὰ ἀπὸ τοῦ ἐκδοθέντος δοξασταρίου παρὰ τοῦ Πρωτοφάλτου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Κωνσταντίνου.

Ἐπὶ τούτοις ἀναγκαῖον εἶναι νὰ παραδίδηται 15 διατονικὰ δοξαστικά, 10 ἑναρμόνια καὶ 15 χρωματικὰ ἀπὸ τοῦ ἀργοῦ δοξασταρίου Ἰακώβου τοῦ Πρωτοφάλτου· τὰ δοξαστικά ὅλων τῶν Πολυελέων τῶν περιεχομένων εἰς τὴν ἑκτὴν ἐκδόσιν τῆς Ἀνθολογίας, καὶ τὰ, καὶ νῦν, τούτεστι Θεοτοκία μετὰ τῶν κρατημάτων καὶ τοὺς στίχους τῶν δύο τῆς Θεοτόκου πολυελέων «Λόγον ἀγαθόν» τὰ εἰς τὴν αὐτὴν ὑπάρχοντα μαθήματα καὶ ἔργα Πασαπνοαρία μετὰ τῶν κρατημάτων.

Ἐπειτα δὲ τὰ μέγιστα κατ' ἤχον Χερουδικὰ Γρηγορίου Πρωτοφάλτου καὶ Χουρμουζίου Χαρτοφύλακος· τὰ κατ' ἤχον Αἰνεῖτε Γρηγορίου Πρωτοφάλτου καὶ Πέτρου Πρωτοφάλτου Βυζαντίου· καὶ πάντα τὰ Κοινωνικὰ τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς τρίτης ἐκδόσεως Ἀνθολογίας.

Ὑστερον δὲ νὰ διεξέλθῃ ὅλον τὸ καλοφωνικὸν εἰρμολόγιον, ἐμπεριέχον 86 κατ' ἤχον καλοφωνικοὺς εἰρμούς καὶ 24 κατ' ἤχον κρατήματα παρὰ διαφόρων διδασκάλων· καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις τὰ ἀνοιξαντάρια. Κατ' αὐτὸν λοιπὸν τὸν τρόπον καὶ τὸ βῆδισμα συγκροτεῖται ἱκανῶς ὁ μουσικός, ἀλλ', ἀφ' οὗ κάμῃ αὐτὰ, ἀναγκαῖον εἶναι νὰ λάβῃ καὶ τὴν πρέπουσαν τριβὴν εἰς τὴν ἱερὰν Ἐκκλησίαν παρὰ τῷ διδασκάλῳ αὐτοῦ περὶ τὸν ἑνα χρόνον τοῦλάχιστον.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

	Σελ.
Κεφάλαιον Α'	3
» Β'	6
» Γ'	11
» Δ'	12
» Ε'	14
» Σ'	19
» Ζ'	20
» Η'	21
» Θ'	27
» Ι'	29
» ΙΑ'	31
» ΙΒ'	33
» ΙΓ'	35
» ΙΔ'	42
» ΙΕ'	46
» ΙΣ'	49
» ΙΖ'	51
» ΙΗ'	54
» ΙΘ'	56
» Κ'	60
» ΚΑ'	62
» ΚΒ'	63
» ΚΓ'	67
» ΚΔ'	69
» ΚΕ'	75
» ΚΣ'	94
Ἀφήγησις περὶ ἀρχῆς καὶ προόδου τῆς Μουσικῆς	97